

DOCTORIS THEOLOGI ^{743.}
AD GENEROSISSIMUM DYNASTAM
EPISTOLICA DISQUISITIO
Instar alicujus Prophylactici, luxurianti seculo,
inprimis incestæ (Jac. III, 17.) Sapientiæ, abusuque
incrûstatae sententiæ,
DE
LICITO CONCU-
BINATU

Opponenda,
Qua demonstratur
QUOD SOLA MONOGAMIA INDISSOLUBILIS
vi divinæ institutionis, secundum legem moralem,
Et per sanctioris Naturæ dictata

Sit LICITA, PRÆCEPTA, COMPRO-
BATAQUE DIVINITUS,

E contra autem
Polygamia, Concubinatus solubilis, cum repudio Et divortio,
quæ his omnibus repugnant,

Sint ILLICITA, atque, utut ad tempus tolerata,
nunquam tamen a DEO probata.

Atque hoc omne
Dictis tam Veteris quam Novi Testamenti,
Exegetice explicatis vindicatisque,
Dilucide & succincte ostenditur.

FREYSTADII,
apud G. GATFREY, cl. lccc XIV.

Generosissime Domine,

GRates, DOMINE, ter amplas Tibi debeo, pro gemino Exemplo amœbæ de *Concubinato* Disputationis. Deprecor autem iudicium, quod super hac Disputatione a me interponendum flagitas. Non enim me soleo immiscere Achivis nostris hinc inde decertantibus, dum mearum interim rerum satagam. Dabitur fortean occasio coram meam mentem declarandi; quod fecero, simul ac denuo & curis secundis perlegero utramque dissertationem, hætenus tantum oculo fugitivo, & veluti stans pede in uno, perlustratam. Scribere in talibus multa, & religio est, & tædii plenissimum. Nosti, *Amicissime Fautor*, quam facile scripta nostra incidant in manus hominum, quibus ævum nostrum scatet, mordacissimorum. Invaluit quippe illa rabies, & invasit præcipue literatum orbem, qua Theonino dente pium monitorem rodere, atque hende-casyllabis, sarcasmis, libellis famosis, improboque & mordaci scribendi genere quemlibet opponentem, etiam meliora tutioraque, summa cum moderatione, suppeditantem, amant excipere. Ita scilicet, ut tædeat pudeatque fere quicquam in publicam lucem emittere; & cordatis sufficere videatur, dum novarum opinionum monstris turgescences quosdam, qui in circulis & popinis portenta somniorum suorum venditant, utcunque liceat reprimere. Theoriam enim solam multi jactitant, quos tamen sequior praxis pridem, hoc ex capite red-

didit

didit suspectos. Utinam vero, sociis quasi armis, sanctæ pariter justitiæ cultores, ac sacro-sanctæ Theologiæ dediti viri, obviam irent huius epidemiæ, quæ passim nunc grassatur, id est vagis illis libidinibus & perfidis sacri tori violatoribus. Nam, quod non sine gemitu profiteor; In feralem illam lasciviam, quæ Antediluvianos perdidit, & coelitus missis flammis ultatricibus, Sodomeos destruxit, seculum præsens prorsus inclinat, occasui & interuersioni suæ appropinquans. Ego sane vix a lachrymis mihi tempero, quoties animo recolo tot Exempla Principum summorumque virorum, quæ ita nunc manant in vulgus, ut scortari, cum soluta consvescere, uxori concubinam superinducere, adeo non videatur insolens, ut, nisi in aliqua parte gloriæ ducatur, id ipsum saltem ludus jocusque reputetur. Dolendum utique, cum Pincham, qui ἐπ' αὐτοφώγως deprehensos scortatores transfodiat, nostra ætas haud ferat, ipsum quoque *Theologum Doctorem*, qui nimium quantum moderatus, de simplici & plano asserit Scripturæ novique Fœderis veritatem, morumque inter Christianos laudabilem consuetudinem, servatam vult, ægre, nostrorum temporum vitio, tolerari, publicitus quippe, propter hoc ipsum veritatis patrocinium, & exagitandum & accusandum, objurgandumque. Cum tamen scandali, sive dati sive accipiendi, evidens periculum, hac præsertim lubrica & in Veneres proclivi ætate, sic satis sit in prapatulo, satiusque omnino fuisset, siquidem curæ cordique adhuc est Ecclesiæ salus & morum innocentia, offendicula hæc averruncare, atque tum, junctis Theologorum & Actorumque operis, fundi nostri calamitati, quæ est Atheismus, Epicureismus, & foedarum hæresium colluvies, mascule occurrere. At at! Manum ego de tabula! Abstineoque a judicio super disputationibus interponendo, quod alio tempore, siquidem institeris, & fidem silentii, pro generosiori indole Tua, præstiteris, olim haud pigrabor perscribere.

§. II.

Interim desiderio Tuo in præsens satisfacero, quo meam de POLYGAMIA & solubili CONCUBINATU sententiam, perspi-

perspicue & secundum divinarum tabularum fidem indicandam, uti postulasti, ita exponam. Non enim vanus, sed justus piusque timor est Tuus, posse, sub obtentu concubinatus, Jure naturali & civili, imo & praxi temporum perpetua, liciti, per posticum quasi in Ecclesiam introduci, & Polygamiam & scortationis quandam feralem licentiam. Parum quippe ad rem refert, an successive multas in torum adsciscas, ante obitum supremæque fata iterum eliminandas? An contra legitimæ uxori, dum superstes est, Concubinam superinduxeris, fuerisque Polygamus. Quin, si post aliquot lustra aliam aliamque concubinam adoptare & leges & jura Naturæ permittunt, quid vetat in singulos menses mutare prostibula? atque ad instar illius Nachmanidis, per publicum præconem percontari: *Quæ mihi (uxor) erit in diem? vel quam diu heic loci commorabor?* Oh bellulos Saperdas, quum Copreæ sint! Probe novi: cautelas heic aliquas novitii fingunt autores, quo obicem opponant Veneri huic desultoriæ. Sed quas naso adunco suspendet, & pro lascivienti genio suo interpretabitur, circumscribet, elidetque efferata crudæ ætatis petulantia; nisi quidem verbo divino sacroque timore intra cancellos sanctioris instituti coerceatur. Pii ergo Theologi & cordati juris Sacerdotis est, omni conatu istuc intendere, ut lascivæ levitati capistrum compedesque injiciantur, & sancta matrimonii ordinatio ad primam institutionem revocetur, quæ cum una foemina **INDISSOLUBILE FOEDUS**, Deo teste & iudice contrahendum, postulat imperatque.

§. III.

Reliqua parum moror illam *questionem criminalem*: An dispensare summi Principes possint, circa capitalem poenam digamorum, & qui duplicis simplicisve adulterii rei sunt convicti & confessi? Placeat heic sufficiatque curiosulis Lightfooti in Harm. & Chron. N.T. observatio: *Non memini (dicentis) me ullibi apud Pandectum Judaicum legisse exemplum aliquod uxoris multatæ ob adulterium, & vix licuisse puto.* Quid enim hæc

criminalia ad Theologum, qui τὰ ἐσχαμμένα haud amat trans-
 filire? Si capitis poenam furibus infigere voluerit Judex, noluerit
 adulteris, utut hæc scelera æque crescant crebrescantque, atque
 illa, mea cum pace, lege agat, & utrumque suo cum periculo
 peragat. Neque de *matrimonio conscientia*, quod vocant, mul-
 tum nunc disputo; dum intemeratam & ad tumbam usque per-
 ennem fidem alter alteri servaverit. Quamvis bene compo-
 sitæ Reipublicæ, & Protestantis omnino Ecclesiæ, imo & libero-
 rum susceptorum, intersit, e medio tolli genus hoc connubii
 clandestinum. Tantum abest, ut de *Conjugio* inæquali, quod
 per *pactum Morganaticum* fit, quicquam hoc loco interspergam.
 Utpote quam Monogamiæ indissolubilem pro justo matrimo-
 nio facile reputaro, (ad Exemplum Abrahami, Kethuram du-
 centis) eum tantum in finem introductam, ne per auctam mascu-
 lam stirpem in tenues tandem lacinias latissimæ Provinciæ, fun-
 dique nobiles, discerpantur. Summa vero dicendorum huc
 redibit: *Formale* hoc esse legitimi, sancti, Deoque autori per-
 placentis matrimonii: ut sit *unius maris & unius fœminæ*, con-
 scientia Deoque teste, facta *conjunctio*, sed *individua & indisso-*
lubilis. Atque ita sub FOEDERE OPERUM institutum, ita
 sub FOEDERE GRATIÆ, tam *veteris* quam *novi Testamenti*
 instituendum fuisse matrimonium, obnixe contendo. Præ-
 fertim cum gratia instaurans hominem, sub veteri æque ac sub
 nova Oeconomia, eum, in agendis, revocet ad primum statum
 pristinae integritatis. Quicquid jam contra hæc essentialia justī
 matrimonii affertur, & sive *ex ratione*, sive *ex jure naturæ*, post
 lapsum corruptissimæ, sive *ex legibus & depravatis gentilium*
consuetudinibus depromitur, hoc omne, quantumcunque etiam
 fuerit, aut qualicunque specie se commendarit, nil quicquam
 præjudicii afferre potest, sive conditioni fœderis operum in statu
innocentia, sive conditioni fœderis gratiæ post lapsum; cum con-
 gruere id omne debeat *legi morali*, utcunque tabulis lapideis, &
 perfectissime cordi Protoplastorum, divinitus inscriptæ, ac ob
 id

id perpetuæ atque per homines indispensabili ! Hoc *supposito*, sed deinceps probando, sua sponte concidunt universæ machinæ pro concubinato dissolubili, aut pro simultanea Polygamia a Bernhardo Ochino, ejusque nuperis interpolatoribus, magno cum conatu multisque verborum lenociniis, constructæ incrustatæque.

§. IV.

In limine autem monendum est, Quid de JURE NATURÆ & CIVILI habeam, *quoties illud nuperi homines e Diametro opponunt sacro Codici*, imo eidem quadantenus *preferunt*? IDEM scilicet de illo habeo, quod de lumine majori & minori, quorum illud hoc obfuscatur, non secus ac meridiani solis fulgor Cynthiæ lunæ radios obducit. Similesque puto nonnullos juris humani præpostere studiosos, viatori cuidam, qui cum nox *gentilismi* & crepera *lux Judaismi* præterierit, detrectat pleno solis lumine frui, & amoto sole, cœlo sumnota luna, suo cum periculo experiri vult, annon aut solus Hesperus, aut etiam Cicindelæ calceamentis alligatæ, sufficiant conficiendis itineribus negotiisque, noctu potius quam interdiu, peragendis? Vel similes puto Tyroni, qui ex quo institutiones Theologicas jurisque Romani audiit fideliter, inque his ipsis compendiis non deprehendit illud omne, quod in toto corpore Juris locisque Theologiæ vastissimis extat, statim exclamat, hoc, quod hactenus fuit inauditum, esse contra institutiones, atque has rudes lineas longe esse præferendas exquisitissimæ eruditionis operibus, imo secundum hæc institutiones mundum Ecclesiamque ita judicandum, ut *falsum* dicatur *illicitumque*, quicquid in hoc Tyrocinio ad verbum haud legitur. Quid enim est JUS naturæ sibi relictæ? nisi quidem ex principiis innatis & communi populorum sensu & consensu conflatum Systema? nisi quidem Apospasmatum, lipsanum, rudusque iners, ex imagine divina, olim concreata, nunc prohi dolor amissa, adhuc dum superstes? Quid hoc systema aliud quam modiculae institutiones de honestorum turpiumque discrim-

discrimine? Et quamvis reliquæ deperditæ imaginis, multo
luculentiores sint in practicis & moralibus, quam quidem sunt
in theoreticis & credendis; neutiquam tamen omnem am-
bitum legum moralium, secundum singulas circumstantias,
ita complectuntur, ut norma sint adæquata agendorum, & legis
Decalogicæ sensum scopumque penitus assequantur, pleneque
exhauriant. Certe multum superest in ratione nostra fuliginis,
quod abstergendum. Magna in voluntate residet obstinatio,
quæ perdomanda. Maxima affectuum concursantium agitatur
intemperie, quæ prius in ordinem cogenda componendaque.
Lumine ergo diviniore & gratiæ auxiliis peropus est, siquidem
lynceis oculis omnia legis sanctissimæ adyta penetrare, minu-
tissima honestorum turpiumque discrimina discernere, & quid
secundum legis ἀκριβειαν & Dei ἀκριβοδυνατον fas sit nefasve, justum
sit injustumq; , sanctum sit profanumque, intelligere, atque tum,
secundum hoc dictamen, inculcate agere voluerimus?

§. V.

Ratio enim Romano Prætori est simillima; uti *hic* mi-
nutula haud curat, ita *illa* læsionem majestatis divinæ inter mi-
nutula sæpe refert, & vix levioribus peccatillis accenset. Et sane
innumera sunt, quæ rationi, lumine revelationis destitutæ, justa
videntur bonaque, quæ nihilo secius, ad Canonem legis verbi-
que divini revocata, ilicet contorta, obliqua, depravataque esse
cognoscimus. Utitur quippe ratio *Lesbia* quadam *mensura*,
ast flexili, & sese, pro genio unius atque alterius, sive privati ho-
minis, sive etiam populi, utcunque accommodante applicabi-
lique, & quidem ad id potius quod *utile*, quod *jucundum*, quod-
que violento elatoque animo *necessarium* videtur, quam ad id,
quod sola *honestatis* specie sese commendat. Nec uspiam de-
sunt, prætextus pulchrique colores, quibus velut malefico cæ-
mento, obducantur turpes & contra decus, honestatem, legem-
que admissæ maculæ. Quin, quia per *inductionem* natum est
Systema Juris naturæ, si vel hodiernum placeat agere secundum
suffra-

suffragia doctorum Virorum & moratiorum gentium, ne sic quidem in salvo res erit, aut firmo talo cuncta nitentur. Nunquam enim in medium ex hoc systemate, produxeris aliquod axioma morale, quod universali *singulorum capitum* sensu & consensu fuerit approbatum, & cui nullum obstet contrarium factum exemplumq;. Heteroclitica ego Tibi capita & exempla anomala semper, etiam inter optime moratas nationes, ostendero. Lubrica ergo res est stare velle *solo instinctu & exemplis*, quibusdam dicteriiis comprobandis. Evenit heic, quod in plerisque Collegiis solenne est, ut Conclusio subinde fiat, non secundum *saniora*, sed secundum *plurima* suffragia. Quo tamen ipso, pacandæ *conscientiæ* hominis Christiani, neutiquam satisfaceret. Recurramus ergo, quotquot Christi nomen profitemur, & inter disceptandum conscientiae menti consulere volumus, ad *mensuram* illam *Polycleti*, id est ad *legem Dei & testimonia Scripturæ*; hæc norma rigida, certa, inflexilis & omni exceptione major est, qua sola standum Christiadis! Secundum hanc regulam est incedendum; juxta hanc pronuntiandum in re matrimoniali, & cavendum maxime, ne per *jus quoddam naturæ*, utcunque etiam exornatum, perpolitumque, *Lex Dei Sancta & Authentica* Servatoris nostri *expositio*, quicquam capiat detrimenti! Non enim in die Pantocritica Numen percontabitur, an convenienter *divinitatis naturæ* vixerimus, sed an secundum *fidem*, in *lege Dei*, inculcate ambulaverimus?

§. VI.

Bona itaque cum pace mea ab invicem *distinguant Jus naturæ* & legem Dei accuratius scriptam: Conquirant quoque discrimina, quæ inter *permissum* Veteris, & *præcepta* utriusque Testamenti, intercedant. Dum in *Politia Christiana*, cujus cives esse gestiunt, hæc ipsa ab invicem haud *separent*, aut, quod pejus est, rudus illud rationis nostræ iners institutæ & instaurandæ imagini divinæ, *opponant præferantque*. Maxime in iis
B capi-

capitibus, quæ *Sacra quadantenus contingunt* & ad fidem quasi spectant: quale quid obtinet in *materia* substrata, videlicet in *Monogamia* indissolubili, quæ non solum *piæ* cum Deo *contesse-rationis*, sed & *unionis mysticæ*, amœnam refert imaginem. Credo ne *Turcæ* quidem æquo animo tolerarent hominem suæ sectæ addictum, atque interim contra *Alcoranum* argutari, eumque per *jus naturæ* fodicare convellereque volentem. *Judeos* quoque legimus ita suas, ex lucula rationis depromtas commen-tatiunculas attemperare, ne *Juri* divinitus scripto, & quæ pari pietatis affectu prosequuntur, *Thalmudicis* decretis, subvertendis inserviant. Ad quid ergo *Christiadam*, sic satis illustres Viri oleum operamque perdunt, istuc locandam, ut *unum solumque* Jus naturæ jactitantes, ad hujus dictamina (nonnunquam æque certa ac sunt flexiloqui *Apollinis* Oracula) obtorto collo rapiant, examinentque, quicquid fere in *Sacris Pandectis* legitur de *Sabbatho*, de *Sacramentis*, de *clavibus cœlorum*, de *Sacerdotio*, de *malis Geniis*, & si quæ sunt alia? Hujusce ego instituti nullam fere *utilitatem* deprehendo. Et si quam in *Politia Christiana* tandem volunt ostendere, hic usus prima fronte modicus est admodum, longius petitus, tantæque subinde subtilitatis, ut certet cum araneorum telis, non nisi ad muscas captandas idoneis. Quin si subtiles hos sensuum fandique potentes Doctores nuperos, per Deum, per conscientiam testem conjuraveris: *An* scilicet, cum primam manum novo suo operi admoverunt, *bunc unum ultimumque scopum ante oculos habuerint*, ut, vi igneæ indolis sublimiorisque scientiæ suæ, sanctas *Dei leges* stabilirent, *disciplinam* collapsam instaurarent, & *pietatem fidemque* *Christiadam* pro virili promoverent? An contra hoc opus, hic labor fuerit, ut *navaturientis animi pruritui* satisfacerent, ingenii robur, sapientiamque venditarent, palpum obtruderent *Principibus viris*, eorumque vitiis familiaribus? Puto utique, si quid adhuc superest piæ consciæque mentis, saliet palpitabitque post similem obtestationem, novis his scriptoribus

id

id quod sub læva est mammilla, atque sequius, quam oportuit fieri, se egisse mens conscia ipsis dictitabit.

§. VII.

Quare si quid deinceps cum fructu & publica rei Christianæ utilitate agere voluerint, id agant, id tractent excutiantque, quod in Jure naturæ spectat ad *jura belli & pacis*, ad *fœdera*, ad *pacta*, *obsides*, *legatos*, *pœnas*, *leges*, *contractus*, aliaque hujus farinae capita. Satis amplius heic dicendi disceptandique campus sese offeret, ut non opus sit ea, quæ *ad sacra propius spectant*, sub suam revocare censuram, aut seculo maleferiato frigidam affundere, sub prætextu *Juris* cujusdam sacerrimi! De religione autem, de ritibus, de institutione ordinis divini, *in medio Ecclesiæ gremio contra Ecclesiæ*, & ex lumine *sua* naturæ contra Scripturæ revelationem pugnare & decreta formare velle: An quæso hoc operæ est pretium? An hoc pietas in matrem permitit: An per id juveniles animi aut seculum emendabitur. Puto neutiquam! An contra, ubi longo tempore operam luserimus, omnia agendo, nihil erit actum? Id equidem per has meditationes ostenditur demonstraturque: Quid *jus & fas* visum fuisset blennæ bardæque rationi nostræ, *siquidem, lumine Scripturæ destituti*, nostræ nos rationis dictatis fuissetus relictis: Ast interea *habemus* magno quodam Numinis beneficio, Scripturam, contra quam ratio nequit ogganire, sub obsequium fidei quippe revocanda, & ubi in probando deficit, supplenda. Dices: Eum in finem hunc laborem suscipi, ut *gentiles quoque*, a fide nostra alieni, sciant, quid jure quidve injuria fiat? Bene utique hæc se habent, dum *sacra* maneat intacta, & quodque negotium *suo* agatur, cum *loco*, tum *tempore*. Oppido fateor, permagni usus esset singula rationis & consciæ mentis dictamina ad pulvillum usque excutere, ea fini, ut *Barbaros & gentiles* doceamus. Utinam vero in *sententias* tot Doctorum, qui circa ipsamet prima & immota principia adhuc dum digladiantur, *jurarent Barbari*. Turcæ, & qui in ultima Thule & apud Garamantas degunt gentiles,

aut saltim his ipsis jura naturæ, & quidem *idiomate* infidelibus *familiari* scriberentur, innotescerentque. Jam vero fluctus moventur in simpulo, & nusquam atrocius super hoc Jure naturæ decertatur, quam *intra pomaeria Ecclesiæ Christianæ*, manibusque in sinum remissis otiosos heic spectatores agunt Athei pariter gentilesque. Quin Phalanx illa *juvenum*, quæ pronuper his naturæ mysteriis fuit initiata, quamvis modice in Codice Digestisque, superficialiter tractandis, sapiat, hoc tamen nil quicquam obstante, plenis buccis, & ad nauseam usque ita *jus illud SUÆ naturæ* venditat; ut arma simul vibret, canæ sanæque fidei visceribus infigenda.

§. VIII.

Neque egomet autor fuero cuiquam, sive *gravi viro* sive *Sacerdoti*, ut in circulos *horum juvenum* forte fortuna incidens, vel verbum spargat de *Sacro Conjugio*. E vestigio enim & clarigatio, & bellum sequetur literarium. Occlamabit enim juvenis: *PACTUM est, pactum est, prætereaque nihil!* Et si perrexerit alter; ilicet audiet: *Pactum non pactum, non pactum pactum esse.* Scilicet mutuo dissensu, pro lubitu, iterum dirimendum. Rationem si modestus Senecio postulaverit: Mox ex pharetra *civili* depromptum spiculum vibrabit: *Nihil magis naturale, quam ut pacta eo, quo coiverunt modo, iterum solvantur!* Tertiam si vocem Vir gravis emiserit, aut ad sacrum Codicem provocarit. Tum turbidus oblocutor summa inferis miscbit, stentoreoque clamore obtusis auribus, scripturæque autoritate, pestifera illa *scuta Naturalistarum* ex pera sua depromens, ita dilatabit dilaudabitque, ut bonum virum secessionem facere, resque suas huic phisignato relinquere oporteat. Vah in talia tempora, post *triginta* circiter *annos* incidimus! Nec meminisse ante similem me putulantiam advertisse! Gravissimas certe *Deo* reddent *rationes*, quotquot talibus opinionum monstris imbutos auditores, velut viperas Reipublicæ, & natrices Ecclesiæ,
in

in literatum nunc orbem immittunt ! Credo, nisi superiores gravi huic malo præsens attulerint remedium, successu temporis tandem admodum *fecundum & proletarium* habebimus *jus naturæ*, imberbesque juvenes, custode remoto, produxerint jus quoddam civili longe incivilius. Republica nempe Christiana filiis naturalibus, spuriorumque caterva, ita obruta oppressaque, ut numerosam concubinarum scortorumque sobolem, instar *Parteniorum*, in Pensylvaniam, & ad alio sub sole calentes Afros, catervatim agmineque facto, oporteat mittere, ad genus illic locorum, per similem lasciviam, faciendum. Et ne tum quidem, ubi mala sorte hoc acciderit, pallia prætextusque deerunt, vel ex, male sic dicto, *jure lascivæ Naturæ* mutuo petenda. Causabitur enim his non quidem durum, sed dulce, naturalis *necessitatis* telum: iste stimulus *valetudini*, si represseris, inimicos allegabit; Ille provocabit ad florem ætatis, qua sancti *Terentii* autoritate, scorta adolescentulis sint indulgenda: Alius obtendet numerum *legionum & desertæ locorum* complenda: Paucis: Nunquam calvæ excusationes deerunt, ubi semel a Codice sacro recesseris.

§. IX.

Hoc omne autem, quod hætenus dixi, illum potissimum in finem attuli; Non ut *juri naturæ*, quod sanctum est, quam diu suos servat limites, & Sphæram haud egreditur, maculam aliquam affricarem. Absit hoc quam longissime! Sed ut occurræm battologiis & offuciis quorundam *Tyronum*, qui *ψευδώνυμος* sic dictum jus naturæ in ore semper habent; tale videlicet cui liceat *oggannire Scripturæ*, quod *præferatur verbo scripto*, quodque, sic satis pro imperio, de *divinis institutis ritibusque Ecclesiæ*, definitiones & decisiones formet pro lubitu. Brevibus: Noto feralem illum temporum nostrorum abusum, quo *corruptissimæ naturæ instinctus* pro *jure obligante* obtruditur. Et cum optimi abusus sit pessimus, cum ipsa scriptura, hæreticorum & Naturalistarum fidiculis sæpius subjiciatur, quoties de *credendis*

quæstio intercedit; quid mirum, si in *agendis* ipsum quoque jus naturæ impietati prætexatur? Quod facile est, nisi quidem *docentes* per animam cavere cœperint, ne scandalo sint verbis ambiguis, phrasibusque impietati proximis, quibus cerei in vitia flectuntur juvenes, ut, nisi exemplo *conscientiosi Brun- nemanni*, aliorumque JCtorum, *semina pietatis* lectionibus suis intersperferint, saltim intra legum jurisque pelliculam se continendo, missa sacra fecerint. Sileo cætera, & ad ævi nostri cacoethes respectans, cum gemitu repeto Philippi Melancthonis verba: *Vae Batavis* (imo & nostris) *ob ingeniorum petulantiam!*

§. X.

Posito nunc, quod nemo hominum de matrimonio *ju- stum, maturum perfectumque* iudicium ferre queat, ex solo *lumi- ne rationis*, utpote variis imperfectionibus laborante, multa huc facientia ignorante, & profunda nebularum caligine circum- fuso: Ad id, quod certum & immotum perstat, nunc transeun- dum est; videlicet ad *sacras Pandectas*, ut, ad statum *institutio- nis & restitutionis* animo attendentes, tale formemus iudicium, quale *Professorem Christianum & Sacra Christi adum* decet. Quo insuper habitis rationis nostræ scrupulis levissimis, in bona re- ceptaque sententia confirmati, divina fidei *πληροφορία* gau- deamus. Hoc enim *Jus* est perfectum, quod Deus jussit. Hoc genuinum *Naturæ jus* est, quod innocenti naturæ coævum, integrorum Protoplastorum cordibus inscriptum, atque sic a Deo fuit introductum. Hoc *justum est*, quod *suo facto Creator* comprobatur, quod *legi* authenticæque legislatoris interpreta- tioni ad amussim congruit. Hoc vere *Christiani juris est*, quod Servator ipse Christi adum cœtui præscripsit, non *verbis* minus quam *typo* mysterii plenissimo docendum. Diviniora hæc sunt effata responsaque, quam ut per gerras siculas, per leves hetero- cliti capitis ratiunculas, per abnormia exempla pravosque mo- res gentilium evertantur: Utpote quæ cuncta verbum illud ve- ritatis divinum una eademque tabula damnat proscribitque.

Ut

Ut vero *ordine* procedamus : Docendum nunc est : Non nisi *Monogamiam indissolubilem*, in statu *integritatis* a Deo fuisse institutam introductamque. Et hanc *solam* Deo probari, non *minus* sub *Novo*, quam sub *Veteri quoque Testamento*. Hoc demonstrato, ipsi Novatores viderint, an *Polygamia & concubinatus*, legi verboque divino contrarius, *legitimus justusque* dici queat? Item *quonam tempore* lex illa Naturæ, quam crepant, rogata fuerit? vel an jure recepta *probat* a que *Polygamia cum Concubinato*? Tempus enim, quod *nec sub Veteri, nec sub Novo Testamento*, id est ab orbe condito ad hunc diem usque, haud extitit, id plane nullum est! Atque hic habeo, quod volo, nec lege probatum, nec in Ecclesia licitum fuisse *Polygamorum concubinatum*.

§. XI.

Constat jam *ante lapsum & in innocentia primævo statu*, Matrimonium divinitus fuisse institutum, dum primum par universi, Adam Evaque, ea lege copulatum fuit, ut *Monogamiam indissolubilem* non-possent-non-servare: Patet hoc ex Gen. II. capite. Præstat autem *Mosaica verba cum Messiano Commentario* expendere; ac ob id, ad probandum, quod *integre nature jus* postulet *Monogamiam individuum*, audiemus, Matthæum cap. XIX, 3. & seqq. Captabant Pharisei, obtrectandi occasionem, & ut Servatorem confunderent, ex *Jure* inter ipsos *contro- verso* captiose rogitabant: *εἰ ἐξέστιν ἀπολύσαι τὴν γυναῖκα*: Num- quid *LICET mulierem*, soluto quasi matrimonii vinculo, *dimittere repudiareque*? Nemo enim laudatorum Virorum facile uxorem dimisisse legitur; ne tum quidem, cum probabiles adesse viderentur repudii causæ: Et ex adverso nonnulli Rabbino- rum arbitrabantur, pro *lubitu*, & ob frivolas quoque causas, ejici posse Conjugem. Respondet ergo Servator percontato- ribus! *Annon legistis, quod (conditor) is, qui fecit ab initio, masculum & fœminam fecit eos? Et dixit (per Adamum prophe- tantem) propterea deferet homo Patrem & matrem, & aggluti- nabitur uxori suæ, & erunt bi DUO in carnem UNAM. Itaque non sunt DUO, sed UNA CARO; Quod ergo Deus conjunxit, homo*
non

non separet. Dicunt illi: Cur ergo Moses jussit dare libellum repudii, ac dimittere eam? Ait illis: Moses ad duritiem cordis vestri PERMISIT vobis repudiare uxores vestras. Caterum AB INITIO non fuit SIC. Dico autem vobis, quod quicumque repudiaverit uxorem suam, nisi ob STUPRUM, & aliam duxerit, is committit adulterium! Summa & nervus argumenti Messiani huc tendit: Vos Sophistæ quæritis quid LICEAT? & ut id probetis, mox provocatis ad PERMISSUM Moſis, idque temere PRÆCEPTUM vocatis. Ast altius vos, & ad primævam institutionem, oportet ascendere. Illud enim solum, in causis matrimonialibus, vere & eo modo est licitum, quod, & quo modo Deus instituit: Nam: Quot personæ ad primum conjugium consummandum a Deo creatæ sunt, tot (& non plures) conjugio sunt copulandæ. Atqui due tantum, non plures, creatæ sunt: Ergo due tantum & non plures copulandæ! Et quomodo Deus copulavit Protoplastos, eodem & posterius sunt copulandi. Illos conjunxit nexu arctissimo & indissolubili, dum una caro facti sunt; imo vinculum illud fortius est, perenni illa erga parentes *σοφῆν*. Ergo sic quoque posterius, putæ indissolubiliter sunt jungendi! Atque sic unum idemque responsum militat non minus contra repudium, quam contra Polygamiam! Porro: Licitum est, quod Deus facto suo probavit, quod per Adami divinum vaticinium confirmavit, quodque ab initio SIC fuit: Et tale est matrimonium *μονόγαμον* & *διὰ τὸς* durans. Contra quod ab initio NON FUIT SIC, nec divinitus institutum aut præceptum, sed tantum a Moſe Israelitis est permissum, ob cordis duritiem, illud in se est ILLICITUM. Jam vero ab initio Deus non nisi duos in unam carnem, & quidem insolubili nexu, jussit coalescere. Ergo hoc tantum LICET. Ast uxorem dimittere, ut aliam ducas, illud ab initio non fuit sic; nec Polygamia simultanea ab initio sic fuit, sed Lamechi moechi exemplo postmodum introducta: Ergo repudium & Polygamia non est licita sed illicita. Quin quamvis, connivente Numine, Patriarchæ quidam fuerint Polygami, & permissu Moſaica-

saicarum, id est *forensium legum*, datus fuerit quandoque *libellus repudii*, tamen quia ab initio non fuit sic, utique hoc non de jure, sed de *facto* est intelligendum, ac ob id in se fuit ILLICITUM, utut ad tempus tolerandum.

§. XII.

Axioma ergo hoc immotum & inconcussum perstat: In omni quaestione Theologica de *Matrimonio* semper est respiciendum ad primævam Dei *institutionem*, factam in Paradiso. Et in matrimonialibus id solum demum est licitum, quod *lege*, quod *Deo autore*, quod *institutione prima*, & quod *vaticinio divino* comprobatur. Sunt cætera aut nugæ, aut incertissima, quacunque etiam specie afferantur in contrarium. Dubitoque an quisquam Neotericorum, qui Scripturam hanc verbumque Christi, cum divinissima verborum *consequentia* recte percepit, me jure cogere queat, ut misso *verbo*, missa *authentica legis expositione*, secum descendam in arenam illam *juris Naturæ*, tam lubricam ob Doctorum dissensum, quam inutilem, atque infra hominis Christiani dignitatem positam. Nam si *Mosen, Prophetas & Messiam non audierit*, neque etiam audiet, si a mortuis quispiam resurgens *novum* certiusque *Systema juris* in apricum produxerit. Quod si ergo comatuli adolescentes, aut vitilitigator adultus, phaleratis dictis & ex pharetra Naturalistarum depromptis sagittis venenatis impetierit veteranum *Theologum*, aut honestæ compositæque pietatis *Senecionem*: Huic suffecerit *unum* hoc *dictum* Servatoris objicere, quo evincat, *non fuisse sic sub statu integritatis, nec sub veteri nec sub novo Testamento sic esse debuisse*: Habebit tum novus homo nuperusque contradictor in quo genuinum frangat, nec opus est, ut ad *ratiocinia ipsius* se demittat, qui revelationem habet in manibus. Ad vexamen enim spectaret sterile hoc litigium. Vincat in hoc vel vincatur, sive orthodoxus Senecio, sive juvenis ratiocinator; facies tamen Reipublicæ Christianæ, per hoc duel-

C lum

lum literarium, ne hilum quidem mutabitur, mansura scilicet sicut fuit a principio, ita & nunc, & usque ad seculorum finem. Certo namque certius qui contra leges peccaverit, utut *jure* se id fecisse contendat, & contra *leges Christianas* innumera excipiat, etiam secundum leges *pœnas dabit*, quo deinceps alii discant *potius vivere quam disputare*, suasque, quas habere volunt, exceptiones, non *contra leges* fingant, sed *ex legum visceribus* depromant.

§. XIII.

Sed fusius expendamus & curatius exponamus verba Servatoris nostri! Atque heic observandum quid *supponat* Servator, quidve tum exinde *concludat*? *PRIMO* supponendum est: Legislatoris esse, *authenticam* legum latarum *expositionem* dare, Christumque, qui qua Deitatem Patri *exæquatus* fuit, & in *Paradiso* adfuit, legum omnium, præsertim hujus matrimonialis, esse *authenticum* infallibilemque interpretem. Cætera *neutiquam novarum* legum autorem esse, aut legem *moralem*, jam sub Veteri Testamento datam, *adauxisse* novis præceptis. *SECUNDO* existimandum est: *Nihil* sancitis semel legibus *derogare* gentilium Judæorumque *stuporem & negligentiam*: Quantumlibet non legant alii, alii lectas leges haud intelligant; si tamen subjecti sunt, civesque Reipublicæ, permanent sub obligatione legis semper validæ. Juris enim ignorantia, sive tum *purae negationis*, sive *prave dispositionis* fuerit, jus ipsum neutiquam tollit. Nihilque *absurdius* excogitari posset, quam si *subjectus exlex* esse voluerit, aut leges pro lubitu restringere relaxareque præsumserit. *TERTIO*: Quoties de hominum officiis, aut divina ordinatione, est disceptandum, toties semper recurrendum est ad Deum, quo appareat quid *primo & per se* Numini arrideat, quas leges rogarit, quem ordinem introducendo sanciverit? *Legibus civilibus* usque adeo heic stare haud possumus. Non raro enim sese conformant populi moribus, *inveteratæque consuetudini*; coguntur subinde Nomothetæ depra-

depravato homuncionum ingenio aliquid indulgere, ne posteriora sint deteriora prioribus. *Tuta proin frequensque via est*, recurrere ad placita Numinis, quod ad æqui bonique naturam accommodata statuta promulgavit. Quantoque propius accedimus ad *antiquissima* tempora simplicis innocentiae, tanto leges plus æquitatis habent. *QUARTO*: Manifestum est simile debere esse posterius instar priori, & ectypon suo prototypo; indeque omnia *exempla*, quæ deinceps sequuntur, revocanda esse ad *primævam ordinationem* præscriptumque. Ita circumcisio, agnus paschalis, baptismus, Coena, ordinatio Clericorum &c. in tantum legitime administrantur, in quantum, quoad substantialia sua, congruunt coinciduntque cum primo Exemplo regulaque institutionis. Annon ergo æquum est, ut *conjugium* quoque revocetur ad modulum legemque institutionis factæ in Paradiso? Quodque heic *dictis factisque* Dei approbatum, & cordibus inscriptum, hoc merito *lex ipsius naturæ*, sed *integræ & incorruptæ*, & jus rectum perfectumque audit; adeo per sequiora tempora, aut succedaneam corruptionem, aut longam præscriptionem, non obliterandum, ut quicquid ab hac lege naturæ integræ deflectit, in vitio ponatur? *QUINTO*: Justum licitumque esse, non solum quod *verbo Prophetarum* Deus indicat præcipitque, sed & illud, quod *divino facto* suo comprobatur. Quin quod *facto* exemploque suo facendum docet, hoc certius videtur eo ipso, quod verbis tantum, per interpretem hominem, indicatur. Exulat heic ad minimum illud commentum de Voluntate *signi & beneplacitæ* diametro sibi contraria. Et pridem seculo sese ridendos propinarunt, qui, cum Alfonso R. Castiliæ, autumant, se melius omnia condere digerereque voluisse, siquidem Deo, universum hunc mundum condenti, instar alicujus Spiritus familiaris, adstitissent. Quorsum, inquis, *Vir Generosissime*, hæc Pentas suppositorum? Istorsum, *Domine*, ut Polygamophili nostri intelligant, *velle Deum Monogamiam* indivulsam: Nec hoc esse *novam*

C 2

legem,

legem, sed veterem, in *Decalogo* jam datam, idque constare ex *authentica* legislatoris expositione. Nihil heic obstare, quod *gentiles* nesciverint, & *Judai* neglexerint sublimem sensum legis *Decalogicæ*. Non recurrendum esse ad *leges gentilium* humanas, aut *forensem permissionem* *Mosis*, sed ad Dei placita sensumque. Et si de matrimonio *justo* agere placeat, esse provocandum ad *institutionem* Dei in Paradiso; Si *lex natura* pro *norma* connubiorum ponenda, ascendendum esse ad naturam *integram*, *perfecta* hujus articuli *cognitione* imbutam; non item ad rudera corruptæ indolis, neutiquam suffectura. Tandem *factum Dei* totam litem decidere; Etenim si plures uxores voluisset jungi, plures creasset; nullamque *necessitatem* polygamix tantam, aut unquam extitisse, aut deinceps extituram, quanta fuit circa rerum primordia. Cumque heic *necessitas maxima* legem de *Monogamia* non infringat; multo minus id per minorem, qualis est sterilitas Dynastæ, fieri debere.

§. XIV.

Quæ cum ita sint, ex hisce velut *datis & concessis*, **CON-
CLUDIT** SERVATOR, *primo* a **FACTO** creatoris, *tum* a dicto prophetico, & *denique* contra repudium, pro *Monogamia*, ea-
que indissolubili, faciens argumentum. Nam (a) Si De-
us voluisset unum virum plures habere uxores, utique non
unam tantum foeminam, sed plures condidisset; Jam vero plu-
res non condidit; quod vellent & consultum tum fuisse cre-
dunt, Patroni Polygamix; Ergo noluit Deus polygamum, sed
Monogamum esse Protoplastam. Etenim primæ institutionis
exemplum, regula & norma est deinceps subsequentium. Cum
vero Deus nihil sine fontica causa agat, atque ex *peculiari* gemi-
noque *Sacro-Sanctæ Trinitatis consilio*, tam Adamum quam Evam
condiderit; cum *potentia* Dei neutiquam exhausta fuerit, plu-
resque ad manum fuerint *costæ*, ex quibus plures tori sociæ ef-
figiarentur; Quamvis *terra* *Colonis replenda*, plures quam unam
in

in singulos annos effundendam prolem, deposceret, ac ob id concubinæ viderentur esse admodum *necessaria*; Quamvis Adamo, fors *viduo facto*, nulla descendentium foemellarum, absque incestu, copulari potuisset; Quamvis *vacuus orbis*, & pro lubitu occupandus, plurimis colonorum myriadibus alendis *sufficeret*: Hoc tamen non obstante Deus, neutiquam plures, sed unicam tantum genialis tori sociam voluit condere: *Sapienti* utique & *humana nature*, quamdiu sancta fuit, *conveniēti* consilio, suam creatricem facultatem restringens, atque id tantum, quod *satis* esset, piæ conjugum consuetudini indulgens, neutiquam autem præcoci aut vaga Venere prognatis liberis vacuum orbem ante diem repleturus. *Natura* enim unica, *voluptati* ne multæ quidem foeminæ sufficiunt; ipsaque effusior Venus obstat speratæ fecunditati; atque, procul dubio, homine ad Dei imaginem *condito renovataque* est indignissima. Merito ergo ex antea dictis concludimus: Si Deus, circa rerum primordia, sapienti consilio, homines condens & matrimonium instituens, utut posset plures foeminas condere Adamoque adducere, atque hunc concubinatum *vacuus* & *proletariis* nepotibus alendis sufficiens orbis, jure quasi suo, postularet; nihilo secius tamen Deus non plures quam unum par matrimonio conjunxit; utique noluit Deus, improbavitque concubinatum Polygamiamque, ne in summo quidem illo necessitatis casu, nedum sequioribus temporibus, in quibus nulla similis necessitas evenerit, probandum introducendumque. Quin maluit Deus *dispensare* circa *primum sororum fratrumque conjugium*, quam, *introducēta Polygamia*, id declinare. Credo quia concubinatus semel introductus *perpetui* moris pessimum exemplum dedisset; consobrinarum vero *existentia* statim *necessitatem* cum sororibus se miscendi, sustulit!

§. VI.

(b) Porro: cum nulla *conjunctio arctior* sit, quam quæ

inter parentes liberosque intercedit, utpote qui pietatis nexus est perpetuus, & dia' bis, semperque durat; Atque nexus ille conjugalis, non solum cum hac σοφῶν comparetur, sed quoque, quoad consuetudinem, praeferatur, eandemque superet; summam utique & individuam esse oportet conjunctionem conjugum: Atque hoc sese ita habere, Deus ipse, per Adamum vaticinantem testatur: Deseret homo (vir, qua contubernium, & familiam, ex qua migrat, parentum) Patrem & matrem & agglutinetur uxori suae, & erunt Hi Duo, in UNAM CARNEM. Quid vero hoc glutinum designat? nisi individuum vitae consortium, & nexum ipso jure insolubilem? Quid sibi vult, quod Hi duo una CARO sint? Nisi quidem, quod ea matrimonii sit indoles, ut duo tantum, non item plures, unam carnem constituent, atque una caro dicantur, ob copulam matrimonii indivulsam, & ob potestatem, quam mutuo alter in alterius corpus in solidum habet; quo scilicet hoc corpore, non alio, utatur, ad proliferationem & ad remedium contra libidines! Jam vero impossibile est, ut hujus animantis caro, migret in aliud animans; & ut una eademque caro Viri, quam in solidum possidet, legitima conjux, possideatur quoque in solidum ab una alterave concubina, sic ut unius ejusdemque corporis tres in solidum Dominos numeremus? Nec jura permittunt priori possessione deturbandam sine causa, dominam; aut hanc cogere possunt, ut in communionem possessionis admittat quaslibet. Maxime si sacra id vetent, & divinius obstet interdictum, vi cuius, aut totam habere conjugem, aut totam missam facere oporteat. Laudabilis ergo Tacito audit Germanarum mulierum (Boreales enim populos, omni retro aetate, castiores fuisse observamus, quam Meridionales, pro coeli clementia, corporum mollitie, ad luxum Veneremque admodum inclinantes) consuetudo audit; Sic, dicens, unum accipiunt maritum, quomodo unum corpus unamque vitam. Atque utinam addidisset, simili modo, nec masculi carnis plura debere esse cubilia! Tacente autem

tem

tem heic Tacito, nobis sufficit Creatoris & Adami effatum, cum limitatione a Christo adjecta: HI DUO UNA CARO. Nam carnis *unitas vinculum* arguit, quod non dissolvendum. Et tò DUO *numerus* indicat, quem egredi haud licet. Quæ vero *non duo sunt*, sed ex Dei intentione UNUM esse debent, ea ab invicem *divelli* nefas est, & quasi contra unitatis naturam. Et si de *duobus* tantum, in unum jure coalescentibus, sermo est, utique, per hoc ipsum effatum, plures excluduntur. Maxime cum *Vir unus, & uxores plures, nequeant esse una caro.* Præterquam enim quod *constans & ærtissima unio* nequit esse inter plures: certe non potest dici *polygamus*, cum uxore & omnibus concubinis, UNA esse caro: Justæ enim conjugis caro, non est caro concubinarum; & viri caro, non *una* est, sed *divisa* quasi cum pluribus. Et cum totam sibi jure vendicet legitima uxor, per injuriam hujus, & contra Dei voluntatem, in partes veniunt singulæ Concubinæ!

§. XVI.

(c) Firmissime itaque *concludit* Servator: Quia *Div tantum*, in *unam* quasi *carnem*, Deo autore & jubente, coalescunt; omnino hinc sequitur, Deum noluisse Polygamiam, sed Monogamiam; & omnino sequitur illud, quod UNUM est, non esse discerpendum per *divortia*; quin quod Deo autore *conjunctum*, hoc arbitrato humano non esse *disjungendum* dirimendumque. Atque sic satis jam constat, Polygamiam *simultaneam* non minus damnari, quia plures duobus coalescunt; quam *successivam* illam, quæ intercedente repudio contrahitur. Atque sic, GENEROSISSIME Domine, habes ex hoc commate varia, quæ Polygamophilis opponas: Habes (a) NUMERUM eorum, qui legitime contrahunt; *Duos, non plures*: atque hunc determinatum a Servatore, ex circumstantia temporis & ex sequentibus in Genesi verbis erutum. Non enim, nisi quis *Præadamitas* somniaverit, in mundo universo plures homi-

homines extitere, quam unicum hoc par; Et Moses mox addit: *Et erant bi DUO nudi!* Habes (β) *Sexum*, qui sunt mas unus, & unica foemella, ad contrahendum ab ipso ortu habiles. Habes (γ) *VINCULUM* connubiale: Qui *duo* sunt homines personæque: Qui sui juris ante id erant & separatim agebant, hi post contractum foedus matrimonii *stant pro UNA CARNE*; id est pro *uno* quasi *homine*, per legis interpretationem; & pro communi *utroque generationis principio*, habentur. Habes (δ) *AUTOREM* connubii Deum. *Pater* enim hanc quam condiderat filiam Adamo desponsavit; *Filius* Paranympum & quasi domiducum egit; ipseque *Spiritus* amoris sanctissimus, primum hoc par universi, per infusæ caritatis affectum & animorum amicam concordiam copulavit quasi & conjunxit. Habes (ϵ) *PRÆROGATIVAM* amicæ hujus consuetudinis, præ convictu & contubernio parentum. Nam vel Patrem matremque heic postponendum primus Prophetarum Adamus denuntiat: Cum enim *nulla* sit *arctior unio*, quam mariti & uxoris, quæ *communione* requirit *affectuum*, *corporis*, *prolis*, *vita* denique *totius*; Utique etiam illi, Ceberide cœciores, gentiles, quoties de officiis tractant, recte disceptant, annon Uxor ipsa anima quæ carior debet esse, prius periculo eximenda veniat, præ parentibus? Saltim ipsum matrimonium rem vere *SACRAM*, id est non *humanitus*, sed *divinitus repertam*, magno consensu gentes crediderunt. (κ) Habes denique *NEXUM indissolubilem*. Nam *quod Deus conjunxit*, homo non *separato*. Id est, quisquis demum fuerit, sive maritus, sive Judex, sive etiam Moses; certe *HOMO* est; non ergo contra matrimonii naturam, aut contra Dei voluntatem, institutionem, ordinemque agere, decernere, aut pronuntiare tentet! Nam si, sine gravi fonticaque causa, amicitia cæteræ dissui non possunt; quanto minus discindendum est illud vinculum amicitia diviniore arctissimaque, quod tot pignorum nexu continetur & unde pendet honesta propagatio, tum pia educatio nobilissimi & ad divi-

nam

nam imaginem conditi animantis? Plane vero contraria heic via procedunt Polygami & concubinari. Nec *numerum* servant; cum pluribus coalescentes: nec *una* diversi sexus compare contenti; sed *vinculum* arctissimum laxantes, *autore* malo genio & carne perditissima, aut *plures simul* adamare volunt, aut ab adamatis se per *repudium* mox liberare novasque nuptias quærere! Quod cum contra Dei voluntatem fiat, quid aliud est, quam PECCATUM, & monstrum MATRIMONII?

§. XVII.

Est contra matrimonium, (si ad rationes divinæ institutionis ordinationisque illud examinaveris:) *Unius maris & unius fœminæ, Deo autore, facta conjunctio*; sic ut per *arctissimam, individuan & pietati in parentes, nisi majorem, certe supparem amicitiam*, bi duo, & non plures, invicem coalescant in *unam carnem*, & quidem, quod homines humanaque jura attinet, *inseparabiliter*! Tale matrimonium fuit in statu naturæ; tale debet esse semper apud omnes Adamigenas, sive tum novi sive etiam veteris Testamenti cives audierint. Tale servavit sancta Sethianorum propago. Quod si vero Polygamophilo *via Caini & Lamechi* moechi placuerit, respexeritque ad Cainitarum mores corruptos, atque secundum horum institutum instinctumque, jus aliquod NATURÆ conflatum fuerit, tum quidem habebimus *Systema exemplis*, quæ contra jus admissa fuerunt, refertissimum, neutiquam autem *justum modulum* sanctioris connubii. Atque sic oblocutorem faceßere & res suas, *summæque* sibi *jus* habere jussero. Æque enim peccat, qui matrimonii genuinam Deoque placentem formam, ex solis corruptæ rationis reliquiis, vult definire; atque is, qui ex *naturæ lumine* audacter omnia decidere vult, quæ de *creatione*, de *Hexæmero*, de *origine Protoplastorum*, & *situ Paradisi* in Genesi leguntur; Atque tum contra revelationem incipit insurgere cum centone suo ex veterum fabulis consuendo; multa deblaterans de *jactu*

D
lapi-

lapidum a Deucalione factis, atque sic *saxea* hominum gente prognata; de Atticorum *autochthonis*, ex terra limoque, instar ranarum muriumque oriundis; de *hortis Adonidos*, & si quæ hujus furfuris sunt aliæ fabellæ! Nam quod institutionem, quod leges & constitutiones, sanctioris conjugii attinet, in his *Θείον τι* oportet agnoscere, referendusque est hic locus Theologicus ad *articulos mixtos*, quos *unice*, secundum curtam curvamque rationis decempedam, exigui examinarique haud patietur Theologus genuinus, aut Christianus *Jureconsultus*; secus *Thomistica* fidei, quæ manus rationis, Argi instar oculatas, prætereaque nihil amplius postulat, merito accusandus.

§. XVIII.

Verum audiamus, quid *contra* hæc divina *Servatoris oracula recutitus Apella* cum suis sodalibus excipiat? Hi stolidi; primæ originis, legum matrimonii fundamentalium, creationis & institutionis divinæ, vaticinii Adamici, & integræ naturæ, rectæque tum temporis rationis, *penitus obliviscuntur*, earumque rerum plane volunt esse immemores. Quid ergo occipiunt? Ne nil ageretur, provocant ad MOSEN, & ad *libellum repudii*, atque hunc vocant PRÆCEPTUM fuisse. Cur ergo, inquiunt, *Moses jussit dare libellum repudii & dimittere uxorem*? Pulchro utique saltu, agyrtarum instar, Sophistæ hi delabuntur a *statu instituto* ad destitutum, a *jure* ad factum, a *lege* ad exempla, a *præcepto* ad permissum. Cumque adversus *Mesiam*, ad institutionem Dei ordinemque introductum recte provocantem, nihil haberent quod opponerent, MOSEN citant, sed causæ suæ faventem, & malæ indoli aliquid indulgentem. Et cum intutum esset ad *Genesim* Mosaicam, ad *primam* & perpetuam connubiorum *legem*, a Servatore citatam, aliquid regerere; appellant ad *legem in Deuteronomio forensē*, sed ad tempus rogatam, & nonnihil, contra jus & fas divinum, connivendo permittentem. Verum brevibus & ilicet respon-

det

det Servator: *Moses ob duritiem cordis vestri repudium permittit*: Et, ut in gyrum rectæ rationis malefanos oblocutores revocaret, legesque bonæ Disputationis tueretur, illicet subjicit: **AB INITIO NON ERAT SIC**: Atque hoc modo, e *diverticulo* in viam revocans ineptos disceptatores, eosdem ad perpetuum cogit *silentium*. Distinguit enim Servator optimus inter statum integritatis & corruptionis; tacite innuens *illum*, non *hunc*, esse agendorum normam; *illius*, non item hujus, dictata esse admittenda, siquidem omni culpa vacare voluerimus. Distinguit pariter inter præceptum & PERMISSUM. Hæc quippe non sunt unum idemque, nec reciproca. Non quod permittimus, id statim probamus. *Permissum* est facti, in foro politico obtinet, acciditque non raro ob abusum, tantisper tolerandum, ne gravius malum eveniat. Legislatori enim ad vivum refecare sylvescentes populi mores haud quaquam semper est integrum. PRÆCEPTUM autem est juris, legi congruit, conscientiæ satisfacit, & ut fas piumque opus vocetur efficit. Quicquid ergo sit de *Mosis permissu*, quem mali populi mores extorquebant: si Deum consulueris, & quid coram Deo & per conscientiam licuerit, perconteris, tum Tibi respondet Dominus Deusque noster Jesus Christus, NON LICET repudiare, aliamque superinducere, aut repudiatam in torum adsciscere conjugem, cum sit ADULTERIUM.

§. XIX.

Idem Servator noster, postquam bene distinxerat, bene quoque *DOCET*, quæ scilicet causa fuerit permissionem *ἀποστασίας* extorquens? Scilicet est *DURITIES*, & quidem *CORDIS*, & quidem *VESTRI*, id est Judaici: Nam uti Lipsius *tantum constans in levitate sua* dicitur, ita & gens Judaica in mollitie Veneræa cordicitus adamata! *Durus* enim est qui non cedit meliora monenti; & licet cædatur, nil persentiscit. *Durities* ipsa est animi refractarii & contumacis obstinatio. Callum

post lapsum obduxit cor mortalium; & e primis obduruit *adversus equitatem integræ naturæ inscriptam*, legibusque divinis firmatam, *Judeorum* natio. Timendumque ne si soli Israelitæ, sine omni conniventia, atque si prorsus insolubili nexu, uni mulieri alligarentur, aut maritus apostata fieret, aut invicem se cædibus & veneficiis conjuges perimerent. Eaque de causa, ne gravius malum oriretur, PERMISSUM fuit, sed Viro soli, ut daret libellum repudii. Atque hoc est quod emphasis vocabuli ἐπιτρέπew postulat. Virorum scilicet *arbitrio* id tandem *fuisse relictum*, non secus, ac si Moses diceret: Si omnino, pro duro corde vestro, decrevistis dimittendam esse uxorem, non amplius egomet hoc prohibuero & quasi capistro injecto, nec vos alias uxores adhinnientes, per vim revocaro; sed ob metum gravioris mali, quod imminere video, tandem edico, *vestro id arbitrio relictum*, facitote quod omnino facturi estis, dum ea adhibeatur cautio, ne aliter fiat repudium, quam quidem scripto aliquo libello, quo constet facti vestri ratio & certitudo. Atque hoc est, quod *illo in casu*, cæteroquin nec mihi nec Numini probato, nunc jubeo imperoque! Nam si ad verba illa, de dando libello repudii, accuratius respexeris, non hoc adeo agit Moses, ut divortium permittat, sed ut posito semel divortio occurrat alteri absurdo, & prohibeat novum rei malæ consecrarium. Nempe siquidem acciderit, ut maritus dimittat uxorem, tum illicitum habeatur foeminæ ad novas nuptias digressæ, redire ad priorem maritum, cui quoque eandem iterum admittere interdictum erat. Format enim Moses casum, eoque posito legem & decisum subjicit. Casus est: SI CONTINGAT ut quis det uxori libellum repudii, propterea quod non ea amplius allubescat oculis ejus, & illa nubat alteri, qui similiter, eandem ob causam, eam repudiet: Casu autem hoc posito, non item probato vel concesso, succedit LEX: Tum prior maritus, etiamsi velit, eam denuo in uxorem nequit ducere. A casu autem posito, legeque sub hac hypothesi lata, ad ipsius casus approbationem N. V. C.

Idem

Idem enim esset hoc ac si quis diceret: Lege sancitum est: Re quapiam per *sacrilegium* ablata, & mox vendita civi, hunc eam oportet restituere. *Meretrice* infantem a matre rubentem exponente, partum hunc Magistratus suscipiat & Sacerdos Baptismatis tingat lavacro: Pro *adultero* viro intercedens veniamque violati foederis uxor indulgens, una cum marito abeat exulatum: Ergo hinc sequitur: *Sacrilegium & commercium cum rebus sacris factum* probari: *Meretriciam* artem cum pietate exponendi liberos, suffragium mereri. Et *adulterio* album calculum adjici? Frustra tam absconæ nectuntur consequentiae!

§. XX.

Tandem Servator optimus, postquam conditiones matrimonii *sancti justique & perfecti* descripsit, & permissum Moisaicum suis limitibus circumscripsit, transitum facit a *statu Veteris Testamenti*, ad *novum*, atque ostendit, omnia sub *Novo foedere* esse revocanda ad statum primævæ institutionis. Pronuncians & illum qui repudium dat, quo aliam iterum discat mulierculam, & hunc qui repudiatam domum ducit, pariter *ADULTERRIUM* committere, idque ob matrimonii *vinculum insolubile*, & non nisi per *πορνείαν*, id est consuetudinem turpem cum viro aut coelibe, dissolvendum. Atque hæc ipsa *exceptio*, a Servatore addita, *firmat regulam insolubilitatis in casibus non exceptis*. Finge nunc ita esse, uti volunt nuperi quidam homines; Esse scilicet matrimonium *nil nisi pactum* aliquod, & quidem cæteris humanis & in Politia obviis, per omnia simile, ac ob id mutuo dissensu, aut ob rationes rejiculas, solubile. Tum sane *omni nexu nervoque* destitueretur Servatoris nostri *illatio*. Exceptio namque in promptu esset: Si solubile est matrimonium, atque, sive *libellum* sive per frigusculum aliquod mutuumque *dissensum*, ipsum *vinculum* solvitur, *impossibile est*, ut is, qui hac repudiata ducit aliam, aut repudiatam sibi matrimonio jungit, *sit Adulter*. Qui enim fiat, ut Vir jure cum sit solutus,

eo ipso tum novas parat nuptias, aut is, qui jure repudiatam domum ducit, hoc ipso MOECHUS dicatur? Plane hoc non concluderet. Contra vero *ponito*: Extra casum adulterii, *matrimonium esse indissolubile & libellum illum repudii non tollere vinculum*, sed tantum convincere & coarguere repudiatorem de cordis sui obdurata & contra legem matrimonii refractaria indole: Tum suo robore, pondere, & ratione gaudet conclusio Servatoris. Huic enim adulter est *Polygamus*, quia, neque morte neque adulterio actu soluto vinculo matrimonii, tamen aliam superinducit. Sive tum libellum det repudii, sive id omittat, & utramque retineat. Nec minus adulter est Christo, qui foeminam *repudiatam domum ducit*, nexu quippe conjugali, per ἀποσάσιον, nondum ita soluto, ut libera prorsus atque sui juris sit foemina, liceatque illi ad secunda vota transire.

§. XXI.

Memori ergo mente servetur hoc *Classicum* Servatoris *Dictum*, quod instar macharæ Delphicæ utile est ad varia; potissimum ad profligandum & *Polygamos*, & *Concubinarios* & *Scortatores*, eosque omnium temporum horarumque. Nam quod *ante lapsum & post eundem*, quodque sub *Veteri* & sub *novo Testamento* de jure est *indissolubile*, atque inter duas personas *tantum* contrahendum matrimonium, hoc (quicquid sit de facto) nunquam de *jure*, hoc nullo ab orbe condito ad hanc diem usque *tempore* fuit *solubile* & cum *pluribus* foeminis contrahendum. Tale vero esse matrimonium, id est, *monogamiam esse indivulsam*, hoc ipse legislator, ipse Dominus & Deus noster Jesus Christus, edicit. Huic ego plenam fidem adhibeo, quippe fallere & falli nesciæ veritati. Vacivas nunc, per me licet, aures commodet alter *Juri naturæ* suo magno cum strepitu & stridore allegando. Sublimior mea sapientia est Christus, ipsa veritas, cui quisquis contradicere vult, Logodædalus est & nugivendulus. Atque si hic novator edicto Dei & authentica Servatoris

vatoris

vatoris expositione non est contentus: tum suam fateatur *cordis*
duritiem, tum *veteri æconomia* & *foro Mosaico* se subjiciat, ritu-
que sterilis nunc & propudiosa *circumcisionis* inauguratus, tan-
dem profiteatur, se nec ad *statum innocentia*, nec ad Christi
disciplinam spectare, expectaturus an *dispensare* aut connivere
velit Deus sub pleniori luce Evangelii Judaice viventi Polyga-
mo? Quin edisserat oblocutor, an in re seria *jocos* amet lu-
dosque? An contra Christiani eum instituti ex animo poeni-
teat? An, ad Verporum castra facto transitu, malit solutius
vivere? An vero, innocens scelerisque purus si fuerit, nocen-
tibus gestiat præbere scandalum? An ex adverso, cum se no-
rit nocentem vitæque minus integræ hætenus fuisse, id agat, ut
sibi & similiter delinquentibus, pulvillos culcitræque disputan-
do substernat, quo male obsoporata mens conscia, ubi fors evi-
gilaverit, in pristinum denuo lethargum incidat relabaturque?
Quod enim pridem observavi: Ut plurimum heic ὑπερλόγῳ τι
latitat. Nemo sapientum & gravitate conspicuorum virorum
amat *toties*, *fallendi temporis* ergo, *ad vexam scandalumque alio-*
rum, aut ut, *laureolam in mustaceo querens*, *versatile* suum osten-
tet *ingenium*, in medium projicere odiosa problemata, quæ te-
neris sunt offendiculo, senio sanctis, damnata Theologis, &
tandem legibus Servatoris nostri inimica adversaque. Mihi
sane *crambe* illa *toties cocta recocta*que admodum displicet; Et
probe memini, cum admodum mihi Juveniusque ad nauseam
hac de re certandum esset contra quosdam *juris* utriusque (ast
divini seignius, humani vero juris acrius) *studiosos*, cumque nec
finis nec modus esset ogganniendi, inter illos, dubio subinde
Marte, a Tyrone obeundos conflictus, nauseam, quandoque &
dubitatiunculam mihi voluisse obrepere; Ast ubi animum col-
legi, & ad *hoc dictum* Servatoris, quod alta semper mente re-
postum mansit, respexi, subito evanuerunt omnes Sophistarum
tendiculæ; Immotum quippe hoc perstabat: *Adulter* est
lascivus formarum spectator: *Adulter* est *repudiator*, *Adulter*
qui

qui cum *repudiata* & indignius habita consuefcit ! Eodemque momento, fulguris inftar animum perculit terribile illud Paulinum apophthegma : *Scortatores & Adulteros DOMINUS judicabit* : Ohergo crimen sub novo foedere ἀνεκτάτερον expectans supplicium !

§. XXII.

Vides ergo GENEROSISSIME DOMINE, *una tabula* Servatorem nostrum proſcribere damnareque & *Scortatores & concubenarios, & Polygamos* ! Peccat SCORTATOR, qui *una* cum prostibulo *caro* fieri vult, sed contra jura legesque. Non enim hunc Deus *copulavit*, sed Dæmon : Hunc *homo*, præsertim Magistratus jure *separat*, quia Deus separatim vivere jussit. Non is suæ *agglutinatur uxori*, sed in membrum scorti degenerat, & in olidum lupanar corpus transformat. Non hic erigendam *familiam* molitur, nec *constanti* amore, qui filialem *σέγγυ* superet, exardescit, sed, bruto & belluino instinctu agitatus, vitiatam deserit. Abludit ergo, hæc cum prostibulo facta copula carnalis, ab instituto divino, Christique expositione. Porro magna affinitas intercedit scortatorem inter & CONCUBINARIUM, quamdiu uterque *copula* quidem carnali, sed *solubili*, delectatur, atque hic, una adhuc dum superstite, ad alteram mulierem deflectit, aut saltem hanc discedendi licentiam sibi sartam tectamque cupit servari. Non enim animus est concubinario *deserere* alias mulierculas, nedum ipsos *parentes*, jure merito omnibus hominibus anteponendos. Fallax est *glutinum*, quo se foeminæ potius & concubinæ ad tempus, quam quidem *uxori*, quod honoris nomen est, in perpetuum vult alligatum. Nec *una* est *caro*, quamdiu animus deserendi penes ipsum residet. Non hunc Deus *conjunxit*, sed ratio, sed malefida voluptas, & compendium, ex minori in foeminam vilissimam impendio expectandum. Cætera quod *homo*, quod concubinaris, pro lubitu *separare potest*, hoc Deus non conjunxit; Quare

Quare si placuerit coalescere in carnem unam, cum foemina quæ *uxor non est*, quamque pro ea se habente diffitetur, hunc congressum, si non apertæ scortationis nomine insigniendus est, certe ad furtivos & scandalo obnoxios amores refero, qui neminem decent Christianorum. Paucis: Ubi concubinatui accedit *animus*, aut *actus repudiandi* superstitem, utique concubinitus & scortatio tam similia sibi invicem sunt, uti ovum est ovo. Tandem: POLYGAMOS quod attinet: Horum conjugium *Deus haut instituit*, Polygamos non *conjunxit*, neque hi *in unam carnem* possunt coalescere, & perinde est, siue unam foeminam *dimiserint*, siue utramque simul retinuerint, sunt manentque *Adulteri*, idque Judice Servatore nostro, qui πολλῶν ἀντάρξιν & ἄλλων, & legis interpretis est authenticus.

§. XXIII.

Possent quidem, DOMINE, hæc hæctenus super *unico dicto* allata sufficere demonstraturo, quod *Monogamia* indissolubilis congruat divinæ *institutioni*, legique & ordini *naturæ*, *integre* non minus, quam in pristinam integritatem *restituenda*: Quodque his omnibus plane adversetur *Polygamia* & *concubinitus* dissolubilis: Neque opus esset anxie quærere, quid *justum licitumque* fuerit temporibus *Veteris* aut *Novi Testamenti*? Nam quod contra legem *moralem*, in *statu integritatis* perfectissime cordibus inscriptam, & deinceps summatim *promulgatam* deprehendimus esse; Hoc semper est ἀνομον, siue admittatur tempore Patriarcharum Mosisque, siue etiam Messianis. Et contra hanc revelationem si *imbelle* illud *lumen rationis corruptissime* in medium attuleris, hoc neutiquam in acriori conflictu magnam moram fecerit. Interim ut *abunde satisfiat* adversariis, ex MOSE, PROPHETIS, & PSALMIS, unicum dictum afferam. Ita vero ut *interpretem* *Mosis* *divinum* & *authenticum* potius sequar, quam *corruptelas* Synagogæ & sequioris ævi sectarum, videlicet Scribarum Phariseorumque. Præ reliquis
E
autem

autem sufficiat nobis signaculum Prophetarum *Malachias* cum *Salomone* in Proverbiis.

§. XXIV.

Servator noster sanctissimus sextum legis Decalogicæ præceptum, qua *sensum* ejus *spiritualem* divinumque explicaturus, imo una quasi fidelia abrogaturus *permisissum* illud *Mosaicum* de dando libello repudii, duræ cervicis populo indultum, sic inquit: Matth. V, 27. 28. 31. 32. *Audistis quod dictum fuerit* (ab interpretibus) *antiquis. Non committes adulterium: At ego dico vobis, quod quicumque adspexerit uxorem* (alterius) *ad concupiscendum eam, jam adulterium cum ea commisit in corde suo. Dictum est autem: Quicumque repudiaverit uxorem suam, det illi libellum repudii. At ego dico vobis: quod quisquis repudiaverit uxorem suam, nisi causa stupri, efficit ut illa sit adultera. Et qui repudiatam duxerit, adulterium committit.* Gemina hoc loco inculcantur. Primo *sanctitas*, tum *indissolubile vinculum* matrimonii. Atque heic notandum: *Concubinatum* non esse justum matrimonium, quia solubilis est. Et *Polygamiam* esse adulterium, si vel ipse *peculus* alienæ uxoris *aspectus* adulterium, merito suo, dicitur. Quod ergo PRIMUM, id est *sanctum* connubii *foedus* attinet; Nemo Christianorum Doctorum ambigit, vi *sexti Præcepti* esse *interdictam omnem Venerem non-conjugalem*. Certum pariter est: In Decalogo nostro, qua *literam* MINUS, qua *sensum* vero PLUS esse præceptum *interdictumque*, quam quidem in omnibus *legibus civilibus* queat aut vetari aut præcipi. Nam si *literam* & apices respexeris: Vix illud interdicitur, quod ipsæ quoque *politica gentilium leges* damnant puniuntque: v. c. *Vulnera inflicta, turpem lucri odorem, usurariam pravitatem, omnemque perfidiam, saniorum etiam gentium legibus* legimus puniri. In tabulis autem *Mosaicis adulterii, homicidii, furti, falsique testimonii* tantum fit mentio, quia in hoc delicti genere, hæc *nominatim* notata, *summam* habent

bent atrocitatem. Quod si vero *SENSUM* scopumque Decalogi expendaris, e primis autem observaveris *τὸ* non concupisces, tum utique longe plus vetitum est, quam quidem factum fuit a quopiam Nomothetarum.

§. XXV.

Aliud ergo est, quid in *foro humano*, ab omni, etiam gentili Magistratu, sub ferulam publicamque censuram veniat revocandum? Aliud quid in *foro divino* turpitudinis & peccati, nunquam impune ferendi, maculam poenasque mereatur? Et quoties cum Deo ipsiusque lege distinctissima negotium est, nihil ad rem fecerit, utut dixeris, hæc quidem recte sese & utcunque habere in foro divino: Ast alias in partes abire *supinos* legis Decalogicæ *interpretes*, sive Judæos sive gentiles; alio nos abripere *brutum* illum naturæ *instinctum*, quem quadrantariæ meretrices *sue naturæ* legibus accensent. Christiano namque & inter Christiadas degenti hoc unum sufficit, talia esse opera nefanda & contra legis *sensum*, legisque *expositionem* parata. Quod si exceperint: Non se elata voce Servatori nostro velle obloqui, sed istuc tendere, quo constet *an Digami & Polygami capitali præcise supplicio sint maciandi*, Principique *hic dispensare de pœna liceat?* Tum utique satius fuisset hanc quæstionem *in rubro* facere, & *in nigro* abstinere a *superfluis scandaloque obnoxiiis*, id est, ab effuso Patrocinio Concubinitus, non solum per Romanorum *leges*, sed & per *exempla* tam Veteris quam novi Testamenti, imo omnium *temporum*, strenue defendendi. Quo quidem conatu gravis *macula aspergi* potuisset sanctæ Christi Ecclesiæ, ac si illi omnes, qui Christi disciplinam fuerunt professi, immemores fuissent *mandatorum Servatoris*, licetque ex *paucis & anomalis* quorundam virorum *exemplis*, *emendicatisque* quibusdam *suffragiis regulam* formare pro concubinitu in Ecclesia probato. Ea vero procedendi *methodus*, si legitima fuerit, sane propediem ego ostendero, ipsum quoque *Atheismum*

ab Ecclesia fuisse probatum; Cum nullo non tempore in gremio Ecclesiæ, fuerint aliqua hujusmodi carcinomata, eaque monstra sceleratorum hominum confertim seculum præsens protrudat. Quis vero hinc inferat Atheismum Epicureismumque, nupero & præsentī seculo, ab Ecclesia fuisse comprobatum?

§. XXVI.

Sed ad diviniore*s* iterum Tabulas, sextumque præceptum! *Literam* heic Moses, *sensum* Messias suppeditabit. *Dicitum*, ait Servator, *est antiquis*: Recte dixit *Moses*, qui velut Legislator & interpret*es* adæquatam legis sententiam populo inculcavit. Male *successores*, qui carni palpum obtrudentes, decalogum supine interpretabantur, legisque divinæ amplitudinem, pro sua libidine, nimium arctis limitibus circumscribere conabantur, tanto facilius de sua *perfectiōe* coram Deo gloriaturi. Sed vero non *adulteria* sola, verum quoque *vaga Venus* & *oculi pleni adulterio* sexto præcepto vetantur. Tantoque certius id constabit, siquidem expositionem Servatoris attenderis, & simul reputaveris supposuerisque, universum *Codicem biblicum* esse nihil aliud quam *aut Legem aut Evangelium*, & quoties de *moralibus* operibus agit, Biblia esse Commentarium Decalogi uberiores, quotiesque de *credendis* loquitur, toties esse nil nisi perspicuam Paraphrasin Protevangelii; Indeque quicquid uspiam præcipitur, prohibeturque operis, hoc jam *virtualiter* in Tabulis legum Decalogicis prostare. Non ergo opus est ut *figas scortationem ante legem latam*, licitam fuisse, uti nonnulli, ex historia *Tamaris*, hoc volunt evictum deductumque. Nihil enim hinc amplius colligere est, quam quod gentilismo orbem universum, instar cataclysmi, obruente, per *torrentem* seculi depravatissimi *abrepti fuerint nonnulli* eorum, qui in gremio exilis Ecclesiæ constituebantur, Abrahamidæ nonnulli, instar Sporadum, per familiam passim viventes & rei pecuariæ operam dantes, *impune peccarint*, nullis dum humanis legibus in

hæc

hæc flagitia latis, aut, saltem id quod contra honestatem erat actum, dissimulantibus. Interim nemo inficiabitur, quod iisdem & sequentibus haud permissum fuerit puellis Israelitarum *meretriciam* artem exercere. *Dina* exemplo est; jubebaturque qui innuptam stupraret eandem *aut ducere, aut dotare*. Quin sponsa, alterius libidini se subternens, *lapidibus obruebatur* (Deut. 22, 21. 23.) eaque de causa *Tbamarem* exurendam dictitabat Patriarcha. *Gentiles* ipsos, extra Israelis pomœria constitutos, a *stupris* arcuit naturalis suggestio, effecitque, ne, sine omni discrimine, pudoris septa mala libido perumperet. Accessere tum *leges*, quas cognita hujus facti pestilens turpitudine exegit: Cum enim nuptias *liberorum quarendorum honesteque educandorum gratia* sentirent institutas, ipseque promiscuus cum prostibulis congressus, exhaustam pubem a legitimo matrimonio revocaret, efficeretque tandem ut *incerti Patris* esset soboles, *incertior hereditas* bonorumque possessio; prætereaque liberi suscepti communi genitorum studio solerter haud educarentur: Jure optimo Atheniensium legibus interdictum, *ne Attica civis prostaret*, meretricesque *ξένας* id est *extraneas* peregrinasque vocabant, civitatis quippe jure indignissimas. *Romanis* etiam moribus meritorias tabernas nemini foemellarum erigere licuit, nisi sceleris sui infamiam publice professæ; ingenuæ autem virginis stupratori *capitis quoque pœna* subinde denunciata. Et aperte facti turpitudinem loquitur receptus in oriente mos, quo *extra pomœria*, ad publicas vias, relegata scorta fuerunt, *velo* qua vultum tegenda; luculento indicio pudendum esse exilioque dignum facinus.

§. XXVII.

Verum sensim atque pedetentim in *deterius mores Veterum inclinaverunt*. Quumque sequioris ævi Judæi per 400. fere annos, Prophetis *Ἰσοπνεύστis* destituerentur, atque sic divini oraculi expositio cessaret; emergentibus atq; sensim invalescentibus

Pariseis, Sadducæis & Essæis, tum tandem *legis periti*, opinione perfectionis turgidi, cœperunt a rigore & sensu legis Spirituali, data opera, deflectere; suas commentatiunculas afferentes, atque id unice agentes, ut laureolam perfectionis meritorumque superabundantium tanto facilius necerent consequerenturque. Rati enim omnia quæ *extra pœnam* sunt *legum forensium*, indubie Deo placere indultaque esse; Suspicati mox, haud positam esse tantæ severitatis legem *sexui virili*, quæ a consuetudine cum *soluta*, potissimum cum *gentili*, aut a congressu primo cum ea quam bello ceperant, eos arceret. Quibus doctrinæ corruptelis, invalescentibus admodum, Servator noster apponit *sensum scopumque* legis moralis. *Mæchus est*, dicens, non tantum qui per improbam Venerem tetigerit, sed & qui viderit conjugem ad concupiscendum. Vel ipsos oculos, adulterii plenos, lege Mosis damnari indicans: Hi enim *oculi sunt in amore Duces* & Proxenetæ; atque mox fenestræ, per quas mors subingreditur. Hos oculos pascere, est adulterii prolusio: eosque *ποφρονισα*, castitatis tyrocinium. Non enim opus ipsum sed *animus* distinguit maleficia; hunc impuro mancipare amor, & lethale vulnus, quod per malam concupiscentiam inflictum est, moroso lascivoque fovere adspectu, quid aliud, Judice Deo Christoque, quam veri nominis *adulterium*? Atque hoc adeo non est *paradoxon*, ut Poëta, per dilucida rationis intervalla, id ipsum agnoverit, dicens:

Si qua, metu demto, casta est: Ea denique casta est.

Quæ, quia non liceat, non facit; illa facit.

Ut jam servaris bene corpus: adultera mens est

Omnibus exclusis, intus adulter erit,

§. XXIIX.

SECUNDO loco commendatur a Servatore *nexus matrimonii indissolubilis*: Equidem *libellum* allegat, & *permissum*,
Mosai.

Mosaicum citat, at hanc eandem indulgentiam mox *revocat*, præcipitque ne deinceps locus sit repudio in Christiana societate. *Dictum*, ait, *a Mose*, & volitavit in omnium ore hoc proverbium: *Quicumque repudiaverit uxorem suam: det illi libellum repudii*. Ast quod bene notandum: Non hoc præceptum est, sed *permisum*. Nec recte repudium factum, sed *impune*. Non honestum hoc, sed utcumque *licitum*; verum *in foro* tantum Judaico. In Politia namque licet, quod *extra poenam* est, & quo minus fiat neque Judex per clausulam poenalem vetat, neque civis impedire potest. Permittiturque quod, in certis casibus, ob fonticas causas, ad tempus, non amplius prohibendum esse censetur; utut homines contra honesti regulas delinquentes, non a vitio liberet, sed tantum a delatore & a multa, poenisque corporis afflictivis. Inepte ergo gloriabantur Judæi de hac permissione, quasi scilicet ea *ex mero* indulgentia esset *Privilegio*; cum tamen nil nisi *cordis* argueret *duritiem*, contra *originale institutum* rebellantis. Cancellos ergo Moses circumscribit, limitesque ponit huic gangrænæ; Ipsam vero mali hujus *ἀνομιαν* turpitudinemque, nec Deus ipse probat, nec Moses, utcumque connivendo, comprobat. Neque enim lex illa *Deut. XXIV, 1. 2. 3.* fieri jubet repudia, sed *supponit* in Viro dari aversionem odiumque incorrigibile & Vatinianum; & cum separationem, obstinato animo decretam, legislator *mutare* nequeat, mitigat malum quantum potest; videlicet ut, si omnino videatur rancor virorum immedicabilis, & indeclinabile sit repudium, *detur saltem* libellus aliquis. Cur? scilicet, ut hoc modo *caveatur dimissa muliercula*, atque sic constet, an bona gratia, an contra ob turpem causam? an ea lege, ut nubat alteri, an contra ut innupta maneat? fuerit dimissa? In *hujus* ergo *favorem*, non ad fovendum animos obstinationemque Viri, datus libellus. Et publico intererat curare, ne per divortiorum facilitatem, & si scripto nil extet, incertitudinem repudii, adulteria nuptiis agglutinarentur. Quin *lege quoque cautum* fuit,

fuit, ne dimissa foemina, post secundas nuptias, denuo reverte-
retur ad priorem maritum. Cur? scilicet ne, specie clandesti-
ni divortii, aut sub titulo dati libelli, alter alteri ad tempus *uxo-
rem* suam commodaret *usurariam*.

§. XXIX.

Quod vero Pharisei & Scribae putarunt per ἀπεσάσιον ab-
solvi conscientiam Virorum, factumque in foro divino licitum,
legique Numinis congruum evadere; is utique error erat cras-
sissimus, adeoque, a Sospitatore nostro, merito refutandus.
Nam si existimaveris, per hoc ipsum, quia de repudio lex lata
semel fuit, ideo quoque divinitus divortium fuisse approba-
tum: Tum utique gnaviter errabis. Possemus eodem jure
docere, ipsum quoque *ODIUM mariti*, quo contra uxorem ex-
ardescit, esse justum, aut *etiam pollutionem*, quæ ex repudiata
novis nascitur nuptiis, esse sanctissimam. In *eadem* enim *peri-
cope*, ubi lex de repudio extat, odium maritale & pollutio repudia-
tæ legitur. Possem probare *homicidium*, privata autoritate, si-
ne cognitione Judicis prævia, in eum, qui casu quempiam per-
emit admissum, esse inter licita facta numerandum; quia scili-
cet *lex lata* de Asylo, pro suscipiendis casualibus homicidis, ne
cognatus, sanguinis vindex, fugientem obtruncaret. Hoc ve-
ro de homicidio, odio, & pollutione, *lege probatis*, est falsissi-
mum, ergo & antecedens de repudio. Nam, quod obloquen-
tium pace dixero, ex permisso libello nihil aliud eviceris, quam
dura cervicis cordisque, & odii implacabilis, fuisse maritum:
Hunc tamen immemorem caritatis humanitatisque, in leges
quidem morales *peccasse*, interea vero, Judice malos ipsius mo-
res utcunque ferente, feliciter *pœnam* in foro humano *effugis-
se*: Imo, eum tempore, etiam *malo* ipsius *animo rectas* fuisse
causas repudiandi, adeo ut nec ipse, nec dimissa mulier, rem re-
ferret ad Judicem, excepto illo casu, quo testimonium publici-
tus postulatum a foemina, se nullius flagitii fuisse compertam,
aut

aut quo ipse repudiator, super dote & donatione propter nuptias restituenda, in jus fuit vocatus. Brevibus: Tota ego causa cecidero, ubi evicerit Antagonista *ipsum repudium per se probari & album legis divina, moralis, Decalogica, calculum mereri.*

§. XXX.

Quinimo, ut capistrum injiceretur œstro irarum virilium, sancivit providum Numen, haud quaquam satis esse ad repudiandum conjugem, si maritus inclamaverit solenne illud celesma: *Tuas res tibi agito habetoque! Collige sarcinulas, & exi!* Scripto agier postulat Deus. Et successu temporum sub sigillo maritali, & subscriptione duorum *testium*, firmanda erat formula repudiatorii libelli. De qua *formula* operose atque anxie disputant Thalmudistæ, & quidem operosius fere quam de *ipsismet causis* repudii justificis aut suasoriis. Eccur autem *scripto* confieri debuit negotium? Credo prudenter hoc a Deo imperatum, & quidem contra subitos motus, pudoris incutienti ergo, atque ut posterioribus melioribusque cogitationibus locum daret maritus præfervidus! Quippe, apud gentiles quoque, *levis nota macula* adhæsit repudiatori. Antonius Cicero ni objectat *Terentiam dimissam, eo quod senesceret.* Abstinit a repudio per 700. Annos Roma, idque non lege aliqua prohibente, sed sponte sua; quia improba hæc levitas, a *castis severisque* Romulidum *moribus* fuit aliena; *his* mutatis, una cum spoliis, luxus Asiaticus & Græcula mollities in Italiam transfretavit. Neque Fl. *Josepho* laudi ducitur, scripto in annalibus suis profitenti, *tum temporis*, cum hæc scriberet, *se uxorem suam dimisisse, cujus mores non placuerint.* Perbelle, & secundum gentis suæ plebiscitum! Nam cum plebejis inter Judæos, quos *projectæ libidinis* vocat Tacitus, non usque adeo interdictum esset, aut turpe videretur, exolus uxores dimittere, ducereque repudiatas: *Sacerdoti* certe, expressa lege, peculiariter vetitum erat, ducere repudiatam. Ne scilicet ab eo, qui ante omnes

exemplum bonæ conversationis esse debebat, procederent levitatis aut turpitudinis magisteria; e contra autem Sacerdotalis lecti socia, uti culpa, ita suspitione careret. Aut enim *sciebat* Sacerdos hanc repudiatam flagitii alicujus, malæ præsertim libidinis, esse compertam, aut nesciebat subdubitabatque. Posito *priori*, utique voluit fieri vir prostituti exempli: Posito *posteriori*, fieri potuit: Neutrum autem erat muneri sacro, dignitati que suæ, conveniens; utrumque vero adulterium. Referant ergo Christiani instar illud Sacerdotis potius, quam cacoëthes illud lascivæ mobilisque plebeculæ!

§. XXXI.

Noli ergo mi *Polygamophile* ad *exempla* popularia, ad *permisum* temporarium, ad *impunitatem* forensensem, respicere, & secundum hæc metiri omnia; sed ad regulas honestatis, ad præcepta Dei, ad Christi Decalographicam expositionem, Te componito. Noli attendere quantum quondam sub Veteri Testamento, per leges Politicas, *impune pati debuerit* misella uxor, foras ejicienda: Sed quantum licuerit marito, per æqui bonique naturam? Imo quoties *naturam*, ut justî rectique normam eamque certam & infallibilem allego, toties memineris me ad naturam *Naturantem* (ut ajunt Philosophi) id est ad Deum autorem potissimum collimare. Aut si de natura *naturata* (id est humana) agi malis; tum scito regulam æqui bonique justissimam & *adequatam* esse, dictamen illud naturæ, sed INTEGRÆ. Quod si vero ab hujus integræ naturæ dictatis abieris, teque receperis ad *instinctus corruptæ* nostræ naturæ, in qua sunt mala mixta bonis, Tuque cœperis *rudēs* illas *lineas* innatarum notionum, opponere perfectissimæ imagini & veritati in Scripturis revelatæ, tum scito Te cum larvis pugnare, & rudus iners opponere integris Phidræ Colossis statuisque! Tandem memento; Servatorem cuncta *revocare* ad perfectissimam *normam legis*, & ad naturam integræ dictata; Non leges civiles, quæ
cum

cum cortice sunt contentæ, rogantem, sed animis singulorum, sensa divina legis, ἀνθρώποις inculcantem, atque simul sancti connubii Gordios, & extra casum adulteræ scortationis (quæ ense recidenda est) insolubiles nodos, explicantem.

§. XXXII.

Quemadmodum autem *exceptio* regulam firmat in casibus non exceptis, ita quoque conjugii in cæteris insolubilem nexum, *exceptio de fornicatione* confirmat. Fuit enim & ridiculas causas afferunt Rabbini, suorum gentilium projectæ libidini & improbæ morositati patrocinatori. V. c. Si, teste Lightfooto, *esculenta mariti nimia salsedine aut tostione male conficiat; si eam oderit; si viderit aliam formosiorē, & quæ sunt alia.* Imo Rabbini tandem plura in favorem Virorum constituerunt. Non sufficebat, quod Numen viris indulgisset potestatem uxoris *dimittendi*; non item uxoribus facultatem *divertendi* abscedendique. Id quoque volebant: (a) In *absoluta* vir dimittentis potestate esse repudiatae permittere aut interdicare *secundas nuptias*: quo ipso faciebant *scortari* & *machari* dimissas. (b) Nihil non pravis maritorum moribus, animique suspicacis, aut alias mulieres adhiinnientis, motibus esse dandum. (c) Non fas esse ut *Viro scortante* discedat uxor; ut ut hac scortante, ille a nexu solvatur. Quasi scilicet jus mariti & uxoris toto cœlo esset dispar; Cum tamen Paulus I. Cor. VII. *pari sorte* conjuges componat, tantundemque juris alteri in alterius corpus assignet, procul omni hoc discrimine! Talibus *inventis hominum* Servator occurrit, contendens *repudiantem* maritum esse causam *moralem*, & qui repudiatam ducit, esse causam *physicam adulterii*. Ille enim prior vinculum connubiale per ἀπόσπαστον haud solverat, eoque salvo, non poterat non posterior maritus adulter esse. Quinimo: si *repudiata* alteri nupserit, si minus, certe repudiator *facit* eam adulterari. Aut enim ad *novas* prævolabit *nuptias* dimissa: Atque sic, ma-

nente vinculo & obligatione ad cohabitandum cum priori marito, cum altero consuefcit, & eft adultera. Nec obftat formula repudialis, quæ quantum poteft valeat in lege civili & forenfi, neutiquam tamen tollet jus morale & naturale cum fânctione Dei primigenia. Aut etiam, per libellum proftituti exempli foemina facta, *innupta* manebit. Tum fi vel maxime juvencula hæc, ætate iftac fragili, fi continuerit a vaga Venere, errori tamen & *libidinofis æftuationibus* exponitur, atque hujus uftionis caufa nemo alius eft, præterquam is qui repudiarat adolefcen-
tulam.

XXXIII.

Et *vel eo nomine* novus, repudiatae uxoris, maritus videtur adulter dici; quia *regreffum ad priorem maritum intercludebat*, & res plurimis abufibus fuit obnoxia! Sæpe namque accidit, ut alienis uxoribus inhians vir, per divortia fibi viam fterneret ad nuptias, foeminamque repudiatam feftinatis tædis ducens, matrimonio fuo fpem refarciendæ veteris cum priori marito concordia, abrumperet; videlicet debitum adhuc dum priori viro amorem in fe derivans, reditumque ad bonam frugem torumque priftinum dimiffæ intercludens. Præpropere autem gradu, ante diem, nondum fatis explorato hoc, an repudiatoris contumacia fit infanabilis, prolabi ad torum alterum, quid quæfo hoc aliud eft quam *adulterium*? Maxime cum in divinis legum tabulis per *adulterium* illud *omne vitium* intelligatur, quod *adverfatur matrimonio*. Manifefturn proin eft: Quod SANCTUM, & ne oculis quidem petulcis temerandum, fit matrimonium. Quodque adeo fit INSOLUBILE, ut tam *agens* quam *patiens*, tam repudians quam repudiata, aut adulterari faciat, aut adulterium patiatur. Ne verò, (quia hujus loci videtur eſſe exceptio illa de *Polygamia Patrum* Veteris Teftamenti) quisquam heic multa de eadem materia excipiat; Paucis & ſummatim indico: Raram eſſe avem nigroque ſimillimum Cygno, repudium illud a ſancto viro, ſub Veteri Teſtamento deſtina-

stinato animo factum. Et quod ad *Polygamos*; de eodem agam inferius! Sufficiat interea nosse: Deo, velut supremo Domino, fas esse *vinculum solvere & relaxare*, sive per mortem, sive per quandam *dispensationem*, factam pro plenitudine potestatis. Maxime cum leges nobis dederit, non vero sibi rogaverit, per easdem scilicet constringendo. Imo *eundem*, veluti in Theocratia Israelis Regem, subdelegatis suis Judicibus, potuisse dissimulationem imperare, & politicam impunitatem indulgere, usque ad *tempora correctionis*; non ad vivum ressecando quicquid in populo insanabile, aut a summa legis accuratatione paulisper deflectebat. Hoc sufficiat in antessum.

XXXIV.

Reliqua Prophetarum ultimus & signaculum *MALACHI*AS, Polygamos, & qui uxores suas repudiant, hunc in modum compellat: Mal. II, 13. *Et hoc secundo: Facitis operiri lacrymis altare Jebova, fletu & clamore, ut non ultra respiciam ad munus, & ad capiendum beneplacitum de manu vestra: Et dixistis: Propter quid? Propterea quod Dominus testificatus sit inter te & inter uxorem adolescentiae Tuae, in quam pravaricatus es, cum ipsa sociatua & uxor foederis tui sit. Et ne UNUS fecit. Et residuum Spiritus ei. Sed quid UNUS? Quarens semen Dei: Quare estote cauti in Spiritu vestro, & in uxorem adolescentiae ne pravariceris. Cum oderit illud dimitte, dixit Dominus Deus Israel; & operiet rapina (vel iniquitas) super vestimentum ejus, dixit Dominus. Sed custodietis vos in Spiritu vestro, & ne pravariceris! Sane, quicquid sit de variis difficultatibus in hoc loco vexatissimo occurrentibus! Hoc tamen nemo inficiabitur, quod heicce vitium notetur, idque gravissimum, consistens in perfidia adversus Conjugem admissa: Quodque uxor sit sociatua Viri & uxor foederis coram Deo contracti. Quod ob hocce crimen ingemiscetes & ad aram confugientes foeminae, vindictam Numinis deposcant, ipsumque templum Jebova, quod laudibus*

dibus resonare debebat, *fletu plangituque repleverit*. Adeo quidem, ut immortale Numen, indignitate rei permotum, ea propter omnem cultum Israelitarum publicum, & quod in eo quasi cor & palladium erat, *oblatus illud sacrificium & Mincha dignaretur*, neque hoc gratiose *respiciens*, neque cum *beneplacito* de offerentium manibus *suscipiens*. Quis vero his positis ambigat *grave crimen* fuisse, quod Malachiae Deique reprehensionem incurrit? Hoc autem nullum aliud est, quam *PRÆVARICATIO in uxorem adolescentie!* Equidem impudens viro-
 rorum obstinatio ita dictitabat: Scilicet hic superis labor est, curare quot uxorculas homunciones habeant? Mirantur ergo percontanturque: *Propter quid?* Ecquodnam hoc flagitium est, quod aris cultuive divino tam inimicum est, exosumque Deo? Accipe: *Testis est Dominus inter te & uxorem, Juventa tua*, olim inito foedere a vobis conjungendis invocatus, nunc autem contra vosmet, secessionem ab invicem facientes, graviter pronuntians. *Testis est* promissionis conjugalis, quam Deo stipulatore, per modum *foederis*, contraxistis. Quod vero nunc malum vos agitat, ut cum puellas succiplenas pulchrasque amaveritis, easdem nunc, flore ætatis decerpto, pedibus proculcetis, foras ejiciendas! Quid quæso hoc aliud est, quam *PRÆVARICATIO, PERFIDIA*, admissa quippe, non solum in laborum, honorum, sacrorumque sociam, sed & in *sociam Foederis Tui*, illius puta, quod cum Deo, eodemque teste & vindice, cum uxore Tua, fuit contractum. Quis autem nomine DEI abutitur, fidem invocato Numini datam violat, & (extra casum mortis, adulterii, vel supparem,) connubiale vinculum discindit, is utique summe est *perfidus*, imo & *foedifragus*. *Conjux* ergo *justa & legitima*, est *uxor*, est *socia viri*, est *foederata Deo viroque*; Hanc autem, teste Deo, *in adolescentia* ductam, ne vetulam quidem factam, dimittere potest maritus; Nisi quidem *perfidia & pravaricationis* reus esse, & *testem vindicemque Deum*, sibi inimicum experiri, imo sacra omnia arasque ipsas, per oppressæ
 dimis-

dimissæque mulieris querulas voces, temerare profanareque voluerit. Differt itaque CONJUX & CONCUBINA; quia HÆC ad tempus adscita, nullo divino foedere icto, nec Deo solenniter sancteque, in testem perpetuæ & indivulsæ societatis, invocato, fuit conjuncta, ac ob id, velut clanculum quasi in torum irrepens, ubi postmodum extruditur, nullam juste apud altare quiritandi, aut ad Deum provocandi, causam invenit. ILLA, VERO socia est indivulso nexu, & diviniore foedere copulata, Deum, arbitrum & ultorem injuriarum perfidiæque maritalis, bono jure compellans, & ad aras, ultimum illud miserrum asylum, confugiens, plena cum parrhesia fidei agit, Numineque Trinuno amico utitur.

XXXV.

Reliqua: Sunt qui arbitrentur, *exceptionem tacitam* Malachiam refellere, qua scilicet Judæi, ad *Abrahami* exemplum provocabant, *Saræ suæ Hagarem* superinducunt. Ac ob id Malachiam respondere; plane disparem esse, hunc Abrahami & degeneris popelli, casum. Quasi nempe Judæi dicerent: *Annon similiter Abrahamus fecit*, Hagarem imprægnans, qui tamen *excellens fuit Spiritu*, cujus & nos sumus reliquiæ & progenies. Atque tam regeret Propheta: Ita quidem est; tori leges excessit Abrahamus; *Sed UNUS* fuit, inter tot gentes, fidelium pater; *solitarius* fuit & liberis orbus, cui promissio facta de semine benedicturo gentibus universis. Quare, cum sterilis esset Sarah, cum adoptivus ex Eliezere natus a Deo rejiceretur, cum de prole, *non nisi* ex sterili & effoeta conjugē suscipienda aut nondum explicite facta fuisset promissio, aut eadem sic satis haud intellecta: Quid quæso occœpit per *humana consilia*? Ne totum genus hominum aut Saræ *sterilitate*, aut sua, hætenus servata, *continentia*, de *Messia* periclitaretur nascituro, tandem Pater hic fidelium, uxoris hortatu, cum *quereret SEMEN DEI*, scilicet illud benedictum, Hagarem in complexus admisit, non repudia-

ta interim legitima Domina. Non ergo ex causa libidinis peccavit, nec repudium dedit, nec per proletrias levesque rationes circumactus fuit, uti quidem id apud Vos, Abraham das, Patrique dissimillimos natos, tota die accidit! Huic vero *Exegesi*, nil quicquam obstat, nisi fors, quod *Abrahami nomen* in contextu non legatur, dubiumque sit, an ille sub nomine *UNUS* intelligatur? Magno interim Judæorum consensu (siquidem illo standum est) Abrahamus heic designari creditur, & *UNUS ILLE* putatur dici, utpote unus omnium atque solus ex tam grandi hominum numero divinitus electus autor conditorque ut esset sancti & Servatori nostro cognati generis. Seque Grotius heic recipit ad suffragium *Sanchoniatonis* Tyrii, quem consule! Ponamus itaque nunc Exegeras heic omnerulisse punctum, atque acurem tetigisse: Vel sic contra *Polygamos* militat Propheta, & sensus dicti huc rediret: Objicis tu quidem: *Nonne unus ille Abrahamus idem fecit?* nonne Polygamus fuit, etsi *residuum Spiritus ei esset*, id est, etsi insigni Spiritus Sancti dono gauderet, quod per hoc facinus non amissum est, sed residuum mansit: Ast audin: *Quid vero ille unus quaesivit*, Hagarē sibi copulans? *Nonne semen Dei?* Dispar prorsus est instantiæ tuæ ratio. Neutiquam Abrahamus hoc fecit lascivia quadam, perfidia, inconstantia, aut vaga Venere ductus, sed *benedicti* seminis ergo, adeo non quiritante uxore, ut idem Semen, juxta ipsocum, pari, quin majori studio, quæreret.

§. XXXVI.

Præstat autem ut cum D. Scherzero Coll. Antifoc. p. 1127. ita reddamus: *Jehovah testatus est inter te & uxorem adolescentia Tua, contra quam Tu perfide agis superinducendo aliam, cum sit socia tua, & uxor fœderata tua.* Ratio: *Nonne enim (DEUS) unum* (id est יְהוָה אֱלֹהִים, fatente R. Salomone in Commentario, *unum par* creans; *nonne* voluit duos tantum esse in una carne?) *effecit.* *Quamvis reliqui Spiritus ipsi essent* (i. e. facile plures
Ada-

Adamo conjuges creare potuisset.) *Quid autem unum?* Cur unum duntaxat par creavit? *Quæsiturnum semen Dei* (ut justos liberos, in justo conjugio, procrearet) *Idcirco cauturi estis Spiritui vestro* (i. e. quam chara vobis est anima, tam studiose cavete) *ne in uxorem adolescentie* (primitus ductam) *perfide* (Polygamia atque divortio) *agatis.* Et hæc causa est, cur Dominus *חַוָּה* *dimittere illud* (vel dimitte illud, cum dicitis: *Lasset lauffen/* sicut crucifige, crucifige Am. IV, 4.) sive divortium, *odio habeat* &c. Quæstio itaque, *vim affirmationis* habens, hæc esset: Nonne Deus qui unus est, unum par fecit? Et de Deo potius *יְהוָה* dicitur quam de Abrahamo. Nam Deut. VI, 4. *Adonai Elohim Jehovah יְהוָה unus est.* Et supra v. 10, apud Malachiam, provocantem ad creationem, ad pactum, & ad perfidiam, contra foedus admissam, dicitur: *Nonne Pater UNUS omnibus nobis? Nonne Deus UNUS creavit nos? Cur perfide agit unus contra alterum, violando pactum* (foedus) *Patrum nostrorum.* Admodum ergo credibile est, heic quoque UNUM illum eundemque Deum intelligi! Vel Rabbini in ore est semper hæc Gnome: *Unus Deus est, & nomen ejus est יְהוָה UNUS.* Unde Assyriis *Adad* & Syris *Chadd* vocatur.

§. XXXVII.

Secundum hanc itaque expositionem diceret Propheta: UNUS ille Deus, cum *crearet* homines, cum *pactum* foederis operam sanciret, antequam *perfide* ageret homo, & per apostasiam hoc foedus violaret, *par UNUM condidit*, neutiquam aut Polygamiam instituendo, aut repudium permittendo. Namque fecit par unum, volens ut Eva Adami *socia, divinoque* & (quia in integritatis statu nec *mors*, nec *adulteria*, nec *malitiosa desertio*, quæ sola solvunt vinculum matrimonii, locum habuisset) *indissolubili fœdere* viro conjungeretur. Quinimo, unum illud primumque par universi, ipso Deo teste, ita conjunctum fuit, ut *spes* omnis de alia Conjuge impetranda (quia *mors* nulla regnavit,

vit, ac ob id, omni durante vita, nexus fuisset perennis) aut *Concubina e descendentibus* legenda, & Evæ grandævæ ad latus ponenda, penitus decollarit: Quod si ergo, etiam *ipsa spes* concubinatus & Polygamia, statim in Paradiso, penitus fuit succisa, & *casus* ille ne quidem possibilis & *dabilis* fuisset; omnino hinc liquet quod Deus & natura integra in talibus abhorreat, & *partus* ille *monstruosus* nuperæ nostræ ætatis, cum matre demum turpissima, id est, cum peccato & Apostasia, suam ceperit originem! Et quamvis Deo, Patri Spirituum, cujus potentia nunquam ita exhauritur, ut nihil maneat *residuum*, facile fuisset plures, ex eodem virili latere, costas eligere, ad plasmandum corpora muliebria; quamvis quoque ad novos *balitus* inflandos non defecerit *Spiritus* Deo, singulis quo inderet corporibus suas animulas. Certe noluit facere, quod potuit, & non nisi unicam Evam condidit, uni Adamo adducendam. Atque hoc argumento est, nolle Numen plures uni viro conjunctas mulierculas, & ipsam sanctiorem naturam damnare polygamos, ut sana ratio detestatur pluribus viris succubas mulierculas, quas multiviras ratio, scriptura adulteras vocitat.

§. XXXIIX.

Hoc vero modo ad *puram* Conjugii *naturam*, primamque *institutionem* suos populares revocat *Malachias*; quo vel hinc colligas, quanto propius ad tempora Messiana fuit accessum, tanto magis declinasse Judæos a regia via primæ & Paradisiacæ institutionis, tantoque intensiori celeusmate eos revocandos fuisse ad Dei mandata ordinemque. Pergis nunc: sed quid intendit Numen per Monogamiam Protoplastorum indivulsam? Accipe: *Voluit semen Dei*, id est diviniore indolis progeniem, bene & secundum leges Dei natos educatosque liberos, quorum Deus ipse suo modo, autor *Paterque* dici mereatur. Unde *Prosapiam Sethi*, serio Deum colentem & ab instituto *Lamechi*, mœchi illius, alienam, *Dei filios* legimus vocitatos; Spu-

Spurios enim, (mali corvi malum illud ovum) ex scortis ortos & ad libidines ut plurimum proclives, uti neglectius ad honestatem & pietatem educandos cernimus, ita *quatenus* semen sunt turpiter congressus facientium, *eatenus* elogio divini seminis indignos censuero. Nisi fors ex alio capite has laudes, per Dei habeant misericordiam. Ad hæc, quæ dixi, accedunt ea, quæ v. 16. legimus: *Nam odit* (scilicet Deus) τὸ ἀπολύειν ἡ ἡ, *odit* illud Polygamorum dicterium, DIMITTE, DIMITTE, i. e. abominatur ipsum repudium dimissionemque. Tu quidem Judæe deperis illud DIMITTE, Mosis injunctum fuit illud PERMITTE, memento autem Deum odisse dicereque, OMITTE. *Ideoque cavete vobis a Spiritu vestro.* Nimium ne credite colori, Spiritui nempe vestro, qui, loco recti justique dictaminis, *suggerit divortia, concubinatum, Polygamiam*, quæ tamen sunt opera carnis. Non indulgendum huic est instinctui animoque petulco. Frustra hanc violentam dimissionem excusare, & *velo* permissionis Mosaicæ *palliare cupitis*. Spirat namque hæc exculpatio *toga carnis maculatam!* Quæ cum ita sint, ex Malachiaë verbis, hunc in modum concludo: Si sub Veteri Testamento, crebrescente licet repudio & Polygamia, Deus testatus est, se *ex animo odisse illud* ἡ ἡ, ἀποστασιον Judæorum, qui *injuriam* sui repudii Mosaico permissio temere *palliare* volebant. Si Deus *facto* suo in condendis Protoplastis *contrarium* probavit, jussitque Monogamiam esse insolubilem, & pronuntiat quod contrarium agendo, repudiatore Polygami, *per fide agant*, contra *foedus*, contra Deum *testem* delinquant, & *per a omnia* profana ingrataque superis efficiant. Tum utique Polygami, repudium, & concubinatus solubilis, neutiquam sub Veteri Testamento fuerunt *probata*, sed tantum *cum odio* tolerata! Verum est *antecedens*, per superius dicta: Ergo etiam *consequens*.

§. XXXIX.

Post Mosen & Prophetas, nonnihil quoque ex Psalmis, id

est, Hagiographis venit delibandum. Graviter de *perfidia divertentis a marito uxoris*, dum vulgo quærendos captat amores, conqueritur Salomo Prov. II, 17. *Relinquens Ducem adolescentiarum suarum & pacti Dei sui oblita*. Addens: *Ea inclinatur in mortem & via illius tendunt ad inferos!* Equidem maxima pars interpretum istuc collimat. *Ducem adolescentiæ* esse *maritum*, cui primo hæc, quondam juvencula, nupsit. Eo enim modo, quo Prov. V, 18. *marita* dicitur *uxor juventutis*, eodem heic virum *Ducem adolescentiæ* vocari. Vir enim jure divino caput est mulieris suæ, cui, ob eminentiam, intellectum, providentemque curam, rerum domesticarum directorium & honor, & benignior in familiares influxus, debetur. Huic viro, juvenis foemina adhæsit quidem, uti ferventius ea ætas amare & tenerius, quamdiu tædæ nuptiales adhuc dum fumant, neogamos solet complecti. Ast eadem, nefario ausu, & contra sexus sui pudorem, jura sibi vendicans mariti, huic *nuntium misit*, sive lucri, sive voluptatis gratia. *Oblita*, quod pudendum, amoris, ornamentorum, beneficiorumque plurimorum, quæ in eam a marito fuerant collata, imo & *pacti*, quod cum vero erexit, *divinioris*. Quæ quidem expositio, quia *par* est conjugum in foro divino conditio, etiam contra *Polygamos* militaret, immemores quippe *primi amoris & fœderis divini*, quorum illud ingrati hominis, *hoc perfidi* est.

§. XL.

Præstat autem cum Thoma Carturigto, per *Ducem adolescentiæ* intelligere ipsum *Deum Israelis*. Is enim vitam dedit & alimenta a prima pubescenteque ætate; *hujus* disciplinæ sese, per religionem Judaicam, foemina addixerat. *Hic* uti vitæ dux optimus, ita conciliator legitimi fuit matrimonii. Quam sententiam, præterquam quod contra adulterinos Polygamorum amores fortius pugnet, ideo præfero, quia magnum *pondus addit monito* de cavenda per animam muliere divertente, & quia
cum

cum *oblivione fœderis*, teste Deo Israelis erecti, *arcto* quasi *nexu* cohæret, atque sic, pulchra constructione, *apostasia a Deo*, cum *culpa divortii*, & *pœna mortis* inferorumque conjungitur. Fortius enim se constringi sentiet pius, & ab adulterinis amoribus revocandus, juvenis, si dixeris: Cave fidem habueris perfidæ & fœdifragæ uxori. Quippe *si a Deo defecit, & divini pacti fuit immemor*, an fidem tibi, turpiter inescato, præstabit, utut verba mellita sesamoque resperfa tibi dederit? Segnius autem irritabis animos juveniles, siquidem hoc tantum dixeris: Cum *maritum*, Ducem rectoremque adolescentiæ, in cujus amores quondam fervidius ferebatur, impura illa mulier *deserat*, eumque tam leviter *excutiat*, qui Tibi, peregrino & blanditiis tantum, verborumque lenociniis deluso ab eadem promiseris? Ut canis enim a corio haud absterrebitur uncto, sic nec ab adulterio deinceps patrando, quæ semel depuduit! *Posterior* quidem hæc expositio, ad captum est hominis naturalis & honestatem amantis: *Prior* autem plus habet pietatis, & suo ambitu quasi posteriorem complectitur: imo indicat quoque *causam* primam & præcipuam subsequenti adulterii, perfidique divortii. Sic namque habet concatenatus ordo peccatorum: Primo ingratisimæ foeminæ *Deum deserunt*, Ducem illum rectoremque, quamdiu castam in casto corpore mentem servaverant adolescentiæ. Tum, derelicto Deo, non possunt non *oblivisci*, imo naso adunco suspendere *fœdus connubii*, quod divinitatem suam a solo autore mutuatur. Mox prostitutæ vitæ exemplum auspicatæ, celeri passu ad *MORTEM INFEROSQUE properat*, secum per præcipitium rapturæ, si quem illaquearint impuro amore agglutinatum juvenem. Cumque ad castitatem conservandam plurimum momenti habeat illa cogitatio, esse matrimonium insolubile, & non *maritum minus quam Deum*, qui castæ adolescentiæ Dux est, ab adultera deferi. Ratio heic additur prægnans, nempe ut *meminerint* novæ nuptæ, esse hoc sacrum connubium, non tantum *pactum* aliquod privatum, reliquis civili-

bus simile, mutuoque & privato dissensu dissolvendum. Nec tantum *fœdus humanum*, quod altera coëuntium parte frangente, totum & ab utraque parte, collabitur. Nec tantum *fœdus*, quod implorato aliquo *Idolo* coit; sed esse *pactum fœdusque Dei, Dei Israelis, Dei sui* id est, quem ea lege sibi optant propitium, siquidem pacto steterint fidemque servaverint. Quo hæc talia animo recolentes intelligant, esse repudium æque ac divortium, *pacto* adversum; esse fœdifragium punicum, esse *puniendum a Deo teste* vindiceque, imo *apostasiam* quandam a Deo deficientum, & injuriam, pio marito illatam, in ipsum quasi Deum tendere redundareque; quippe qui veluti *tertius interveniens*, arbiter & sponsor est hujus fœderis, ita erigendi, ut dum *in aliquo tertio*, id est in Deo Trinuno, per sanctam contestationem, conveniunt, inter ipsos quoque Conjuges bene conveniat. Ne, *perfide* agendo, Dei, quem *suum* esse profitentur, gratia & benedictione excidant, atque sic præcipiti lapsu *ad mortis domum & inferos* procidant.

§. XLI.

Habemus ergo pactum & fœdus, idq; Dei & quidem **NO-STRI**; Et tale est omne pium & legitimum matrimonium. Deus enim primus conjugium instituit; hunc testem, judicem & sponforem fœderis invocant Neonymphi; imo ita **SUUM** sibi que deinceps benignum & propitium exoptant, uti quidem pactis suis, & religiosa hac contestatione, stare decreverunt. Discedat tum a marito mulier, aut hæc ab illo dimittatur; fiat id quoque bona cum utriusque partis gratia: Obstat tamen justæ dissolutioni, *Jus illud TERTII*, Dei puta Trinunius. Ut-pote qui arbiter, testis, conciliatorque est pii justique connubii, &, instar *fidejussoris* supretni, *cautionem* suam interponit, de servanda, nec contra suam voluntatem, aut in dedecus nominis sui sacro sancti, quod invocarant, rescindenda pactione connubiali. Quem, aut quamcunque ergo non cohibet, atque a per-
fidia

fidia admittenda revocare nequit, *levitas* in pactis rescindendis, foeda *punica fidei* nota, & *turpitudine* negotii ipsa, hunc saltem percellet, & intra honesti cancellos coercebit, id quod Malachias heic loci habet: Nempe esse *foedus & pactum Dei*, qui per latus conjugis lœditur, & cujus gratiam decoquimus. Quin quoties Deus *foedus gratiae* cum populo Israelis sancitum comparat connubio Jerem. II. Ezech. II, 60. Jer. XXXIV, 15. Toties quoque *apostasiam* a fide vera vivaque, sub *adulterii* foedissima imagine depingit. Et quoties fidem sibi debitam præstandamque a populo peculii sui, describit, & matrimonio comparat, toties quoque subjungit se foederis *semper fore memorem*, populumque, contracti in *Domo Dei* Deoque inspectante, sacrationis connubii, semper debere recordari. Quem quæso in finem? Nisi ut *supposita* conjugii *insolubilitate*, doceat matrimonium debere quam proxime accedere ad imaginem foederis gratiæ, quod cum Deo coaluit. Et quemadmodum *Deus nunquam deserit sponsam*, quæ prius ipsum mente adultera haud deseruerit, sic quoque viris incumbere, ut, quantum in ipsis est, Monogamiam servent indivisibilem. Et cum ipsi quoque saniores gentiles Conjugium velut *rem sacram*, coeperint suspicere; placet heic religio illa *tot seculorum* observantia confirmata, qua Christi adum Neonymphi, non solum per arrhas, per benedictionem, & gratulantium pia vota, invicem *desponsantur*, sed etiam, qua, trina *proclamatione* interveniente, Dei trinunius favore ab omni Ecclesia copulandis exorato, atque ubi, per sacrum *corporis sanguinisque* Christi Ephodium, cum suo & in suo Servatore se privata pietate conjunxerunt, *aram Dei*, stipatoribus amicis & convivis, adeunt, auditoque *verbo* divino, promulgatis denuo *legibus* connubii fundamentalibus, facta per Sacerdotem pia *appreciatione*, tandem qua dexterarum *in nomine* individua Trinitatis copulantur! Monendi quippe, esse hunc actum religiosum, & sancte auspicandum; indignamque esse partem illam, quæ temere a contractu hoc religioso resilit, ut ad

aram

aram eandem, & ad *communione*m tremendorum myſteriorum, admittatur, non tentata prius reconciliatione. Multum vero ab hac, magna ſemper, Conjugii reverentia, abludit ille mos *ad protocolum* nomen ſuum novæque nuptæ profitendi, atque tum coëundi in contubernium; quos mores illic locorum, *ubi ba-ctenus recepti haud fuerunt*, neutiquam putem introducendos, ne *civilibus & curialibus pactis* accenſito conjugio, crebreſcant tandem repudia pudenda.

§. XLII.

Atque ea ſunt, quæ ex Veteri *Testamento* in medium adferre placuit, probaturo mihi, quod matrimonium juſtum, *illo quoque tempore fuerit Monogamia indiſſolubilis*, repudiaque & concubinatus, non de jure, ſed tantum ex accidenti & *de facto*, obtinuerint. Neque jam opus eſt cum quibuſdam Socinianis ap. Scherz. Coll. Antifoc. fol. 1124. contendere, *Polygamiam quidem in novo Testamento, per novam Servatoris legem, ſed non in Veteri Testamento fuiſſe prohibitam*. Nec conflictum ſuſtinet exceptio quorundam nuperorum, eo collimantium, quaſi ſcil. *una tantum legitima fuerit uxor*; reliquas ſub titulo *Concubinarum* toleratas fuiſſe. Idem enim hoc per idem, demonſtratur & Batti inſtar loquuntur, dum principium perunt. Nec caput illud Medusæ, id eſt ſpecioſæ, quæ ex *jure naturæ* nobis objiciuntur ratiunculæ, unquam hoc effecerint, ut receptui in cauſa, pro qua militatur, optima canamus; aut ut terri culamentis lucis hujus erraticæ nos patiamur vellatum unguem dimoveri, a Scriptura, ſemita illa ſententiæ orthodoxæ, pedumque noſtrorum lumine certiffimo! Quippe ſi vel maxime *ad pulvillum* excuſſeris cunctas *Naturaliſtarum* ratiunculas; ſemper tamen, poſt omnem conflictum, ea quæſtio recurret. An ex *corrupte* *Tua* rationis horreo *paleas* afferas, an triticum? An integræ an *corruptæ* naturæ ſit *dictamen*, quod crepas? Sæpiſſimeque, cum de capis hic quærit, alter de alio reſponder. Et dum cordatus

pius-

piusque *Theologus*, cum egregio fructu, ad legem factumque Dei, & ad integritatis statum, pro genuina juris norma habendum, provocat. Crypto-Naturalistæ, nullo cum emolumento, quin cum detrimento publicæ rei, & cum scandalo tenerarum mentium, in præjudicium Ecclesiæ divinæque veritatis, statim relabuntur ad *jus* aliquod *mala suæ indoli* homogeneum, naturæque depravatæ conveniens; denique appellantes ad *ὁμόψυχα* gentilium suffragia; scilicet ut scævæ suæ indoli *palpum* obtrudant, & ad perpacandum *conscientiam* exulceratam, fomenta qualiacunque undelibet conquirant. Arbitrati hoc modo rem pulchre gestam, egregieque.

§. XLIII.

Quod sub finem ad NOVI TESTAMENTI œconomi-
am spectat. Hæc quidem, (cum *nullos fere adversarios* habea-
mus, exceptis nonnullis Epicuri de grege porcis, aut ex Atheo-
rum phalange subortis portentis,) ferias utique, magna sui par-
te, nobis fecerunt silentia obloquentium. Juvat interea affer-
re aliquid ex PAULO, non illo jurisconsulto, sed APOSTOLO.
Potissimum ea, quæ in divinis illis & quasi *Consistorialibus consti-*
tutionibus 1. Cor. VII. cap. leguntur. Postquam enim gentium
Doctor 1. Cor. VI. ultimis versiculis, reos *sacrilegii*, ob *templum*
Spiritus sancti destructum, postularat *scortatores*: Postquam
docuerat eos, qui *unus cum Deo* gestiunt audire *Spiritus*, interim
vero, per foedos complexus, cum scorto in unum corpus coale-
scunt, hoc ipso tollere unionem cum Servatore mysticam:
Postquam ostenderat scortatores, in *suummet corpus peccando*,
propriæ felicitatis munimenta convellere, corporeque collu-
tulato, vulnus gravissimum conscia menti infligere: Imo in
creatorem, Redemptorem, sanctumque Spiritum, redundare
injuriam, si quispiam, cum Dominus non sit membrorum suo-
rum, *pretium cruenta redemptionis* pedibus conculcet, *templum-*
que Spiritus S. profanum reddat. Illicet tum digreditur Aposto-
lus

lus ad quaestionem vexatissimam. Non illam Philosophicam: *An sapienti ducenda veniat uxor?* Sed ad Ecclesiasticam istam: *Num homini Christiano, bis praesertim afflictissimis temporibus consultum sit, ut ducat mulierem?* Ad quod *ἡτίνα*, pro tempore primum, mox pro necessitate, dein pro jure, & denique contra repudium, proque matrimonio insolubili, respondet pronuntiatque.

§. XLIV.

Pro illa sui TEMPORIS ratione primo respondet: *Bonum est homini uxorem non attingere.* Neutiquam ait nefas esse, aut in vitio ponendum, si quis conjugali consuetudine utens, suam uxorem tetigerit. Interim censet; si quid omnino dandum temporibus, & ad optatum scopum Apostoli pertingere placuerit, *incommodum, inconducibile* nunc videri viro, uxorem si duxerit. Nec allegat omnium horarum temporumque exceptiones, v. c. Conjugium esse multarum incommoditatum causam, illudque variarum miseriarum ergastulum factum, postquam peccatum fuit in orbem introductum; saepe parum commoda esse mulierum ingenia; mille molestiis periculisque expositam esse liberorum educationem. Sed *peculiarem* heic affert, interpositi judicii, rationem. Ad Deum enim & ad plantandam Ecclesiam praecipue respiciens, existimat, pro tempore, interque calamitates ac persecutiones imminentes, *consultius* esse, ut sibi sint *similes* atque innubi coelibesque maneant Christiadae; expeditius sic Deo colendo & Ecclesiae utilitatibus interveniendo, vacaturi. Ideoque v. 7. *ex consilio*, quo parcere volebat, sic satis afflictis, consecrancis suis, serio optat, ut omnes, *suae similes*, i. e. coelibem, vitam transigant. Non quidem generali quopiam & indispensabili *praecepto*, Ecclesiam genusque humanum extirpaturus; sed, ut instantem persecutionem emolliret, uno tantum capite periculis instantibus objecto. Temperat proin consilii amplitudinem, certa quadam restrictione de dono continentiae, adjecta; quo semet quisque metia-

tur

tur, non secundum dona aliis, sed sibi concessa; atque sic sive *virginalem* sive *conjugalem* castitatem servet præstetque. *In-*
nubis ergo & *viduis* autor est, ut, tranquille acturi & promptius
 divina curaturi, mancant, si possint, in eadem secum conditio-
 ne. Imo v. 25. instar fidissimi amici, idem hoc suadet *virgum*
culis, & quidem ob eandem causam, videlicet ob necessitatem
 illam, qua Christi sectatoribus vix ullo in loco licuit subsistere,
 instante quippe *Solymorum excidio*, *Judææ panoletria*, & *Deca-*
de persecutionum inter Gentiles. Præterquam enim quod ma-
 trimonium *per se* habeat multa incommoda oneraque: Sane
 non potest non plurimas sentire molestias vir proletarius, ubi
 stat propositum hocce de *Vita*, contra seculi mores, & de *fide*,
 contra veterem culturam Deorum, instituenda tuendaque.
 Parcere ergo vult, & infirmitati consulere, secus per *afflictiones*
carnis, a conjugatis expectandas v. 28. obruendis. Vult itaque
 eos, qui se totos Ecclesiæ ministerio & utilitatibus consecra-
 rant, *minus distringi curis secularibus*, & liberius servire Deo,
 v. 32. Vult, instar boni *Consultoris*, commendare τὸ συμφέρον;
 istud scilicet, quod pro loci, temporis & circumstantiarum ra-
 tione, est utile & conveniens. Non, ut *legatus* Dei, leges gene-
 rales & necessarias obtrudere gestiens: Nec ut *conscientiis*,
 per opinionem de illicito matrimonio, necessitatem in perpe-
 tuum abstinendi, imponeret; sed ut tutius, tranquillius, & in-
 dividua cum Deo conjunctione videatur, nullis negotiis alior-
 sum animum avocantibus v. 35. Quippe uti *steriles* Luc. XXIII, 9.
 ita & *innubæ coelibesque*, *beatiores sunt* (v. 39.) tempore ingru-
 ente calamitosissimo.

§. XLV.

Pariter Apostolus responsum format PRO NECESSITA-
 TE: Quasi diceret: Sit ergo, pro præsentium rerum facie, *malum*
 (id est, minus utile bonumque) *ducere nubereve*: Sed est fe-
 re, (non malum quidem,) sed *necessarium*. Multi nec cum

uxorem satis commode, ne sine illa ullo modo, possunt vivere. Ob evitandum ergo malum *morale, physicum* tandem est eligendum præferendumque. *Illud* est scortatio, *hoc* afflictio carnis. Quare, ob scortationes, suam quisque uxorem habeat, & suum quæque virum habeat. v. 2. Varia, ait, sunt impuritatum genera, quas omnes, per cumulum notans, *πορνεύας* vocat, & quidem numero plurali. Ob has evitandas, lapso generi mortalium, remedium Deus suppeditavit. Ecquod hocce est? *Suam, quisque uxorem, suum quæque maritum, habeat.* Neutiquam jubet inter mulieres viduam, aut inter viros clericum, exortem esse matrimonii; sed indefinite & generaliter loquitur, & quia par utriusque sexus, omnisque status est infirmitas, quia idem impuritatum periculum, ideo etiam indulgendum censet commune remedium! Quisquis ergo affectus concupiscibiles, frænare non potest, id agat, ut eosdem, intra præscriptum legitimi tori, cohibeat. Ea autem lege, ut *vir habeat*, non scortum, non concubinam, *sed UXOREM*, eamque, non alterius, aut cum alio communem, *sed suam*. Et vice versa: *Uti mulieres habeant* (conjugale debitum reddendo) singulæ *suum maritum*, neq; jam multiviræ futuræ, neque communem cum aliis virum habituræ, *sed PROPRIUM*! Perquam ergo apposite divus Apostolus proscribit: Primo *Scortatores*; quia, ob vitandam scortationem, ad matrimonium hortatur. Tum *Concubina-rios*; quia, loco perpetuæ matronæ, deperiunt concubinam, subito eliminandam. Porro, *Polygamos*; quia uxores plures, non unam propriamque appetunt. Dein, *Multiviras*; quia proprio se addicere nolunt viro, & contra malunt pluribus se substernere. Ulterius: *Adulteros*, quia, non suam suumque, uxorem aut virum, deperiunt, sed ad *alterius torum* transcendant. Mox *lenas* levissimas, & lenones lenissimos; illæ enim partiarium & cum aliis communem virum malunt, & vel substernendæ Hagari culcitrâs supponunt; *hi* vero commune pro-

stibu-

stibulum ferendo, cornua coronæ loco, per conniventiam, sibi optant adoptantque.

§. XLVI.

Et puto, *boc versu atque deinceps sequentibus*, sic arietari molem istam, ingentem quidem, ast interruptam pendulamque, quam *Patroni Polygamie* solerter admodum construunt; ut omnino arbitrer, achilleum hinc peti posse argumentum, ad eandem subvertendam. Quippe nim. *si propter* (evitandam) *fornicationem, unusquisque* (virorum) *suam propriamque uxorem debet habere; & unaquaq;* (uxorum) *τὸν ἰδίον, sibi peculiarem & proprium, virum habere debet.* In polygamia simultanea autem, *uxor* neutiquam *PROPRIO* sed aliis foemellis *communi* viro gaudet, atque sic maritus, *non unam suamque*, sed plures pro suis reputet. Utique Polygamia heic loci interdicitur. Porro: *Si uxor proprii corporis jus non habet, sed maritus, & SIMILITER maritus proprii corporis jus non habet, sed uxor.* Tum, non hoc solum inde sequitur, quod uxor eo modo *proprium* maritum habeat, quomodo *proprium* ipsa corpus habere dicitur. Unum enim idemque *vocabulum* ἰδίῃ v. 2. & legitur. Sed & quod, ea propter, quia foemina non nisi *unicum*, propriumque marito corpus, *ita* habet, *ut illud cum aliis viris*, ad Venerem exercendam, *communicare non liceat*; eodem quoque jure *maritum* *ita* habere *proprium*, & ab *una* *conjugē* possidendum corpus, ut cum aliis mulieribus illud ipsum commune facere haud liceat. Quin & hoc potissimum indidem colligimus: *Par & reciprocum esse jus maritorum uxorumque, &, quod ad debitum conjugale attinet, tantundem juris foeminam habere in viri, quantum vir in foemina, corpus habet possidetque.*

§. XLVII.

Atque hæc *paritatis ratio* magno nobis, contra Polygamos (quales etiam sunt *Concubinarij* solubile connubium aman-

tes; neque minus illi qui *repudiant*, aut quæ *divortium* faciunt) est usui. Nemo enim est virorum, qui probet *Polygamiam mulierum*, hæ scilicet ut simul sint multiviræ. Et varia heic afferuntur ratiocinia, de prolis incertitudine, & (pro veteri Philosophia) seminum confusione, quæ suo loco relinquo. Nec deprehenderis facile quenquam maritorum, qui, (nisi utilitas intercesserit ad lenocinium exercendum satis quidem apposita) sine Zelotypia, se legi Corneliæ subjiciat, aut ad talem patientiam se, per solas honesti, juris, & virtutum regulas, patiatur induci. Interim deprehendas numero plurimos autores, qui putant, aut contendunt, *potiora* heic esse *jura mariti*, masculoque cani plura cubilia censent indulgenda. Contra vero sacer Codex, virum mulieri, & illum huic, qua jura matrimonii, parem facit; tantundemque ait juris esse viro in corpus alterius foeminae, quantum foemina est in alterius viri corpus, sic ut hæc copiam corporis alii viro, præterquam suo, nequeat facere, atque ille similiter facultatem haud habeat consuecendi cum alia muliere, præterquam sua. Expressis enim verbis Apostolus, posteaquam dixerat, *Uxor proprii corporis jus non habet, sed maritus*, statim subjicit *ὁμοίως, SIMILI* prorsus modo, & parili lege, *Maritus proprii corporis jus non habet, sed Uxor*. Pulchre argumentum ducens ab eo, quod in *concesso* & *confesso* est apud Polygamophilos & concubinarios, ad id, quod dubium est & sub lite. Quasi diceret: Omnium gentium nationumque consensu, uxor legitima non est Domina membrorum suorum; ut se, pluribus viris simul, ad libidinem substernat; Imo turpe creditur, si mulier viro, eam retinere volenti, nuntium mittat. Atque hoc est, quod, etiam Polygamophilorum album calculum meretur. Ast quod his ipsis hominibus dubium controversumque videtur, hoc vobis Corinthiis, cæteroquin lasciviæ, præ reliquis Græculis, admodum addictis, edico & denuntio. Par est ratio, *similem* prorsus in modum sese res habet, a parte virorum: Uti ergo **UXOR** sui copiam pluribus Viris facere nequit, sed

sed uni, soli, suoque marito, Domino quippe corporis muliebris, & quidem in solidum, quoad usum Conjugalem, Domino. Ita quoque marito haud licet corporis sui copiam præbere pluribus foeminis, sed uni, soli, suæque uxori; Dominae quippe corporis virilis, & quidem, qua consuetudinem hanc, in solidum Dominae. Præterea, uti maritæ haud integrum est a marito, cohabitare volente, divortium facere; ita marito quoque integrum non est, remanere volentem maritam, repudiare. Si prius est contra honestatis regulas; ergo & posterius; e primis cum Paulus, velut immectum supponat, nullo heic agi discrimine & paria jura utrinque occurrere obtinereque.

XLVIII.

Quare, mi *Polygamophile*, quod Tibi, a Conjuge Tua, fieri haud volueris; hoc neque tutemet uxori feceris. Ea lex est *naturalis equitatis*, a Servatore confirmata! Rabbini, per adagium, dicerent; *Os quod tibi contigit hoc rode*. Addi tamen posset: Si canis, dum os rodit, socium, quem cætera diligit, odit; Si tu, Zelotypia accenderis, cum socium rivalemque thalami tui habent; scito creditoque similiter animatam esse, quæ æqua lege tibi jungitur, mulierculam! Tantundem huic juris in Te concesseris, quantum Tu tibi, adversus illam, sumseris. Qui fidem frangit, fides frangetur eidem; & cum male agens unus, ad pejus agendum alteri, occasionem irritamentaque supeditat, exemploque suo, simile malum evenerit, tum neuter occasionem habet quiritandi; jure enim *talionis*, & permissu numinis, peccata quandoque gravioribus peccatis puniuntur; non secus ac si athletico robore pollens pius monitor, ala corruptum rusticum temulentum, in similiter ebrium sodalem, impingat, ut vindicias, neglecti saluberrimi & ambobus supeditati moniti, exigat ab utroque; alterum puniendo per alterum. Liquidum porro est; *unius ejusdemque rei, duos in solidum Dominos, esse haud posse; furtumque esse usus, si re aliena, in-*
vise

uito Domino, abutaris. Jam vero conjugum potestas, eaque unius in alterius corpus, plane est reciproca; tantundem vir in mulieris, quantum hæc in illius corpus habet facultatis; *Ille* in solidum foeminae, ergo & foemina in solidum viri sibi corpus vendicat *Furtum* est, & furtivus amor, si invito Domino Domina, aut hac nolente ille, corporis sui faciat copiam. Et, quia *potestas* illa *mutua* in corpus conjugum, neutiquam ex *humano tantum pacto* oritur, sed ex foedere diviniore & divinitus confirmato; quis credat, insuper habito *ordine* divinitus instituto, spreta formula foederis, posthabito nutu & decreto Numinis, perturpem illum *mutuumque consensum*, fas esse, ut aut mulier multivira sit, aut vir fiat Polygamus? Nam, ut taceam de muliere, cui prostare aut plures viros, etiam cum consensu leonem agentis mariti, experiri haud permittitur, ob evidentio rem facti turpitudinem. Par foeditas virum tenet constrictum; quia Paulus per τὸ ὁμοίως conjuges pares facit invicem: Neque mulieri, contra *jus Dei*, quicquam heic licet indulgere suo marito. Habeat namque *potestatem corporis* maritalis; habet tamen non nisi jure divino, non autem proprio vel arbitrario: habet ut *uti* queat, velut antidoto adversus innatas sibi concupiscentias; non ut *abuti* liceat, atque medicinam, sibi private concessam, instar empiricorum, vendat concubinis circumforaneis. Bona enim mulier est, cui in amore nec deest quicquam, nec abundat; quæ neque minus, neque nimium habet; quæ nec de defectu, nec de excessu conqueritur. Dum ipse maritus didicerit; non quod volupe est capere, sed quod necesse; meminertque se vocatum ad id, ut castitatem agræ præstet, & *ὑποταγή*, recte valenti, non deneget. Imo etiam existimaverit, æque turpe esse viro, ex permissu uxoris, cum pluribus foeminis rem habere; atque est mulieri, ex permissu viri, conjugem usurariam aliis suppeditanti, cum pluribus maribus consuescere. *Relata* enim sunt vir mulierque, & par eorum est ratio, cum jura sint alterius in alterum, eaque & mutua & reciproca.

§. XLIX.

Concludimus ergo ex Paulino dicto Rom. VII, 2. *Mulier, viro vivente est adultera, si fuerit cum alio viro*: Sive tum id fiat cum consensu lenonis, sive clam ipso, aut etiam dissimulante. *Similiter ergo*: Vir, vivente muliere, adulter est, si fuerit cum alia foemina; sive tum negaverit, sive dederit ad illicita consensum suum, iusta tori socia. Citius enim hac per *consensum suum rea adulterii fiet*, quam ut, per eundem, ab hoc crimine, virum liberet. Impedire, monere, dehortari, protestari, ingemiscere & factum ipsum detestari debet pia matrona; non item consentire, ne culpæ consors facta, eam quoque velut corream, eadem poenæ maneat! Et de viro habendum similiter, cui subolet perfide agere foeminam! Etenim par scelus pari referre, ad communem via est perniciem; non enim peccata peccatis, in foro divino, compensantur, sed augentur & puniuntur. Atque hæc causa est, ob quam v. 39. dicit: *Uxor alligata est vōuō* (legi matrimoniali) *per omne tempus, quo vivit maritus ipsius. Quod si obdormiverit vir ipsius, libera est ad nubendum, cui voluerit.* Subintelligendum autem heic illud, quod hætenus ursumus, **SIMILITER**: Similiter est maritus alligatus legi eidem, per omne tempus, quo vivit uxor ipsius. Quod si obdormiverit uxor ipsius, liber est, ad ducendum quam voluerit. Ecce heic communem *terminum*, & æquale *vinculum*: illo ingruente, hoc dissoluto, demum libertati pristinae restituantur conjuges, ut nubant, ducantque pro lubitu! **Terminus est VITA: vinculum LEX; & Mors demum dat LIBERTATEM.** Non dixit juvenulae foeminæ, eam esse lege alligatam ad hunc maritum suum, quamdiu is *juvenis, vegetus* & ad generandum est habilis; Turpitudinem enim propriam lasciva mulier profiteretur; odiosam omnibus honestis piisque, nemini gratam nisi solis adhinnientibus adulteris: Terminus obligationis fatalis est, *omne tempus quo vivit maritus.* Ergo huic fidem servet, & mutuum adjutorium præbeat, furoresque uteri-

nos reprimat. Quam, dicit Senecio, hoc pulchrum est moni-
tum æquissimumque! Audin vero mi marite: Mutato no-
mine de te fabula narratur; & quod, per consequentiam, con-
tra Te, SIMILI vinculo constrictum, nunc affero, itidem hoc
tibi probandum est. Neque enim hoc vult Paulus, virum cru-
dæ & consistentis ætatis esse alligatum uxori, *quamdiu est ju-
vencula, succi plena, blandula, sana*, & ad suscipiendam sobolem
prompta habilisque; Ubi vero, aut valetudo, aut ætas, flores
venustatis absumserit, tum liberam marito relictam esse facul-
tatem consuecendi cum alia. Hoc sane esset *Vertumnus* age-
re & *adulterinos IGNES* in apricum proferre: Tale quid nulla
matrona probaret, nisi prostibulum videri voluerit. Sed ter-
minus obligationis est *vita*, & quidem *omne tempus vite* uxo-
riæ, ubi vero uxor obdormiverit, ducito quamlibet; Interea
vero fidem serva illibatam, & ad adiutorium, & ad continentiam
quoque te vocatum esse recordare, maleque sanos stimulos, ope-
laboris, jejunii precumque compescito!

§. L.

Vinculi mox, quod a conjunctione ad usque separatio-
nem, quæ morte fit, durat, mentionem injicit Apostolus. Hoc
ex lege Decalogica, & institutione Paradisiaca, cognoscimus:
Et poscit *Monogamiam per omnem vitam indissolubilem*, sic ut, vi
legis, ante comparis obitum, aliam ducere, aut alii nubere neu-
tquam liceat. Morte autem interveniente vinculum legis
dissolvitur, & plena libertas, novas nuptias celebrandi, conce-
ditur. Quicquid vero *ante hunc terminum* per Venerem ten-
tatur, id *illegale* est, duranteque vinculo, *adulterium*. Nam
quod Deus conjunxit, homo baud separet. Conjunxit autem *unam u-*
ni, ergo ante diem non *adjungat* superstiti alteram, quod est adul-
terari. Et scite admodum dicit liberari uxorem ubi maritus *obdor-*
miverit; Non quasi aut *adulterio*, aut *malitiosa desertione*,
nulla femina liberari possit, sed ut distinctionem afferret, agi
hic

heic de liberatione a *vinculo*, cum subsequenti permisso ad novas nuptias. Nam uti *superstiti*, legitime a vinculo soluto, permittuntur novæ nuptiæ; ita quoque *innocenti* parti, quæ deseritur. Adulterum autem experta mulier, virum, quem *laferat*, a vinculo quidem absolvit; ipsa tamen ligata manens, & a novis nuptiis, in poenam, arcenda; cum *ex maleficio*, novarum nuptiarum beneficium, non debeat captare aut consequi. Denique quia Apostolus *alligatam* dicit *mulierem viro*, hoc ipso affirmat, vinculum aliquod inter virum mulieremque intercedere. Ipsum autem *vinculum*, quo duæ res invicem colligantur, *διδυμεον*, *mutuum*, *reciprocum*, eodem nexu utrumque copulatorum constringens. Cumque hoc vinculum *virum uxori*, & *hæc illi*, per omnem vitam, *copulet*; nec solvatur ante obitum alterutrius conjugis; imo cum ante solutionem uxori non sit licitum, *esse cum alio viro*, prona est consequentia, nec viro videri licitum, *esse cum alia uxore*; quia eodem vinculo, ad mortem usque, adstringitur uxori. Nisi quidem mulierem voluerit esse *multiviram*, & ipsemet *cornutus* esse, dum sibi Polygamia licentiam contendit indultam. Perpetua enim est instantia; quod *pari non parem*, viro in mulierem, *nihil liceat*, nisi *par pari* voluerit jure relatum! Et, per omnem *mechanices artem* si excursus feceris, non dederis mihi exemplum *vinculi* cujusdam inter trabem A & B. intercedentis, vi cujus altera trabs alteri sit alligata quidem, ita tamen ut trabs B alligata sit trabi A. At, *vice versa*, trabs A non alligata sit trabi B: atque nihilo secius *commune & reciprocum* sit maneatque *vinculum*. Solve enim A & B. & simul B solvisti ab A. Meræ ergo *chimera & insomnia* sunt, quæ afferuntur de nexu conjugum, quo *uxor* ad Monogamiam servandam *adstringatur viro*, hoc tamen viro, eodem licet vinculo constricto, neutiquam alligando ad uxorem! Sic ut vinculum Monogamiae indissolubilis, ab *una parte* adstrictum, ab *altera* vero solutum dicatur.

§. LI.

Ne quis autem arbitretur, isthæc dici tantum de *honore*, quem integrum & ex asse, Polygami quoque, tandem indulgent justis uxoribus, in honore habendis, quamvis interea, explendæ libidinis ergo, sequioris commatis concubinas in torum cooptent. Notus certe mihi quidam Vir perillustis, nunc defunctus, qui, cum provectæ ætatis matrona ipsi exprobraret furtivos, quos apud uxores & innubas confectabatur, amores; in aurem respondebat: Tace, *Domina*, bono esto animo, Tu uxores, quod *honoris* nomen est, sunt cæteræ meretrices & prostibula. Blandimur talibus, mille elogiis onerandis, ut sui copiam faciant, quo facto, ubi semel sese prostitutas dederint, quilibet, etiam perditissimus amator, cogitat, aut inter suos quoque dictitat, sane *prostibulum*, canalicola & quadrantaria meretrix est, talia quæ fert patiturque! Quæ ideo refero, ut quilibet colligat, quid *sana* quoque *ratio* dictitet, ubi *malesanus amoris* æstus deferbuit, nebulisque voluptatum discussis, serenior lux affulget & *conscientia* damnans pulsare incipit. Paulus vero v. 3. se planius explicat, quod paritas illa conjugum, non in honorum adeo titulis, quam in *jure illo ad reddendum mutuo debitum conjugale*, consistat. Ut ut enim in cæteris capitibus, præsertim in familia regunda, sobole educanda, bonorum & possessionum dispensatione, *jus Domini & capitis* sit potius & superius; paria tamen *jura*, in persolvendo *debito* conjugali, conjuges habere contendit; adeo ut fibulam heic laxare, neque mulieri liceat neque marito, æquo jugo trahentibus.

§. LII.

Imo v. 5. addit: *Nefas esse ut se invicem defraudent (negando debitum conjugale) nisi quidem id fiat ex mutuo consensu, ad tempus, quo vacent precibus jejuniisque, atque tum rursus in unum conveniant, ne tentet eos Satanas per anxiositatem & in-*
tem-

temperantiam ! Nam per *ἐυνοίαν*, id est, *benevolentiam* veracunde describit consuetudinem conjugalem. Hanc vocat *debitam*, scilicet ex pacto conjugali, quatenus illud congruit cum Decreto, instituto, & præcepto divino, vi cuius Monogamiam indissolubilem introductam esse evicimus. *Reddi* autem hoc debitum per *ἀπόδοσιν* i. e. justam & mutuam *redhibitionem*, uti a muliere viro, ita SIMILITER & a viro mulieri, debere. Jam vero *hec* nemini istam debet benevolentiam præterquam Viro; ergo & *vir* nemini, præterquam suæ uxori. Indeque si *adultera* est mulier, benevolentiam reddendo alteri Viro, cui nil debet, cum omnem suo debeat marito; utique non minus *adulter* est maritus, benevolentiam exhibens foeminæ, cui nullam debet, & subducens eandem uxori, cui omnem privative debebat. Et si *ERAUS* est, quoties alter conjugum sese alteri subtrahit, dum a compari, data opera, abstinet: Si *fraus* est, debitum Conjugale negare; Excepto tantum illo *casu*, si fiat *ex mutuo consensu*, ad tempus modicum, cum pia intentione, ut ambo publicis *precibus* & *jejuniis* solennibus tanto ardentius vacent & ardua negotia suscipiant conficiantque: Si *ne in hoc* quidem *casu*, consultum est, Conjuges diutius *secubare* & *in casto esse*; quin *satius*, ut in eundem torum iterum conveniant, ne, per connatam illam carnis *ἀρεστίαν*, tentans Satanas eos seducat, excitatisque vitiorum scintillis, ad adulteria pelliceat. Quid, quæso Te, erit: An *fraus*? an contra *SCELUS* & adulterium? Si Vir mulierve, se invicem *defraudent*, idque longo tempore; negatoque provectior; aut exosæ uxori debito, id ipsum vir juvenculæ, aut vicissim juvencula pro solutis moribus suis juveni viro persolvat? Idque omne faciat, non *jejunii precumque*, sed malæ libidinis gratia, & ad Satanæ instinctum; qui a conjugate revocatos, ad pellices & adulteros, velut furiarum stimulis exagitatos, raptat præcipitatque?

§. LIII.

Consensum heic comparis, alteriusque conjugis, allegare velle,

velle, est supervacaneum, & contra contextum! Juri enim *divino & Dominio* in corpus mariti, propria autoritate renuntiare nequit *uxor*. Et *marito* haud licet, emendicato aut extorto, uxoris consensu abuti ad intemperantiam & lasciviam adulterinam. Imo ipse Paulus, hoc loco, de consensu conjugum mutuo loquitur, quo alter ab altero abstinet conjuge; non de consensu ad divortium, ad concubinatum, ad adulterium, ad congressum cum tertia tertiove: in quæ illicita nemo licite consensum suum dare potest debetque. Ad Casum illum PRINCIPIS inter Cat-
tos, sic satis celebrem, provocare, & primorum Reformatorum suffragium allegare, proque *sufficienti & idonea causa* concubina-
tus citare velle confessionem foeminae Principis, quæ *sustine-
ndo haud fuerit*, eaque propter in concubinam *consenserit*; hoc quid aliud est, quam FRAUS, a disputantibus, contra Scri-
pturae fidem, turpiter facta? Ex anomalo enim exemplo regu-
lam æqui bonique generalem formare, & supposititio fors, quo-
rundam Reformatorum suffragio, sacram Scripturam impu-
gnare; hoc quid aliud est, quam *fraudulenter* agere & præposte-
rum intemperantiæ patrocinium suscipere? Fac *morbidam*
fuisse Principem; fac maritum *contrario morbo*, quem Priapi-
smum vocant, laborasse: An ob hæc morbida facta corpora to-
tū Christi corrumpatur ovile? An ver faciet una illa, circa
Chatterum Melibocum, subvolans, hirundo? An quia Dyna-
starum non nemo maluit *ἀνγκιστρία* potius suam fovere, eandem-
que plenis cyathis in concubinam effundere, quam quidem je-
junio, precibus & continentia (ad quam certo in casu vocati su-
mus) litare, An, inquam, ideo hæc petulantia est *probanda & re-
gulariter indulgenda*?

LIV.

Cætera ut plurimum ita *formabit attemperabitque* Nu-
men providum corpora contrahentium conjugum, ut fere sem-
per quantum *ignis* in Viro est, tantundem æquæ, ad restringen-
dum

dum, facile offerat ministræque uxor; dummodo *lasciva varietatis* illecebræ non accesserint, & meminerint *ambo*; non esse genialem sanctumque torum palæstram quandam libidinum accendendarum exercendarumque, sed potius contra easdem voluptates necessarium prophylacticum, atque sobrietatem, vel intra hoc velum, ita præstandam, ne nimium *licitis* indulgendo, in vagam mobilitatem mollior factus & inclinans animus, ad *illicita* tandem deflectat, Satana fomitem suppeditante, nauseam præsentium nimium lascivientibus indente, & per *ἀνεστιάει* Conjuges ad adulteros amores, faciendumque cum alio aliave periculum, tentante, imo sensim inducente. Quip- penim qui *finem modumque in licitis* servare haud didicit, suo- que mero, ex sua cella depromto, sese *plus ultra* ingurgitat, is lassatus quidem sed non exsatiatus recedet, & in aliud quoque objectum, nullo negotio exardescet. Habet enim *indomitum* quiddam & *insatiabile natura corruptissima*, pluresque, non Venus adeo, quam varietas, delectat agitatque; cui malo qui- dem a *præsenti gratia* remedium est exorandum! Et, quod addendum est, quandoque graviter *peccant* nonnulli, qui pro- vectioris ætatis bene nummatas viduas subito appetunt, aut, nondum suæ sat gnari sibi que consciï indolis, aut sic satis con- stanti proposito, qua animum, nondum obfirmati, se fidem in- temeratam, vel effoetæ olim, etiam per abstinentiam, servatu- ros præstiturosque. Quo *proposito neglecto* multi sese sollici- tationibus myriotechnicæ Diaboli exponunt, qui, per avariti- am primo inescatos juvenes viros, mox opibus ad luxum ab- utentes, tandem ventre mero & deliciis æstuante, formarum hosce spectatores extimulat, ut, sub spe futuri aliquando ma- trimonii, in libidines despument & in adulterinos ruant com- plexus. Amat quippe Satanas per *concupiscentiam oculorum*, ad *concupiscentiam carnis*, seducere mortales! Et sapientis Christiani non est dicere, *non putaram*, scilicet istuc tempo-

ris usque, effœtæ mulierculæ ætatem esse duraturam aut proro-
gandam!

§. LV.

De JURE tum matrimonii, eoque *indissolubili* agit Apo-
stolus v. 10. & seqq. *Remedium* primo commendans his qui
constanter sibi temperare nequeant. *Satius, censens, esse nubere*
innuptas puellas viduasque, quam URI. Dantur namque honestæ,
pudicæ, piæque fœminæ, quæ quidem titillationibus fortiter
resistunt, & fœdos omnes motus ardoresque abhorrent, iis-
cum tamen subinde ita conflictantur, ut, cœco hoc æstuan-
te turbatæque impetu, vix digne, vix pura pacataque conscientia,
Deum queant invocare, imo, nisi quæratur divinitus indultum
remedium conjugale, præsentissimo seductionis periculo, per
Satanam, mundum, carnemque, exponantur. Atque *bis,*
hunc in modum subinde *exardescantibus* inflammatisque, com-
modius tutiusque est *nubere quam quidem uri*, si innuptæ man-
serint. Verum, ne desultoria quadam levitate, novæ illæ nu-
ptæ, ubi se saturatas sentiunt, subito resiliant a pactione con-
nubiali, subjungit Apostolus v. 10. *At conjugatis præcipio :*
Non ego, sed Dominus: Uxor a Viro ne separetur; Quod si
separata fuerit, maneat innupta, aut marito reconcilietur. Et
maritus uxorem non dimittat. Quicquid enim sit de legibus
Græcis & Romanis, ingeniis horum populorum adaptandis, qui-
bus, certo in casu, secessionem a Viro & *divortium* facere licuit
mulieri, & vice versa *Viro*, per omnia, indultum fuit *dimittere u-*
xorem. *Laxum* sane & in se solubile vinculum finxere genti-
les! rati, conjugium esse *nudum pactum*, idque *revocabile*, atque
uti mutuo consensu contractum, ita simili consensu dissolven-
dum; neque heic aut conscientia, aut Magistratus, aut Numi-
nis, *permissum* esse requirendum, aut divinius quoddam jus ob-
stare! Quicquid etiam in *foro Mosaico* viro *permissum tolera-*
tum fuerit, libellum scilicet repudii ut daret, a secundis nuptiis

ut arceret repudiatam, atq; sic regressum ad priorem maritum ut negaret. Quicquid denique sit, de acie instructa innumera-
rum *rationum*, quas misera ratio in contrarium suppeditat! Ecce Tibi, non *consilium* quoddam Apostolicum, sed *præceptum* Domini Deique nostri Jesu Christi. Præceptum, in-
quam, non *novum*, sed renovatum; in prima quippe *institu-
tione* conjugii cordibus Protoplastorum inscriptum, & per evi-
dentem rerum *necessitatem* foris comprobatum, mox lapidi-
bus cum *Decalogo* insculptum, & ex eo, per *authenticam* legis
interpretationem, a Christo publice demonstratum! Vi hujus
præcepti interdictum est mulieri, *ne se a viro separet*, sponta-
nea scilicet derelictione, quæ ob animi offensionem, friguscu-
lum in amando, rixasque altercantium quandoque oriri &
subnasci solet. Fac etiam, contra jura, & *de facto*, uxorem,
sive ob dissidium, sive ob impatientiam, sive aliarum nuptia-
rum cupiditate, divortium fuisse: Quid consilii? Hoc in
casu, ex divini scriptoris sententia, *oportet divortentem uxorem*,
quæ priori marito uti noluit, etiam *abstinere ab alio viro*, par-
tim in proterviæ & impatientiæ poenam, *partim* in spem ve-
teris amoris resarciendi. Imo, quia per hanc secessionem
vinculum matrimonii neutiquam dissolvitur, & quia *rarenter*
admodum *Viri*, præsertim læsi & deserti ab uxore, solent *proca-
ri* amores profugæ uxorculæ, hoc agendum incumbit divor-
tenti & lædenti fœminæ! *RECONCILIETUR* priori marito,
non expectatura donicum is vias methodumque conciliandi
sponte offerat. Atat, ut constet æqua lege heic agi, Tharsensis
Apostolus addit: *ET MARITUS UXOREM NE DIMITTAT*,
eam videlicet repudiando, ob deformitatem, senium, morosi-
tatem, sterilitatemque, quas leves frigidasque causas Verpi alle-
gabant. Quod si vero (hoc ob rationis paritatem subintelli-
gendum est) de facto *maritus uxorem dimiserit*, *Viduus quasi
maneat*, *toto repudii tempore*, neutiquam, alia superinducta,

futurus Polygamus ; Et, siquidem repudiatam læserit sævitia,
aut duritie sua, *eidem reconcilietur !*

§. LVI.

Ne vero nescias arctum esse nexum connubialem; ostendit Paulus, hunc semel contractum, *ne sacra quidem ipsa*, posse dissolvere. conf. v. 12, 13. *Non*, ergo *dimittat maritus, Christianus, uxorem infidelem, quæ ipsi hætenus copulata fuit, & ipso cum vult habitare.* Similiter quoque Sacris Christianismi imbuta mulier, *neutiquam deserat maritum.* Contra scilicet quam *Nehemias* se gessit, qui dissolvi voluit connubium cum fœmina, a *sacris Judæorum* aliena, & Idololatriæ dedita. Nam vel per ipsam cohabitationem posset *preparari* pars infidelis ad veram sanctitatem. Non impediendo enim uxorem in sua religione fideq;, & benevole vivendo cum eadem, viam sibi vir sternit, ut per preces, per verba, & exempla conjugis egregia, convertatur, quo tandem ad genuinam, Deoque placentem, sanctitatem pertingat. Quin uti *cibus per preces & gratiarum actiones*, ita convictus quoque & consuetudo maritalis, dum limites honestatis non excedantur, *sanctificatur* pariter; ita scilicet, ut nihil istis in rebus sit impuritatis, quæ scilicet *saluti* Neophytorum ad- versetur. Eo scilicet modo, quo *etiam liberi sancti dicuntur*, utut, per inæquale matrimonium, fidelis cum infideli, fuerint suscepti: *Sancti* scilicet, quia *designati* profelyti, & fidei sunt *Candidati*, jura habentes Profelytorum, eaque propter non ar- cendi a baptismo, per quem gremio Ecclesiæ Christoque inse- runtur, quantumvis matre aut Patre infideli, ac ob id inter in- quinamenta impuri gentilismi, editi creduntur. Prorsus alia res est, si Maritus Idololatria, religione Christianæ Conjugis of- fensus, uxori suæ nolit cohabitare, nisi quidem sacris prius e- juratis, eandemque, hac de causa, malitiose deserat, & foras ex- trudat. Faciat quidem tum, durissimus homo, quod placue- rit, &, quia Apostolus eum obtorto collo revocare, nec vult
nec

nec potest, *discedat*. Neutiquam tamen per hanc desertionem *in servitutem redigetur* pars fidelis, ut instar mancipii alligata sit viro crudeli & infideli, ejus puta gratia ut innuba maneat omni vitæ suæ tempore ! Contra vero, per hanc ipsam mariti desertionem *libera evadet*, ut a toro & mensa, sic tandem quoque a vinculo. Non enim *ad rixarum & idololatriæ plenissimam servitutem nos vocavit Dominus, sed ad pacem*, ut nempe rite recteque Deum colentes, tranquillam servemus conscientiam ! Maxime cum *finis ille*, de convertendo & ad sacra Christi adum perducendo compari, *non semper sit in potestate conjugis fidelis*, sed incerti omnino dubiique eventus. Satis ita superque hinc constat, divum Apostolum admodum operosum esse in asserendo *insolubili Monogamorum vinculo* ; Eumque, ex hoc supposito, varios *casus matrimoniales* decidere. Quo quidem apparatu neutiquam opus fuisset, siquidem *Polygamia, repudii & concubinatus* licentiam dedisset. *Licentiosi* enim nostrorum temporum, atque iidem corruptæ naturæ Juris *consulti*, nodos hosce Gordios, gladio solvissent Alexandrino, dicendo: Repudiato uxorem; divortito a marito; habeat suas sibi res vir mulierque; secessio ab invicem fiat, atque sic *omne confectum est negotium*, nec opus heic Paulum, pro *casibus conscientia*, multum esse sollicitum.

§. LVII.

Verum audiamus quoque eundem Paulum *ad Ephesios* scribentem, atque a *Typo & Antitypo justii pique Conjugii* contra Polygamos concludentem. Legitimum enim & Christianum conjugium debet esse *imago mystice*, quæ inter Christum est totamque Ecclesiam, *unionis*. Hanc imaginem adeo non refert *Polygamia*, ut eandem penitus subruat evertatque. Non ergo Polygamia legitimum est Deoque gratum connubium, Christiano saltem homine indignissimum. Sed ne a scopo aberremus, atque ut sensum divini Apostoli assequamur, non

solum ex capite ad Ephesios V. expendere oportet v. 32. sed & antecedentia, potissimum autem vers. 23. 25. 28. 29. 30. 31. *Mysterium*, inquit, *boc magnum est*. Verum ego loquor de Christo & Ecclesia. Ita agens de mysterio unionis mysticæ, i. e. re signata, ut ad signum, id est matrimonium, egregie alludat. Non ait esse *Sacramentum*, quod ὄχνηα est exhibendæ, conferendæ, obsignandæque gratiæ coelestis, sed esse *mysterii* diviniore & Spiritualis unionis imaginem Symbolumque. Vere enim, præ cæteris, *magnum est mysterium*, quod Deus summus, summum illud bonum & nullius rei indigum, tantopere adamarit, tamque arcte sibi devincire voluerit, miserum mortalium genus, ut instar *Sponse* dilectæ, hoc monstrosum prostibulum, in torum adsciscere, & ad communionem bonorum omnium admittere, decreverit. Latetque hoc mysterium adeo Philosophos omnes, ut vix quicquam, hæriolando & per conjecturam, de eodem fuerint affecuti.

§. LVIII.

Posset equidem heic pulchra institui comparatio inter *Eram* & *Ecclesiam*, inter *Adamum primum* & *secundum*, interque *unionem matrimonialem mysticamque*. Formata enim fuit *Ecclesia* ex adaperto, per mortem, latere Messiano, aquam & sanguinem profundente. Hæc Ecclesia per vocem Dei adducta conjunctaque Sponso animorum Servatori. Hæc ob συγγένειαν naturalem & potissimum ob unionem mysticam, quæ *carnis & sanguinis* ad vitam participes reddit, unita fuit Christo, sicut non solum *caro de carne*, sed & unus cum Deo Spiritus fiat. In hujus Ecclesiæ gremio per regenerationis gratiam Patri nascuntur *fili*, qui DEI de nomine *nomen* trahentes, omnium bonorum beneficiorumque Christi participes evadunt, & jura coelestem *hereditatem* adeundi, consequuntur. Ast mittamus talia, quæ extra orbitam videntur! Ad *presens* tantum *institutum* quod sub manu est, oculos animum directuri. Sic vero cum
Apo-

Apostolo concludimus : Si Vir caput est uxoris , quemadmodum Christus sui corporis, v. 23. Utique nec Vir multicorpor, nec mulier multiceps esse debet ! Non enim hoc tantum monstrum esset in natura, sed & in Ecclesia. Videlicet si finxeris Servatorem esse caput, non solum Ecclesiæ Christianæ & invisibilis, sed etiam simul caput parasynagogæ Satanicæ ? Aut etiam posueris Ecclesiam Christi geminum habere caput, genuinum alterum, quod est Christus, alterum spurium, quod est Antichristus. Primum heic notent polygami, alterum multiviræ ; quo intelligant ambo, quantum abludent ab illo Typo, quem post lapsum referre debuit justum matrimonium ? Sicut enim unus ille Christus, unius Ecclesiæ, velut unius corporis, caput unicum, Servator est. Ita & maritum monogamum, univiræ conjugis, suo modo, decet esse Servatorem. Ac ob id, sicut una Ecclesia, uni Christo, debet esse subjecta, ob vinculum mysticum ; ita subjici quoque oportet univiram uxorem, marito monogamo, ob vinculum matrimoniale.

§. LIX.

Porro : Si virorum est diligere uxores suas, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & semet tradidit pro ea : v. 26. Christus autem amore constanti, sancto, castoque, non nisi unam solamque Sponsam suam complectitur, nunquam ad Parasynagogas Idololatrarum, aut segreges illos coetus Mahummedanorum deflectens, imo, quod ad ipsum spectat, nunquam deserens Sponsam, nisi prius ab Apostata deseratur, cætera vinculum mystici connubii servans illæsum. Utique etiam hoc Virorum est, ut diligant, sancto, casto, constantique amore uxorem, & quidem unicam, & quidem quisque suam, eamque data opera non deserendam. Nec enim vir permittet, ut conjux se polluat, torum violando, sed potius sanctam & inculpata[m] voluerit. Ergo nec ipse, incesto amore, ad scorta concubinasve deflectat. Si contra fecerit, peccat in legem Dei, peccat in exemplar a Servatore

tore suppeditatum, imo in ipsam *fidem* suam, de *mysterio unionis mystica*, per malam hanc praxin & adulterinos amores, *refutando*. Pudeat ergo nunc tandem *Christianos* matrimonii, quod nullo modo est *Christianum* & prorsus abludit a typo Christi, & modulo Paulino. Pone etiam aliquos existere, qui suæ *duritiei* & lasciviae prætexere volunt, infirmitates, *maculas rugasque seniles uxorum suarum*. Hos tamen v. 27. meminisse vult Paulus; *primo* quidem id quod *semel fuit voluntatis*, postea esse necessitatis, quodque flore juventutis delibato, fæces senectæ non liceat aspernari. Tum vero etiam viros debere expendere, *qualemnam Sponsam* Christus fuerit nactus, quantaque charitate & patientia *tulerit vitia* etiam trabalia, quamque eandem adeo non fuerit dedignatus, ut suo etiam sanguine *maculas elueret*. Equum ergo esse, ut *navis verrucisque uxorum mariti ignoscant*: Nam si in sanguine suo *jacentem*, & ob amissam imaginem adulteram, sibi desponsare, eamque adamare voluit Christus, & nulla ratione amabilem ipse, clementi suo affectu & gratia affusa, amore dignam effecit: Cur non potius *Vir* eam, quam juvenculam coepit deperire, in vergenti quoque ætate retineat, bene memor fructuum perceptorum, ferendum & emendandum esse, si quid mali moris aut ætatis aliquod vitium successerit.

§. LX.

Præterea: Si quisque virorum diligere debet uxorem suam, uti suum ipsius corpus; si is, qui diligit suam uxorem, seipsum diligit, nemoque, sanæ mentis, suam carnem odio habet, contra vero *dictum illi amictumque præbet*: Quin si tantus ardor amoris est, ut, relicto Patre matreque, maritus agglutinetur uxori suæ, atque sic, bi duo, una caro fiant. Te quaeso: An maritus plura simul corpora habere, eaque omnia, æque ac suum, diligere potest? Non nisi unum corpus vir habet mulierque: Unum ergo virum diligit uxor, & unam uxorem maritus! Nec potest ali-

aliter utraque pars facere, nisi quidem, & mulier & vir, *bicorpor* monstrum fuerit, atque *ultra* illud ipsum *corpus*, quod in solidum compari mancipavit, habuerit & *alterum tertiumque* corpus, quod suæ dispositioni relictum, *secundo tertioque* loqueat elocare. Et si omni animantium generi a natura inditum tributumve, ut se, ut vitam, ut corpus suum tueatur, id est ut *sincero & constanti amore* semet prosequatur: Si certum quoque est, quod conjux mea sit *alter ego*, eadem *caro*, & quasi *unum quid mecum*, per individuum vitæ societatem: Annon, contra ipsum *naturalem instinctum*, quem melioribus animantibus, quæ uni se solent misere compari, in sevit natura, ageret repudiator? Annon ipsam *philantiam* everteret, non amando id quod est *corpus*, quod est *caro* ipsius, & quod, certo in casu, parentibus est anteponendum? Aut enim suo corpori, suæ carni, sibi que ipsi, similem reputat uxorem, aut id ipsum principium pernegat. Si *hoc* sacra Scripturæ in os contradicit, si *illud* ergo facto id ipsum comprobet; id est diligat velut *corpus, carnem & semetipsum*, atque tum *nunquam repudiabit*. Alterutrum namque erit: Aut odio habebit, quam eliminat uxorem, aut non! Si *illud* est; Tum pro carne sua & corpore eandem non habuit: Si *hoc*, cur dimittit? *Odium* potius, quo in suapte met viscera exardescit, mittat, quam ut Conjugem dimittat.

LXI.

Excipiat heic *Polygamophilus* se amare conjugem, communi eacum toro uti, illique de victu & amictu, pro dignitate, prospicere. Hoc tamen non obstare, quo minus *præter & juxta* legitimam uxorem *aliam* diligat amasiam, concubinamque. Is norit primo: Si quis habet affectus homines, eos totos abripit; & nec *torus* nec *solum* ferre potest socium; friget justus amor, ubi *aliam* deperire cœpisti. *Postea*: Uxorem ita diligendam, secundum monitum Apostoli, uti *temetipsum* dili-

diligis, atque sic *modulum* & mensuram amoris Conjugalis esse ingenuam & constantem *Philantiam*! Hæc *Philantia* ferre nequit *priorem*, imo vix *parem*; postponitur & secundo loco amatur, quicquid (excepto Deo) est in orbe! Jam vero tutemet *Polygamophile*, secundum philantias instinctum, neutiquam ferre vis, ut uxor tua vel corrivalem præferendum, vel adulterum juxta tecum adamet, & altum exclamas adulteram hanc esse, nec in te tantum sed & in legem divinam peccare. Ergo quod tibi non vis fieri, nec uxori tuæ feceris, æqua philantias & conubii lege, sociatæ. Neque hæc concubinam *priorem*, servamque *parem* æquo animo tulerit, teque ex eodem capite, *adulterii* reum peraget. Nullum etiam heic præsidium invenerit, *concubinarium*, monogamus quidem, sed indissolubili vinculo se copulari nolens: C A R O enim est, uxor legitima, & quidem U N A, quam *duo*, mas & foemina constituunt, ita tamen, ut vel patrem matremque oporteat quasi abdicare, atque uti vinculo conjugii, instar glutinis, conjuncta caro, nec possit nec debeat dissolvi. Concubinam autem & Patri & matri esse præferendam, indivulsoque nexu marito agglutinari, nemo asseveraverit, quamdiu existimat eandem, pro re nata, dimitti, novamque posse eligi.

§. LXII.

Tandem ergo: Si conjugium *typus*, umbra & imago est, alicujus MYSTERII, ejusque MAGNI, utpote *unionis mysticæ*; aut *falsum* est, quod *Theologi*, aut contra falsum est, quod nonnulli *Naturalistæ* affirmant. Non illud: Quasi scilicet multas Ecclesias, etiam *gentiles* & *Turcicas* pro *Sponsa* mystica simul adamet Christus: Tale quid enim dicere hæresis esset crassissima, & omni Pelagiana pestilentior: Ergo hoc, quod multas uxores vir unus simul habeat possideatque, est falsissimum. Impudens namque esset affirmare, quod *typus* prototypo, & matrimonium mystico conjugio, possint esse dissimilia! *Præterea:*

terea: Si mysterii divinitus revelati imaginem refert connubium Christianorum, nil prorsus *in contrarium* valebunt miscellæ nostræ *rationis argutiae*: Nec audiendi erunt, qui contra *institutionem* conjugii divinitus revelatam gerras Siculas afferunt, aut contra *typum* Paulinum spectra & phantasmata sui cerebelli in medium proferunt. *Institutio* conjugii ante lapsum facta. *Typus* post lapsum accessit. Nescit *utrumque ratio*, sibi relicta; Ergo ex sacris id ipsum *discat* Pandectis: Discat heic, non hiscat: Desinat, non *definiat*; conticescat, non contradicat; nec rude-
ra indigesta imagini diviniiori opponat. *Illa* enim cum *hac* adeo non sunt componenda, ut uno eodemque die vix liceat nominare. *Proferat* nunc ratio ex pera sua quodcunque placuerit, imo *præferat* revelationi! Quid tum? Similia sunt hæc *scruta* laciniis & prætextis, quas ex veste imperatoria furtim succisas, & longo usu attritas, muliercula scrutaria passim venditat, audacter & pipulo divulgans, has *lacinias integrum* Cæsaris *paludamentum* absolvere! Cur? quia *domi sua* nihil amplius *habet*; quia oculis suis nil ultra *vidit*, quam hæc præsegmina; quæ si cum aliis laciniis voluerit sedulo *connectere* & consarcinare, *centonem* quidem hinc fecerit, nunquam autem plenum & imperatorium paludamentum! Similiter se res habet cum *notionibus innatis* & *dictamine corruptæ naturæ*: Sunt heic mala mixta bonis, interque rudus iners, æs sæpe Corinthium delitescit; fas ergo esto *scrutari* heic omnia, ut retineamus id quod bonum est; Ast ubi cœperis in re, quæ divinæ est institutionis, corradere lipfana, eaque *preferre* integræ imagini, & Scripturæ, meliora docent, tum nihil superest, quam ut dicatur: Apage cum talibus ineptiis! Abi cum scrutis tuis in malam rem! Certe Christianus hæc talia *ne tanti*, qualiacunque putabit! Nec unquam temerario ausu opponet has *quisquilias* verbo divino, quod, ignis instar, stipulas hæc absument. *Si qua* vero *superest* *verbireverentia sacri*, digito garrulæ rationis compescito label-

la, ne *scandalo* sint infirmis, aut non ex legibus, sed *contra leges* Christi adum, leves tuas ratiunculas dicaris attulisse.

§. LXIII.

Ultimo loco, & *mantisse* instar, addatur illud ejusdem Apostoli i. Tim. III, 2. *Oportet Episcopum IRREPREENSIBILEM esse, UNIUS CONJUGIS MARITUM, vigilantem, temperantem, modestum, hospitalem, aptum ad docendum: Non vinulentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum &c.* Heic vero, quod probe notandum, inter VITIA, quæ obeliscum & REPREHENSIONEM merentur, primo loco perstringitur POLYGAMIA, reprehensione dignissima! Nam si Episcopus debet esse Monogamus, ut hoc modo sit irreprehensibilis, tum utique Digamus & Polygamus est reprehensibilis; æque ac ille est, qui stertit, qui intemperans est, & immodestus, qui inhospitalis Euclio, aut Doctor rudis, imo vinolentus & plagosus est! Atque suo merito reprehensionem, hæc vitia subsequantur, una cum Polygamia, quæ, inter carcinomata Episcopalia, familiam ducit, ita merentur, ut admittendum ab Episcopatu arceant, admissumque ejiciant! Is vero est ἀνεπίληπτος, quem nemo, siue qua vitam, siue qua malos mores, bono jure, potest inculpare; sed, cum bonæ integræque sit famæ, vitæque honestissimæ, nec in jus vocare quisquam, nec in suspicionem criminis potest adducere. Neque enim satisfaciunt heic mihi nonnulli Græcæ Ecclesiæ Patres Doctoresque, qui bigamiam successivam arbitrantur obstare suscipiendæ dignitati Episcopali! Præterquam enim quod nonnulli Græcorum ambigunt, an in numerum veniat uxor sub gentilismo mortua? An illa tantum quæ post baptismum fuit ducta? Unum hoc sufficit, quod successiva polygamia, & nuptiæ secundæ, nullam reprehensionem per jura mereantur, nec speciem habeant probri criminisque; unde in syllabum horum vitiorum non potuissent conjici. Et, si disceptare placuerit, qui quæso, post primas nuptias, subito discedens & juvencula conjux, presbyterum, divino fato viduum factum, spoliare que-

queat, solatio vitæ præsentis, spe generis nominisque propagandi, aut, qui eundem queat excludere a remedio contra uestiones & intemperantiam, ex necessitate, adhibendo? Potius ergo hoc intelligendum de *POLYGAMIA simultanea*, sive *crassa* illa, qua utramque simul in toro retinebat maritus, sive etiam *subtiori* illa, qua, post datum conjugii priori libellum repudii, nova nupta domum ducebatur. Tale quid enim, in *orientalibus* plagis, & præsertim apud *gentiles Judeosque*, quondam in usu erat! Quod quidem cacoëthes subito, inter Neophytos, tolli vix potuit; Ex oriente autem paulatim Christianismo, penitus fuit abolitum! In censum enim bigamorum polygamorumque, ex lege Christi, omnino referendi erant, non *illi* tantum qui geminas pluresve simul ductabant mulieres, sed & isti quoque, qui, temere repudiata una, ad novas cum altera nuptias deproperabant. Atque hoc tanto *severius* Apostolus vetat, quanto faciliores heic erant in dispensando tam *Romanorum* quam *Judeorum* leges forenses. Quare quod in omnibus vitiosum erat, utut in confinio & Veteris & Novi Testamenti, apud Neophytos laicos, utcunque toleraretur, hoc saltem, in pridem converso, Episcopo, qui sapientia & bonis factis omnes antecellere debuit, neutiquam ferendum esse dictitabat noster Apostolus.

LXIV.

Nec sine fontica causa arbitror factum, quod sacer Spiritus, post *Mattheum*, supra jam tactum, etiam apud *Marcum* cap. X, 11. 12. & *Lucam* cap. XVI, 18. *tertia* vice repetat: *Adulteros esse quotquot, post datum repudii libellum, novas parant nuptias!* Ecce enim Vir uxorem repudians aliamque ducens, adulterium dicatur committere & quidem *adversus illam*? Alterutrum enim esse oportet. Aut adulter erit ob *divortium* ut sic? Aut ob *superinductionem* alterius conjugis. Non illud, ob datum scilicet libellum: Hoc quippe, una cum ipsa dimissione, nec materiale nec formale est adulterium. Ergo ob *hoc*: Id est, ob novas nuptias, quas denuo contrahit. Novæ autem nuptiæ, nomine adulterii nun-

quam venirent, aut accusari possent, nisi, vel post datum libellum repudiale, adhuc duraret, vinculum matrimoniale, quod frustra scissum ruptumque per suum ἀποστάσιον fuisse, somniat repudiator. Et si ab Episcopatu arcet *adulterium*, utique etiam excludit *repudium*, si novæ insequantur nuptiæ: Quippe quod adulterium esse Servator optimus declarat. Quare cum fibulam *Mosaica permissionis* nimium quantum laxarent Judæi, adeo ut viri non minus quam foeminae, illi cum aliqua, *hæc* sine omni fere ratione insanirent; Adeo ut *maritus* obtenderet, se velut *Dominum & caput uxoris*, vi *eminentiæ* suæ, bono jure, pro lubitu, posse uxorem dimittere, eandemque quoque a secundis *nuptiis*, pro mero arbitrato suo, excludere. Et vicissim *uxores tantundem* fere *juris* sibi sumerent, ad divortendum: Michale enim Davidem deserente, sed autore Patre; pro libidine, illius exemplum, sequebatur *Salome & Herodias*. Capistrum ergo tandem, effroeni proterviæ, fuit injiciendum a Servatore, sublato permisso Mosaico, revocatisque Conjugibus ad primam institutionem legumque moralium perpetuum rigorem. Optarat forte *Moses* tolli potuisse e foro judaico divortia; ast animo destinata consequi haud potuit; videlicet sine periculo majoris mali, a duræ cervicis & refractario populo, timendi. *Palam* ergo, idque *iterum iterumque* vetat Christus, quod cum senio Moses & quomocunque hætenus tolerarat: Populum quippe meliorem colligens, eundemque copiosissimæ gratiæ auxiliis beatum, ad strictissimas arctioris obsequii regulas devinciens, quo ad pristinam integritatem hoc modo propius accederent.

§. LXV.

Quisquis ergo Conjugum, sub novo foedere, vult esse IR-REPREHENSIBILIS, is esto *Monogamus*, & copulam amet *indivulsam*, desinatque tandem oggannire de *vitio reprehensione dignissimo*, ast sub Veteri Oeconomia, in solis recutitis, per specialem quandam conniventiam, impune dimisso. Eatque in rem malam, cum jure corruptissimæ suæ indolis, quisquis *Christo* ter
con-

contradicendi, & Paulo Apostolo *ter contrarium dicendi* modicam aut nullam fidem adhibet. Neque enim cum talibus, qui Principia Christianismi negant, & subleſtam normam, loco adæquatæ divinissimæque, in causa hac matrimoniali, substituunt, operose est disputandum. Sæpe sæpius enim ad vexam, & exagitandi animo, aliquid dicitur scribiturque, vel ab ipsis, cæteroquin jure peritissimis: Ast si ad horum *Dicasterium* Digamum detuleris, huic convicto & confesso, capitalem sententiam e vestigio scripturis, quantumlibet, per domestica principia, existiment, eundem nec contra *jus natura*, nec contra *Vetus Testamentum* peccasse, atque sub finem hoc tandem largiantur, sub *Novo Testamento* esse prohibitam Digamiam, ideoque, accedente potissimum *Carolina* lege, quam in subsidium juris invocant, ultimo supplicio censeant digamos esse mactandos. Quasi scilicet aut *Carolo M.* licuerit res, per naturam licitas, in crimen capitale convertere, aut *sospitator* noster, *novas*, easque *sanguine scriptas*, leges tulerit, de rebus cæteroquin *per naturam licitis & indifferentibus*. Quod sane absolum est.

§. LXVI.

Et prudenter admodum factum a *summis Principibus*, quod *arbitrium aggratiandi & jus dispensandi de Digamorum supplicio* sibi solis, privative, reservaverint; non permittendum nempe nuperis quibusdam Naturæ Consultis, qui cum Canonem Scripturæ perfunctorie tractent, cum *jus canonicum* flocci pendant, (per myſterisimum quendam, & Papismi, & in re matrimoniali atque in Polygamia, Sacramentarii cujusdam erroris insimulandum) tandem ad *naturam suam*, quæ obbrutuit, delabuntur, at ubi petulcos lascivæ carnis instinctus, pro jure quodam, quod *omnia animantia natura* docuit, semel arripuerunt, sub finem id agunt, ut, quia *masculi canis plura videmus esse cubilia*, bono Polygamorum, etiam protrudant in orbem *jus aliquod CANINUM*. Ohe! si, juxta formulam Christi Joh. VIII. juberentur nonnulli, *primum lapidem* jactare in adulteros,

ea lege, siquidem ipsi hujus peccati exortes fuerint; dic quibus in terris latae, secundum leges, sententiae fieret executio? Permissa autem talibus hominibus, ultra potestatem secundum leges *pronuntiandi*, etiam ipsa dispensandi a suppliciis facultate; credo utique vel *corvis* hi *darent veniam*, ne *censura vexaret veteres illos notosque columbos* ! Eamque forte in rem *summo Principi*, post alias laudes innumeras, *castitate* quoque, ad invidiam cæterorum, admodum conspicuo, per disceptationes illas, quæ, aut in circulis aut publice, pro Polygamia crebrescunt, autores esse volunt, ut, quia Digamis & Polygamis, *per jura* licet, etiam per *sanctiores* cætera Principis *mores* quoque liceat, publicas indulgere dispensationes; atque sic, ubi fas fuerit, loco *capitalis* supplicii, *multam* quandam admittere, tandem aliquando, plena impunitate concessa, ipsa quoque sacro sancta *Polygamia* cum *adamato concubinato*, per posticum, iterum admittatur in rempublicam Christianam; satis quippe (quod dolendum est ipsis!) longo tempore, vel ex ipsa Judæorum Synagoga, exulans profligataque. *Furtim* enim adulterinos amores explere, & prostibula consecrari, occultareque, nec *tutum* semper, nec libidini perditissimorum quorundam sufficiens videtur; mallent omnino in *tecto*, sub *dio*, *populoque inspectante* *congre*di cum *pluribus concubinis*, ad exemplum pulchelli illius *Absalonis*, & ex consilio pessimi consultoris *Achitophelis*, quo tandem piissimo *Davidis* nomini, vel sic inuratur *macula indelebilis* ! Væ autem scandalizantibus?

§. LXVII.

Viden ergo, *Generosissime Fautor*, non quæ *mea*, sed quæ *sacri Codicis* sit sententia, de *Monogamia indissolubili*, & quam peropus sit pio cum zelo occurrere seculi nostri, quod corrumpit & corrumpitur, depravatis moribus. Dedi aliquid, fateor, *genio* meo acrius contra vitia, ne tandem in mores abeant, insurgenti. Putoque nec Te, DOMINE, Deum quippe timentem, nec alios, Tui similes, id agro animo laturum lecturumque! Præsertim cum
vitia,

vitia, non homines, designem; & hinc teporem contra flagitia, atque inde irreverentiam sacri Codicis, misere traducti, per animam ferre nequeam. Cætera si quis oblocutor nuperus temet urferit in posterum, suffecerit eundem ad Scripturam ablegare, quo pateſcat, quid contra hanc habeat excipiendum? Et huc summa ſemper redibit: Quot perſonas, integra adhuc dum exiſtente hominis natura, Deus condidit, & Conjugio copulavit inſolubili: Tot, & non plures, indivulſo nexu ſunt conjungendi: Sed vero duas tantum, in unam carnem, inſolubili nexu, voluit coaleſcere Numen: Ergo neque nunc plures, quam duæ, ſunt conjungendæ; idque nexu, per vitam omnem, baud ſolubili. Porro: Si ſub Veteri æque ac Novo Testamento ſola Monogamia probatur, eaque, de jure, per temeraria illa divortia, non diſſolvitur; utique ea eſt perpetui juris, & ab orbe condito uſque ad eundem deſtruendum, omnino duraturi. Prius certum eſt per authenticam Servatoris noſtri interpretationem, ſuper morali & Decalogica lege allatam, & in antecedentibus expoſitam: Ergo poſterius temere negatur.

§. LXVIII.

His poſitis ſi percontator inſtiterit, eſſe tamen hanc Polygamiam, cum ſolubili Concubinato, pari paſſu ambulantem, per jus illud nature licitam, & uſu ab innumeris gentibus comprobata. Denuo eundem oblocutorem ad Scripturam relegato, & quia ſolet hoc hominum genus multa rogare, & ſubinde odioſe argutari, ut dignum hac patella operculum apponas, viciffim querito: Quando nam & quo tempore lex illa nature, quam toties crepat, in uſu fuerit, ſuamque vim obligandi habuerit? An forte ante Paradyſum? ante Vetus & Novum Testamentum? An contra, ſub novo veterique Testamento, & ipſo Paradyſo? An, quia contrarium fuit evictum, nullo unquam ab orbe condito uſque ad orbem deſtruendum tempore, lege quadam fuerit probata? An, cum omni ævo, hoc Polygamix vitium, Scriptura Deus improbarit, & adulterii macula notarit, Tuum illud jus nature, hoc vitium, mala cum Dei Scripturæque gratia, canoniza-
verit

verit & sanctum effecerit? Statim, DOMINE, advertes, hosce homines *jus hoc natura*, (quod nihil est aliud, quam *lascivus corruptæ indolis instinctus pruritusque*) *preferre* sacro Codici, legi Decalogicæ, imagini concreatæ, & voluntati conditoris revelatæ! Et nisi hoc vellent, tacerent omnino, neque obstreperent litigando super re, quæ nullius est *usus*, & ad *praxin* in Ecclesia Christi, nec devenit olim, nec devenerit deinceps, siquidem legibus agere, non item turpitudine exemplorum militare voluerint. Desinat ergo tandem oblocutor! Quid juvat in cassum suos irritare labores? Credo utique cum in omni illa temporis intercapedine, quæ ab orbe condito elapsa est, quæque statum integritatis & Veteris novique Testamenti tempora uno ambitu complectitur, non inveniam lege probatam hanc Polygami- am; quin cum *Paradisus Mosaicus* plane contrarium evincat; tandem oportebit Polygamophilos nostros recurrere ad *Paradisum Turcarum*, quem, post hoc seculum, orbemque destructum, somniant. Illic namque sceleratum illud *jus natura* libidinosissimæ plane introducendum creditur. Expectant enim istic locorum Muselmanni perpetuos congressus, cum niveis, pulchellis, bene mammatis, oculisque, non vividis solum, sed & Argolicos clypeos æquantibus, instructis uxorculis; quæ præterea tantæ sunt puritatis, ut delicias abligurientes ingerentesque, nihil tamen egerant excernantque. Atque hoc *juri, nature Turcicæ*, admodum salacis, apprime congruit, imo & *exemplo* congruit, agasonis, quem venerantur, Muhammedis, una nocte, integram foeminarum cohortem, vitiantis; nil quicquam obstante *malo*, quo nebulo laboravit, *epileptico*! Imo hoc ipsum *jus natura Muhammedicæ suffragio* tot millionum, qui Turcicis sacris addicti sunt, confirmari poterit; quot quidem suffragia, ex omnibus gentilium scriptis, nuperi ratiocinatores haud collegerint. Nec dubium supererit, *rectene* & secundum *jura* Polygamia hæc fiat? Cum ea exerceatur in *sacro sancto Turcarum Paradiso*! Hunc ergo ubi *verpi* facti fuerint, & in castra Musli-
mano-

manorum concesserint, expectent concubinari & Polygami nostri! Dummodo non lupi hiantes relinquantur. Interea vero, æquum est, ut usque ad *consummationem seculi*, se subjiciant legibus Dei Christique, quas nunquam abrogabunt!

§. LXIX.

Unum restat, quod, ob ingratissimum ast perpetuum in hac lite coccysmum, juvat addere: *PATRES* clamant: *Patres* denovo vociferantur; *Patres* quidam sub veteri Testamento fuerunt *Polygami*? Ita est, fateor. Quid tum? Hi ipsi Patres neutiquam damnati fuerunt, sed salvi, & æternæ beatitudinis compotes fuerunt facti! Ita est: Non id pugno, neque nego. Quid porro? Ergo *Polygamia* fuit *licita* *justa*que! Ohe! heic quæso siste gradum mi Polygamophile! Hoc quod inde elicere vis consecrarium, illud ipsum est falsissimum. Nulla namque est consequentia: *Quod per omnem vitam suam fecerunt illi, qui salutis, post mortem, participes sunt facti, hoc est licitum justumque!* Subsume: Noah, Loh, Judas Patriarcha, Moses, Aharon, Davides sunt servati: Ergo ebrietas, incestus, homicidium, *μορολατρεία*, & adulterium, quod admiserunt, est *res licita*! Neutiquam hoc sequitur! sed potius illud: Ergo hæc peccata Patribus, cœlo insertis, non fuerunt imputata ad condemnationem, sed condonata remissaque, sub vitæ scilicet finem resipiscentibus, utut illud expressis verbis non legatur in Scriptura. Tu quidem tandem negabis *pœnitentiam* pro hac *Polygamia* egisse Patres; ut peccatum neges fuisse, atque sic onus probandi, per artes, in meos humeros devolvias. Ast argumento ductus, quod justo talo non procedit, sed admodum claudicat: Videlicet *a silentio Scripturae, ad rei negationem* concludens. Neque ego prolixus fuero in *probabilitate* pœnitentiæ, ob hanc *Polygamiam*, sub finem actæ. Suadent hoc credere innumeræ illæ calamitates, quæ ex hac ipsa *Polygamia* pullularunt, v. c. Zelotypia, polygamo indeclinabilis, pacæque connubii hostis perduellis; Hannæ & Peninnæ jurgia perennia; odia liberorum mutua, &, inter tot novercas, parricidia-

dialia; Mutuum adiutorium, per tot remoras, præpeditum turbatumque: Amor, inter pellices, divisus languensque; res familiares, Patrifamilias proletario, admodum distractæ discerptæque; desperata quandoque numerosæ sobolis pauperies, & si quæ sunt alia hujus furfuris mala! *Pæna* utique hæ *culpam* in animum revocare *potuerunt*, potuitque eos *pænitentia* subire facti, postquam infectum fieri haud potuit; Et facile fuit DEO, hac *Pædagogia*, Patres ad pænitentiam seriam perducere. Hoc tantum urgeo in præsens. Docui Polygamiam quolibet tempore fuisse *peccatum* vitiumque. Servatos tamen fuisse Patres, tutemet ipse concedis. Quæro ergo nunc: An servati Patres *sine remissione* peccati? Aut remissio obtigit *sine pænitentia*? *Neutrum* credo affirmabis. Neque tamen aut *gratiam tantam* cuiquam *peccato* affinges, ut illud impœnitentibus impune abeat; aut, omnibus fanaticis pejor, esse volueris, ut *sine pænitentia*, *sine remissione*, atque sic omni *ordine salutis* conculcato, per *jus natura*, Polygamis favens, volueris quempiam coelos subire.

§. LXX.

Sed ad rem ipsam, quæ agenda restat! *Quid ergo habendum de Patrum Polygamia?* Heic gemina nota: *Primo* quomodo in hoc peccatum inciderint Patres? *tum* quomodo ab eodem, ne perirent, servati fuerint? Circa *occasionem* Polygamia ita sentio: Delapsi fuerunt Patres in Polygamiam; ast tantum non semper, *ex accidenti*, præter opinionem & quidem aut *necessitatis* causa aut *pia* cujusdam *intentionis* prophasi. Ut enim ab ovo rem ordiar: Sunt, qui existiment *Lamechum*, Digamorum primum & antesignanum, non tam libidinis explendæ gratia, aut numerosæ sobolis desiderio, ad concubinatum & Digamiam digressum fuisse, sed potius *expia* animi aberrantis *intentione*, scilicet ut communem illum humanarum ærumnarum *consolatorem*, non Noachum, sed Messiam, progenitum orbi supeditaret. Sed hunc missum fecero, excusandum ab his, quibus commodum videbitur! De *Abrahamo* constat, eum, maturandæ *promissionis divinæ*, & procreandi seminis benedicti ergo, Duce & Au-

& Autore Sarah, suæ *sterilitatis* sibi probe conscia, nec per *eam* genus humanum periclitari volente, inductum fuisse, ad Hagarem comprimendam. Verum, quod diffiteri nequeo, dederunt poenas intempestivi consilii factique sui, non minus malus *consultor* mulier, sed & pejor *adstipulator* maritus; *illa* animos ancillæ gravatim ferente, *hoc* ob rixas intolerabiles ancillam, una cum sobole, foras ejiciente. Et cum delicta *femini* in *femine* quoque puniantur, Ismael, Empactam agens, facile seduxisset filium illum promissionis. Insecutaque fuerunt nationalia & plusquam Vatiniana odia bellaque Hagarenos inter & Saræ progeniem. Atque hi erant fructus immaturi quidem, cæteroquin piissimi, desiderii. Recenti ergo & domestico exemplo perdoctus *Isaacus*, sibi temperavit a Polygamia & concubinato, longam Rebecca sterilitatem, tædiaque hinc suborta, patientia piisque precibus superans.

§. LXXI.

Incidite contra in eosdem casses, *vir ille uxorius, Jacobus* Patriarcha. Verum *Labanis* (velut retrogrado ordine nomen referam, & ex vero loquar, *Nabalis*, id est stulti &) avari soceri astu versurusque deceptus. Quin tandem, mala gemellæ conjugis æmulatione, quæ de foecunditate tori, ineptissime certabant, seductus, cum geminis quoque ancillis, sibi, modo per Rachelem, modo per Leam substratis, coepit consuescere. Ita enim fieri asolet: *Dato uno absurdo, plura sequuntur*; Et, Patris ad exemplum, se natæ componunt; Mirum si *has* non subiit poenitentia, cum *illum* eadem subierit; Profugum enim Jacobum persecutus, *Sacramento in id adegit Socer, ne novas iterum in matrimonium cooptaret mulierculas!* Hæc est vis conscientiæ, quam subleſti consilii, re confecta, metuq; majoris mali impendente, sero nimis poenitet! Erat autem vitium hoc *primæ concoctionis*, quod per *secundam* Laban voluit corrigere. Pessime namque, & contra datam fidem, egerat *Labanus*. *Primo* operas ab agnato serviles exigens, & quidem pro elocanda filia. Tum pulchram Rachelem, quam ambierat, desponsans quidem, ast tandem, veteratoriis artibus,

sub velo virginali, nocteque concubia deluso, Leam oculorum lippitudine laborantem, obtrudens. Atque sic genero ad *materiale* stuprum perducto, Leam docuit mentiri Sororem, imo in stuprum atque adulterium consentire jussam, Racheli suum maritum suffurari. Tandem vero, ne perplueret, flagitium flagitio testaturus, Rachelem quoque pollicitus fuit, ut Digamum, duarumq; fororum, maritum efficeret, qui unam tantum ambiverat. Potuisset equidem, salvo jure, Jacobus, etiam vitiatam, Leam ilicet repudiare, & sub auroram toro suo eliminare. Error namque erat in persona, imo dolus quoque intercesserat. Noluit autem *παράδειγμα* τῆς αἰσῆς eam, quam, cum *gloriam* habere debuisset, *uxorem* nactus fuerat; & quomodocunque commento illo, de *consuetudine Mesopotamiorum*, quam Laban prius indicare debuisset, delinitus, *sponsione*que facta de superinducenda Rachele, pro pastoritia simplicitate, maluit *acquiescere*. Tam facilis in talibus, ut ne quidem supposititias ancillas, ad conjugum nutum, deprecaretur. Pone ergo *Polygamophiles nostros casu*, & per *imposturas*, incidere in concubinatum; eosque tam patientes esse, ut *Leam loco Rachelis* sibi prius sinant obtrudi, atque sic ex *accidenti* eosdem fieri Polygamos; *tum demum par esset casus*, & nihilominus *Oeconomia* temporum, quibus connivere voluit Deus, plane dispar maneret. Jam vero *contraria* plane *via* procedunt nostri Polygami & concubinari. Primo sibi *Rachelem* eligunt; dein nullam sibi Leam patiuntur obtrudi; ast ubi *Rachele sua* abusi fuerunt ad nauseam, tum eandem pro *Lea* habent; mox mage pulchellam, formarum illi spectatores, circumspectant foeminam, & quicquid sit de fraude interveniente, aut de temporum discrimine, id agunt præfracte ut *Judaice*, sub novo Testamento, viventes, post *primam Rachelem*, secundam, tertiam, quartamq; adipiscantur. Quid ergo ad hunc casum prorsus dissimilem provocant?

§. LXXII.

SECUNDO: Quod ipsam *Polygamiam Patrum* attinet: De ea quaestione nonnullis placet τὰ ἐπ' ἐχεν. Neque hoc usque adeo absur-

absurdum est. Quid enim ad nos, illi, qui *extra nos* sunt gentiles? Aut quid ad nos Patres, qui *ante nos* fuerunt sub Veteri Testamento? Romæ si fueris, Romanis, & si inter Christianos, Christianis vivito moribus. *Dissentire* heic, per errorem liceat, dum errorem nemo, ipsa praxi, exprimat confirmetque. *Hoc* a pluribus fit, *illud* a paucioribus. Nec enim est *articulus fidei*, sed potius super facto controversia. Quamdiu scilicet hoc unum immotum perstat, *Polygamiam & solubilem concubinatum esse peccatum*: Quomodo tum veniam facti sui Patres consecuti fuerint, hoc nescire is potest, qui nihil venia indigens heic admiserit! Satis heic est *utrumque cavere extremorum*. Videlicet, ne priscos Veteris foederis Patres *damnemus*, & ne vel illorum vel nostrorum *peccato patrocinemur*. Sunt & alii, qui *nodos* hosce disceptantium Gordios *Alexandrino gladio* cupiunt dissectos; rati sub Evangelio tantum & novo Testamento Polygamiam esse interdictam. Et satis hoc esset ad retundendum malam quorundam Christianorum praxin, ne in nervum erumpant scelera. Ast *Theoria & arenae* disputatoriae hoc effugio neutiquam est satisfactum. Præterquam enim quod *Evangelium Novumq; Testamentum* non sunt unum idemque: Certum est, Evangelium *strictè* sic dictum non esse regulam agendorum omittendorumque, nec Christum novum legislatorem fuisse, imo pridem improbatum fuisse a Protestantibus axioma illud Socinistarum: *Polygamiam in Veteri Testamento peccatum non fuisse, sed a Christo tantum in novo Testamento, & quidem nova quadam lege, fuisse prohibitum*. Vid. Scherz. Coll. Antisoc. disp. 139. fol. 1224. Præstat autem, uti liquet ex antea dictis, affirmare, quod *Polygamia omnino fuerit peccatum*. Atque tum superest, ut investigemus: an Deus, bono Patriarcharum, *dispensaverit* circa legem? an potius *toleraverit condonaveritque* id quod contra legem est? Divergium quidem heic sententiarum deprehendimus. Alii quippe Doctorum pro *dispensatione*, alii pro nuda *tolerantia* pugnant. Summa tamen rei utrobique salva est & incolumis. Nam si *dispensavit* Deus,

Ergo Polygamia est contra legem. *Si toleravit*: Ergo id, quod in & per se est *ἀνομιον*, improbavit. Habet interea suas *difficultates* utraque sententia. Illa de *dispensatione* acutior videtur, hæc de *tolerantia* tutior; dum utrobique impunitas a parte fidelium supponatur. Nam qui *dispensat*, factum probat, qui *tolerat* solam impunitatem largitur.

§. LXXIII.

Reliqua, non negamus Deum *dispensare posse* circa legem suam, eam in primis, quæ *sanctitati* Numinis *essentiali* e *Diametro* non adversatur. Est namq; Dominus, & legis, & supremus: Et cum *Dominia* ab uno in alium, pro lubitu, queat transferre; an dubium erit, eundem quoque potuisse vinculum Conjugii, si non per libellum, saltem per *plenitudinem potestatis*, dissolvere; imo *muliebre dominium*, quod in virile corpus habet, restringere coarctareque, & e contra *vinculum mariti* ad plures simul foeminas relaxare, atque id omne facere in gratiam fidelium? *Gentilium* enim & *impiorum* Judæorum Polygamiam nil prorsus moror, his namque quodlibet peccatum est mortiferum! Redit tamen semper quæstio, non an dispensare Deus *potuerit*, sed an actu *voluerit*? Id est an Patribus hunc actum Polygamiae fecerit licitum, ut in & per se alias sit illicitus? Neque heic *rationem* audire placeat, sed *revelationem*; illa garrula est, hæc altum de ea re silet.

§. LXXIV.

Posito vero quod *dispensaverit* Deus: Nondum tamen ita confectum est omne negotium. In labyrinthum enim incidemus fere inexplicabilem, & velut ex equo Trojano, innumeræ hinc prodibunt quæstiones! Præsertim illa Magistralis de *origine moralitatis*. Hoc Eridos pomo in medium projecto: *Unus* clamabit, omnia Decalogi Præcepta ita esse dispensabilia, ut contrarium Numen potuerit imperare. *Alter* affirmabit, præcepta *secundæ* quidem *tabulæ*, non item primæ, esse dispensabilia. *Tertius* affirmativa, non item negativa, esse talia. *Quartus*, excepto *primo & secundo* præcepto, reliqua omnia esse relaxabilia. Atque sic

sic inter tot dubia & litigia, prius excutienda decidendaque, sero, sero admodum, ad *sexum Præceptum* & Polygamiam, de qua *his* est, fieret transitus. Accedunt præterea innumera trica, non solum de *lege quadam morali*, omnes quidem homines sub Veteri æque ac novo Testamento obligante, ast tantum *positiva*; ac ob id *naturali* quidem & *moralis* & *Catholica*, neutiquam tamen *indispensabili*, sed & de *ipsa dispensatione* ferram contentionis oporteret reciprocare. Quæ cum *incerta* sit, cum in Scripturis *ad verbum* non legatur, cum ægre *definiri* aut describi queat, & non nisi *probabilibus* conjecturis nitatur, novas tamen has peperit quæstiones. An omnibus, an quovis tempore, an singulis sigillatim, an per cumulum pluribus, an ante & sub lege æqualiter, an voce externa vel per internum alloquium, Deus hanc dispensationem induxerit? *item*, an motivum dispensationis fuerit desiderium Messiae & Ecclesiae, illius suscipiendi, hujus propagandæ? Atque hæc dubia urgent & circumstant illos Autores, qui censent *dispensatum* fuisse sic, ut ipsum factum, *his hominibus*, non item aliis, *fieret licitum*, *abstracta* quasi a turpi opere *illegalitate* moralique vitio. Augetur quoque difficultas, si hunc in modum institeris: Aut *sciverunt* Patriarchæ Polygamiam esse peccatum, aut *nesciverunt*. Posito *priori*, tum in peccato mortali vixerunt, adeoque Deo placere haud poterunt. Dicis, equidem conscios fuisse & *peccati* & *dispensationis* factæ. Sed nondum probasti grande illud *postulatum*, quod Deus extra, & præter Scripturas per aliquod verbum immediatum, huic homini, hoc tempore, in specie dispensaverit. Posito autem *posteriori*, hoc est, patres nescivisse, quod Polygamia sit peccatum; Ergo nec desideraverunt dispensationem, nec indicavit Deus se dispensasse. Per compendium autem ex omnibus difficultatibus elabimur, si de *simplici* & *plano* affirmaverimus Polygamiam *peccatum* fuisse, Deumque *tollerasse* & *condonasse*, etiam supina quadam ignorantia, admissum errorem.

§. LXXV.

Equidem o *dæmonia* tabulas quasdam dispensatorias ex ipsa
Scri-

Scriptura gestit proferre, provocatq; ad dicta Deut. XXI, 15. Deut. XXV, 5. 2. Sam. XII, 8. ubi locorum *de primogenito odiosæ conjugis non postponendo, deque Leviratu & fratria ducenda, lex prostat; itemque de dato, in sinum Davidis, Gynæceo Saulitico agitur.* — Verum enim vero (a) Leges sancimus non solum de his rebus, quæ probantur, sed & de illis, quæ ægre quidem ferimus, interim tamen, ob evitandum gravius malum, tolerare oportet. Nec qui aliquid definit de Polygamorum liberis, is hoc ipso facto disponit de Polygamia. Uti scilicet ex illa, quæ ex *sanctuario exesse jubet incestam* progeniem, quæ *pecuniam a Cinadis & meretricibus*, per libidinem, acquisitam, *vetat conjici in sacrum Gazophylacium*, neutiquam approbat incestum, pæderastiam, & meretricum fornices. Et fortasse *exosa mulier* fato functa fuit, atque sic de Polygamia *successiva* lex loqueretur. Nam coævam dilectæ, & eodem eacum toro gavisam fuisse, hoc non legitur ad verbum expressum. Quin, si ita esse posueris; tum aliud *facti*, aliud *juris* esset. Formatoque licet *casu*, ex *facto aliquo irregulari* qui exsurgit, ipsa tamen *facti substantia* non statim comprobatur. (b) Dein *fratriam* ducere jussus fuit affinis, sed *in cœlibatu* & *יָמִי* pariter atque *una in Patris familia* habitans, id est, *cœlibem* adhuc agens vitam, dum nondum in *aliam familiam* transivit; quod ilicet post conjugium fieri consuevit. Ideo *Thamar*, post fata Onanis, jubebatur expectare pubertatem, tertio loco, inter Judæ filios, nati, & adhuc sub patria potestate constituti filii Selah. Dubiumque est an *Boozus*, Rhutiden ducens, maritus tum temporis fuerit, an contra viduus? Summa: Spectat id omne ad *leges forenses* Judæorum, hunc in finem providentissime sancitas, ut ex territorio & fundis, instar feudi alicujus, certæ prosapiæ collati, constaret de *Tribu & familia*, ex qua nasciturus esset Messias! Hoc vero nato, ubi sat luculento constitit indicio, eum ex *Juda*, & gente *Davidica*, Bethlehemi, fuisse prognatum, placuit Deo fundos omnes & familias Judæorum confundere, immissa Palæstinis Panoletia, & turbatis, per exilium & promiscua connubia,

omni-

omnibus Judæorum Genealogiis. Ad quid ergo legem forensem heic objectant, ubi quæstio est de morali?

§. LXXVI.

(c) Tum prorsus *incredibile* est, sanctissimum Davidem consuevisse cum omnibus Sauliticis concubinis. Lupanar certe fuisset hoc Gynecæum, & Regia ipsa stabulum meritorium! An putas divinum Prophetam, adeo immemorem fuisse legis divinæ, & respectus parentelæ, ut cum tot *novercis*, imo & cum *socræ ipsa* incestam habuerit consuetudinem? Credat hoc Judæus apella! Quis tantum scelus evicerit ex *ambigua* phrasi in *sinum dandi*? Aut quis tam *blasphema* suspicetur? Deum scilicet, ad incestum, Davidi *dedisse* tot foeminas? In *sinum* namque *datur*, quod alicujus *potestati* & dispositioni permittitur. *Datur* Luc. VI. *mensura bona, pressa, concussa, exundans in sinum Evergetarum*. Nam solebant Judæi sinuosis vestibibus excipere Gazas oblatas. Datum ergo *in potestatem* Davidis Gynecæum Sauliticum, velut in prædam, & ad regale servitium. Ita vero in potestatem datum, ne eodem *buteretur* ad lasciviam & peccatum. Et si vel maxime, liberalis namque fuero, concederem, *dare in sinum mulieres* idem esse ac *jus uxorium* concedere; de *exercitio juris* tamen quæstio superesset. Nec invenio I. Paral. III, 1. eas in catalogum Davidicarum conjugum esse relatas. Ex scopo sane res est dijudicanda! Satis ad *exprobrationem* est, si Nathan dixisset: Ecce tibi, o ingrate, universum antecessoris tui Gynecæum sub potestatem tuam Deus redegit, atque sic nobilium foeminarum numero abundans, inter has si viduam aut virginem vitiaasses, simplicis adulterii reus factus fuisses, unam e centenis male habendo. Jam vero te mala libido istuc impulit, ut unicam Uriæ oviculam invaseris; atque hoc duplex est adulterium, & summa injuria adversus bonum monogamum. Denique: Quis credat Deum *exemplo factoque* suo probasse *Monogamiam* in Paradiso, eandemque, lege cordibus impressa & lapidibus insculpta, promulgasse; aut, ut hæc lex moralis & perpetui sit juris, nihilo secius postmodum,

nescio quomodo? nescio qua de causa? ita dispensasse ut *licitum* fieret, quod erat illicitum!

§. LXXVII.

Quicquid interim hujusce sit rei, ut revertar ad *Polygamie* patronos, posuero nunc Deum dispensasse: Quid tandem inde? An hæc *dispensatio*, aliquibus, in certo casu facta, est *declaratio* generalis, qua definitur, quid per legem omnibus permittatur *liceatq.*? Posuero dispensasse Deum, sed olim, sed aliquibus, sed tempore dubiæ creperæque lucis, atque hanc dispensationem per peculiarem revelationem Patribus fuisse indicatam! Quid quæso hoc ad nostros Polygamos? An hi *Patriarchæ*, an *Judæi*, an *veteris æconomie* cives sunt? Et si sunt, aut esse volunt, proferant nunc nobis *nupere dispensationis tabulas* (an potius fabulas?) in quibus, Caji & Mævii bono, scriptum extet, esto his Polygamis lex naturæ integræ, lex moralis, & lex per Christum repetita, hoc ipso relaxata! Et scio, proferent has tabulas illa ipsa die, quæ post Græcas Calendas prima est. Cætera in vulgus notum est, quod *dispensatio* singulorum causa & sigillatim fiat; hac enim in parte ab expositione & *declaratione* legis differt, per quam indicatur generalis & ad omnes subjectos spectans legislatoris intentio. Reliqua omnino se Cajus aut Mævius ridendum propinaret, si vellet legibus *Civilibus & Consistorialibus*, publice promulgatis, atque universos subditos obligantibus, opponere peculiarem dispensationem sibi factam, cum tamen diplomate certo destitueretur, & nihil aliud afferre queat, quam hoc unum: Scio equidem ita esse *juris*, & sic sese habere *leges*. Ast metalia haud feriunt: Cur? quia *dispensatum* mihi: Sed quomodo dispensatum? Quia ita ego censeo, *sic mihi videre videor*, & *puto* & arbitror, & dudum credidi somniavi que. Hic quidem homo existimare potest, se pro dispensatione jam attulisse omnia, cum tamen nihil attulerit præter somnia.

§. LXXIIX.

En tibi nunc mi *Polygamophile* legem, eamque scriptam, oppono. Tu contra, æquo mecum jure agito, & *dispensationem*
scri-

scriptam in medium producito! sed si potes! Quia ultra posse nemo obligatur, præsertim si deficiat in probando. Ad codicem sacrum & Scripta novi Testamenti te nolim provocare. Nam sub *veteri Testamento* non vixisti, ac ob id nihil hoc ad Te. Novis autem *revelationibus* nusquam tuta fides adhibetur. Quoties enim tutemet *pro polygamia* tibi quicquam revelatum esse dixeris, toties egomet reposuero, mihi de Te tuoque concubinato *revelatum* fuisse plane *contrarium*. Nec recepero me ad *generalia* juris Scripturæque canonem, a quo tutemet abis, sed, quia *ars arte* eludenda est, finxero idem quod tutemet fingis, atque tum, quod contra meas immediatas *revelationes* tutemet objeceris, hoc tibi contra tuas reposuero. Quod si ad *praxin* volueris descendere, senties *revelationes* meas potiores & salubres fuisse, Tuas vero spectare ad carnificis & ad gladii decusum. Subodorabatur id *Kratzensteinius Quedlinburgiacus* (confer Amphitheatrum fanaticorum), ac ob id, cum vetulam & vere *depontanam* uxorem ponticulo deturbatam in Harslebiensi palude submergere suffocareque haud posset, scilicet ut vinculum connubiale vel sic e medio tolleret; atque interea arderet virginem in famulatio Abbatisæ viventem, interea vero sibi, digamiam aut repudium admodum appetenti, Rev. Sacerdotes oppidani perpetuo Biblia, novumque e primis Testamentum, opponerent, subito cœpit ad *novas revelationes* confugere, dictitans, *cœlitus* sibi *imperatum*, esse connubium cum virgine, quam perditæ amabat, imo eandem sibi jam *in cœlitum consortio* esse solenniter *desponsatam copulatamque*, adeoque jure nunc extradendam; & geniali toro, vel invitam, vel protestantem, sibi præpropere esse jungendam. Qua quidem lege si liceret agere, quot quæso in præsens haberemus *Enthusiastas & fanaticos*? Non illos tantum, motæ mentis & Eromania laborantes atrabiliarios; sed potissimum universos illos succi plenos, nitidulos, unguentatos, de capsula totos, quos Veneris pullos vocitare solemus! Uno verbo, universos Polygamophilos.

§. LXXIX.

Ergo quod res est, id quoque dicendum: Non dispensavit adeo Deus, quam *toleravit*. Non probavit licitamque fecit Polygamiam, sed eandem, cætera nunquam non prohibitam, *impune transmisit condonavitque*. Ideo Act. XIII, 18. dicitur Numen pro *υακροθυμία* sua, annis, circiter XL *mores Israelitarum*, *tolerasse* sustinuisseq; (*ετροποθοησε*) *in deserto*. Et Matth. XIX, 18. per Moysen *επειτρεψεν* *permisit dare libellum repudii*, arbitratus id durissimi popelli relinquens. Hoc *ετροποθοησεν* quid aliud est, quam *malos mores*, & inolitam consuetudinem pertinacis & lascivæ gentis, *gravatim ferre*, & ad tempus connivendo, transmittere? Quod vero per hancce tolerantiam, illud, quod in se est illicitum, factum fuerit *licitum*, quodque id, quod tantum permissum est, *præceptum* fuerit, hoc nemo evicerit. *Tempora tantum ignorantia* *υπερδων*, *per conniventiam Deus dissimulavit*. Act. XVII, 30. gentiles ad poenitentiam & regnum cælorum evocando, quos, ob majorum suaque flagitia, jure potuisset deferere. Idem accidisse puto circa *Polygamiam* Patriarcharum fidelium; Scire equidem, & per bonam conscientiam intelligere hi potuissent, *duos tantum* in una carne esse debere. Nec in totum eosdem excusat *juris illa ignorantia*. Toto tamen orbe delirante, quid mirum, si, per errorum torrentes, ipsa quoque pars melior per transversum fuit abrepta? Neminem quippe latet, quanta sit vis malæ publicitusq; receptæ consuetudinis, & quantum possit tot gentium nationumq; suffragium, præsertim si turpe hoc malum, ferali illa & carni gratissima dulcedine, sese commendet?

§. LXXX.

Quin cum *Eva* tantopere errarit in *persona Messia*, ut Cainum loco seminis benedicti, atque sic nubem pro Junone amplecteretur; Cum *Abrabamus*, loco filii promissi, in quo benedicendæ gentes, modo illiberale mancipium ex Eliesere, modo *Ismaelem* efferum, ex ancilla natum, admittere vellet; Cum Apostoli in fundamentalis articulo de *Regno cælorum*, tam strenue hallucinati

nati fuerint, ut nil nisi *quintam Monarchiam*, per Christum erigendam, somniarint: Hoc tamen haud obstante, tandem *Eva, & Abraham, & Apostoli*, servati fuerunt, sic ut *capitalis* ille error, praesens ipsis exitium haud attulerit. Quid mirum, si Patriarchas *error* tenuit, in articulo de *CONJUGIO*. Si, ob *defectum authenticæ expositionis* Messianæ, nesciverunt *terminum numericum*, id est, de essentia conjugii esse, ut *unitas carnis*, inter duos tantum, consistat? Non satis tum temporis affecuti vim illam *consequentia*, quam nectit Christus, *ab exclusivæ creationis ad exclusivam copulationis* argumentum ducens, id est: quia unica Eva creata, & uni Adamo copulata fuit, ideo concludendum, probari Deo non nisi Monogamiam indissolubilem! Quis enim sic satis argutorum *Sadduceorum* hanc consequentiam animo prævidit: Si Deus Abrahami, Isaaci & Jacobi, vel post fata eorum, vocatur; Deus autem non est Deus mortuorum, sed viventium. Ergo non totus mortuus est Abraham, Isaacus & Jacobus, sed vivunt qua mentem, reviviscunt qua corpus! At ubi Servator id indicavit, vim colligendi ita affecuti fuerunt Sadducæi, ut conticuerint. Simili se modo res habet cum Patribus. Hi non sciverunt explicite id, quod implicite continebatur in Mose, ac ob id ignorantibus possunt adscribi; Atque in hoc errore eos confirmare potuit illa plane popularis consuetudo, qua ad *normam* obiter, ad *facta* autem eorumque *eventum* acrius mortales respiciunt. Rati id omne, quod Deus tolerat, & ut eunque permittit, in se plane esse indifferens; præsertim si non observaverint (quod ne utiquam opus est) peculiarem, & in Bibliis expressam reprehensionem, cui libet anomalo Polygamia exemplo fuisse adjectam.

§. LXXXII.

E contra liquido nobis constat, Polygamiam, procul dubio esse *peccatum*. Nam (a) contrarium ab ipso autore naturæ fuit *institutum*, & circa rerum primordia *cordibus integrorum* Protoplastorum inscriptum, imo *lege decalogica*, & *expositione* Messianica confirmatum. (b) Peccat ergo omnino in Deum Creatorem autoremque conjugii, imo in ipsas matrimonii leges constitutionesque, quisquis numerum, a Deo definitum, vult ampliare, suæque

voluptati frœnum laxare. (c) Quin quod sub Veteri Testamento, siue per *dispensationem*, siue per *tolerantiam*, fuit permittendum, hoc contra leges est. Absomum namque esset, permissum quoddam aut dispensationem fingere, *nulla existente lege*, quæ secus agere prohibeat. (d) Quicquid in genere *morum* prohibetur in *Veteri Testamento*, & repetitur in *Novo Testamento*, illud legi *moralis* repugnat, nec mere positivi juris est. Et quicquid Christus hoc modo repetit ex *lege Veteri*, hoc jam prohibitum fuit sub Veteri Testamento; cum novus non sit, circa moralia, legislator, nec legi Mosaicæ novas morum regulas superaddiderit. (e) Quod secundum *expositionem* Christi, omni exceptione majorem, *Veri nominis est adulterium*, idque tale, vi legis Decalogicæ sextique præcepti, illud, non sub veteri minus quam sub novo Testamento, est veri nominis peccatum. Jam vero *machatur*, qui dimissa uxore una, alteram ducit, multo magis ergo adulter erit, qui utramque simul retinet. (f) Si *concupiscentia oculorum*, qua subito erga foeminam exardescimus, erga eam scilicet, quæ conjux non est, nec una, nec propria est, jure merito vocatur adulterium Matth. V, 28. quid quæso fiet de ipso cum pluribus foeminis congressu?

§. LXXXII.

Quare cum *extra controversia aleam* sit positum, quod Polygamia sit *peccatum*, idque perpetuo jure, omni tempore, etiam Patriarchali, lege fuerit interdictum: propalam constat, Deum *sanctis fidelibus* veteris Testamenti, aut inopinato casu, aut pio consilio, in hoc peccatum prolapsis, veniam & impunitatem concessisse, atque Patrum ignorantia, temporum rationi, pervagataque per orbem consuetudini, aliquid dedisse, & quidem tolerando ignoscendoque, quod tolli & dignosci ægre potuit. Ubi vero ad *ipsam veniam* divinitus indultam respexeris; Ita habeto: Par fuisse peccatum Polygamorum, *persecutioni*, quam Saulus ille quondam, mox Paulus instituerat, qui cum *ignorans id fecerit*, se *misericordiam consecutum dicitur*. Et intercessere *preces*, cum *pœnitentia generali*. Oraverunt Patres: *Etiam ab occultis memunda Domine!* Obtulerunt statim *pro ignorantibus*, sacrificia, veniam

dic

die' expiationis postularunt eorum criminum, quæ explicite aut *implicite* fuerunt confessi. Condonavit ergo Deus *generaliter* ea, quæ *per cumulum* deploraverant. Et si quid, bono animo errantes, sequius admiserunt, hoc, *intuitu* illius *Messiae*, quem anxie ardentemque expetierant, Deus remisit. Proinde: Id quod per se peccatum fuit, id ipsum quoque, ex peculiari Numinis gratia, *haud* fuit *imputatum* ad condemnationem, sed impunitum mansit, una cum reliquis *occultis delictis* in abyssum miserationum divinarum projectum submersumque, & purpureo sanguine Christi emundatum. Sed ut paucis omnia adversariorum argumenta heic elidamus: Non est nostrum, nec id in præsens nobis incumbit, ut in refutanda *Polygamia* & *concupinariorum* reprimenda lascivia, adscendamus *ad facta Patrum Veteris Testamenti*. Non enim *exemplis* vivimus, sed legibus; non super *facto*, sed super jure disputatur, non quæritur, an *condonatum* sit peccatum, sed an admissum, non cum *Judeis* sub Veteri, sed cum Christianis sub novo Testamento res est. Atque hoc est, quod eos velim sub finem meminisse.

§. LXXXIII.

Habes ergo, *Generosissime Domine*, planam meam apertamque, quam super hac lite desiderasti, sententiam, eamque, uti arbitror, divinæ connubiorum institutioni, verboque revelato, congruentem: A qua opinione per subdolam istam, quæ in multorum ore est, *legem naturæ*, vel potius *legem illam carnis*, me ne latum quidem unguem patiar dimoveri. Reddent Deo olim rationes, quotquot petulantia, luxuria, lascivia, quibus vitiis, sub hanc mundi senectam, juvenesque senesque diffuunt, amplissima præbent fomenta. Et spero, summi Magistratus, pro divino zelo, capistrum aliquando injicient impuri oris & improbæ scriptionis autoribus, qui haud verecundantur, in medio Ecclesiæ gremio, calamos stringere contra Ecclesiam, imo arroganti audacia, Scripturæ in os obloqui, & Christo in faciem amant contradicere, atque cum istoc impune agere videantur, eo tandem insolentiæ procedunt, ut, re quasi bene gesta, de *fide*, de *Veritate*, imo de *castitate* conjugali, veluti devicta prostrataque, propalam gloriantur ovantesque triumphent. Deum vero ex animo precor, ut innubis universis cœlibibusque *castam in casto corpore mentem* largiatur, conjugesque doceat, *fideliter servare* sanctum illud *instar mysticæ unionis*, quam Christi adum matrimonium debet referre. Quo tandem *Spiritu sobrietatis* & *continentiæ* largiter beati, & *corde mundi* inveniantur & Deum de facie ad faciem videant!

LXXXIV.

Illos autem, quos *VIA BALAAMI* (qui *scortari fecit Israelem*) adhuc delectat,

lectat, hos, incusso sacro horrore, ab aviis in viam reducat, condonato, quod, siue factis siue dictis dederunt, scandalo. Hos *ex incendio* eripiat, quo per *servilem metum* ab interitu primum servantur, tum per *filialem sanctæ fidei metum*, inserantur coelestibus. Hoc sanctissimum Numen vivis & quadrantalibus literis, in perpetuam & ad omnem vitæ memoriam, inscribat cordibus, verba illa divi *Johannis & Pauli* plane tremenda. Apoc. XXII. 15. *Foris sunt* (impuri) *CANES, venefici, SCORTATORES, homicidæ, & idolis servientes, & omnis, qui amat & facit mendacium*, hoc est: qui hæc delicta, contra *veritates* divinas, aut patrat, aut palliat. *Manifesta enim sunt opera carnis* Gal. V. 9. quæ sunt hæc? *ADULTERIUM, SCORTATIO, inimicitia, lites, emulationes, ira, concertationes, seditiones, secta, invidia, cades, EBRIETATES, COMMESSATIONES* (hæc postrema vitia fecunda sunt mater, primorum; adulteria enim & scortationes amant producere) & *his similia*. De quibus prædico vobis, quemadmodum & olim prædixi, quod, qui talia agunt, *REGNI DEI heredes non erunt*. Quia cum ad *peculiaris reservata Nemeseos divina* hæc flagitia spectent, & vel occultissima in apricam lucem olim veniant proferenda, meminerint: Ebr. XII, 29. & XIII, 3. *Honorabile debere esse Conjugium inter omnes, & cubile impollutum; Nam scortatores & ADULTEROS* judicabit Deus, qui ignis est consumens. Ita vero judicabit: Ut *Timidis & incredulis, & POLLUTIS, & homicidis, & SCORTATORIBUS, & veneficis & Idololâtris & omnibus mendacibus, sua portio sit assignata, in stagno ardenti, igne & sulphure, quod est MORS ÆTERNA.*

§. LXXXV.

Tu vero, *Generosissime Domine*, in Deo nostro vâle, & qua cœpisti ratione, eadem pergito piissime. *Pacem sectare, vel inter hæc dissidia feralia, servandam, & sanctimoniam colito, sine qua nemo Deum videbit!* Quia curam agito, pro Tua familia Tibique subjectis Colonis, ne quis, per inepti cujusdam Disputatoris salaces nugas, deficiat a gratia Dei: Ne qua radix amaritudinis suppullulans obturbet & per hanc multi inquinentur. Ne quis, inter familiares Tibique subjectos, impune toleretur, qui *Scortator aut prophanus est*. Tum Te Deus pacis perfectum reddet in omni opere bono, ad faciendum voluntatem ipsius, effecturus, ut quicquid egeris, acceptum sit in conspectu suo per Jesum Christum. Cui gloria in secula seculorum Amen: In hoc vale & fave

Generosissime Domine

Tuo & fide & precibus
N. N.

Dreyer, Johann

Doctoris theologi ad Generosissimum Dynastam epistolica disquisitio instar
alicuius prophylactici, luxurianti seculo, inprimis incestae (Jac. III,17)
sapientiae, abusuique incrustatae sententiae de licito concubinato

Freystadium 1714

4 Diss. 393#Beibd.7

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10651168-7

VD18 14907283-001